

Vanhempien kasvatust vastuun jakautuminen ja vastuunjakoon liittyvät asenteet suomalaisissa perheissä

Aineistona ISSP 2022: perhe, työ ja sukupuoliroolit

Kasvatustiede
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Veera Toivanen

10.6.2026
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Veera Toivanen

Otsikko: Vanhempien kasvatusvastuun jakautuminen ja vastuunjakoon liittyvät asenteet suomalaisissa perheissä – aineistona ISSP 2022: perhe, työ ja sukupuoliroolit

Ohjaaja: Dosentti, KT, FL, yliopistonlehtori Marjo Nieminen

Sivumäärä: 93 sivua + 7 liitesivua

Päivämäärä: 10.6.2026

Tässä pro gradu -tutkimuksessa selvitettiin, mitkä tekijät ovat yhteydessä vanhempien väliseen vastuun jakautumiseen sekä asenteisiin kasvatukseen, kotiin ja perheeseen liittyvää vastuunjakoa kohtaan. Vanhempien välistä vastuunjakoa tarkasteltiin yhteisvanhemmuuden käsitteen näkökulmasta. Yhteisvanhemmuudella tarkoitetaan vanhempien tasavertaista mahdollisuutta toimia itsenäisesti vanhempiana, käydä palkkatyössä ja hoitaa kotia. Keskeistä yhteisvanhemmuuden toteutumisessa on vanhempien välillä käydyt neuvottelut vastuiden jakautumisesta. Kaikkien vastuiden ei tarvitse jakautua täysin tasan, jotta vanhemmuutta voidaan pitää tasa-arvoisena.

Perhepolitiikalla voidaan vaikuttaa perheiden toimintaan ja vanhempien valintoihin. Perhepoliittiset päätökset mahdollistavat vanhempien välisen tasa-arvon. Vuoden 2022 perhevapaaudistus on ollut tärkeä vanhemmuuden jakautumiseen vaikuttanut lakiuudistus. Perhevapaiden jakautumisen vanhempien välillä voidaan ajatella kuvastavan kasvatukseen, kotiin ja perheeseen liittyvien vastuiden jakautumista ja vanhempien asenteita. Vaikka Suomessa on tehty monia poliittisia uudistuksia, joiden avulla voidaan ottaa paremmin huomioon monimuotoiset perheet ja perheen tasa-arvo, ovat perheet sekä äidit ja isät kuitenkin edelleen epätasa-arvoisessa asemassa monissa asioissa.

Tutkimuksen aineistona käytettiin vuoden 2022 International Social Survey Programme (ISSP) väestökyselyn Suomen aineistoa FSD3756 ISSP 2022: perhe, työ ja sukupuoliroolit. Tutkimuksen kohderyhmä rajattiin kahden vanhemman lapsiperheisiin (n=803). Aineiston analyyseissa käytettiin määrällisiä tutkimusmenetelmiä, ja analyysit toteutettiin IBM SPSS Statistics 29 -tilasto-ohjelmalla.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että vanhempien välinen kasvatusvastuu on tasa-arvoistunut sukupolvien välillä. Isän suurempi vastuu oli hyvin harvinaista, kun taas äidin vastuu korostui yhä edelleen nuorillakin vastaajilla. Miehet kokivat vastuun kasvatuksesta, kodista ja perheestä jakautuvan tasa-arvoisemmin kuin naiset. Vastuun jakautuminen tasa-arvoistui korkeasti koulutetuilla ja ylemmissä yhteiskuntaluokissa, mutta yhteydet eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Omien vanhempien tapa jakaa vanhemmuutta oli osittain yhteydessä vastuun jakautumiseen. Tasa-arvon edistymisen todettiin olevan hitaampaa käytännön tasolla kuin asenteissa. Asenne etenkin kasvatusvastuun jakautumista kohtaan oli hyvin tasa-arvoista riippumatta taustatekijöistä.

Avainsanat: yhteisvanhemmuus, perhe, tasa-arvo, perhepolitiikka, vanhemmuuden jakautuminen, sukupuoliroolit, asenne

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
2	Perhepolitiikka	8
2.1	Perhepolitiikka Suomessa	8
2.2	Vanhempainvapaiden jakautuminen	12
2.3	Perheiden monimuotoisuus	16
3	Vanhemmuus	20
3.1	Yhteisvanhemmuuden määritelmiä	20
3.2	Osallisuus yhteisvanhemmuudessa	23
3.3	Sosioekonominen asema ja yhteisvanhemmuus	25
3.4	Oma lapsuus ja vanhemmuuden muotoutuminen	29
4	Työn ja perheen yhteensovittaminen	32
4.1	Työn ja perheen ristiriita	32
4.2	Kotitöihin liittyvän vastuun jakautuminen	35
5	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	39
6	Tutkimuksen toteuttaminen	40
6.1	Aineisto	40
6.2	Tutkimuksessa käytetyt muuttajat	41
6.3	Tutkimusjoukko ja taustamuuttujien jakaumia	44
6.4	Analyysimenetelmät	47
7	Tulokset	55
7.1	Kasvatusvastuun jakautumiseen yhteydessä olevat tekijät	55
7.1.1	Sukupuolen yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen	57
7.1.2	Lapsuudessa saadun kasvatuksen yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen	58
7.1.3	län yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen	62
7.1.4	Kotiin ja perheeseen liittyvän asenteen ja kasvatusvastuun jakautumisen välinen yhteys	65
7.2	Asenteisiin yhteydessä olevat tekijät	66
7.2.1	Kasvatukseen liittyvän vastuun jakautuminen	66
7.2.2	Kotiin ja perheeseen liittyvän vastuun jakautuminen	68
8	Tulosten pohdinta ja tutkimuksen luotettavuus	76
8.1	Tulosten pohdinta	76
8.1.1	Kasvatusvastuun jakautuminen	76
8.1.2	Asenteet kasvatukseen, kotiin ja perheeseen liittyvää vastuunjako kohtaan	79
8.2	Tutkimuksen luotettavuus	83
8.3	Lopuksi	86

Lähteet	88
Liitteet	94
Liite 1. Asenne toimeentulosta huolehtimista kohtaan taustamuuttujittain, %.	94
Liite 2. Asenne lapsen päivittäisistä tarpeista huolehtimista kohtaan taustamuuttujittain, %.	95
Liite 3. Asenne siitä, kenen tulisi leikkiä lapsen kanssa ja osallistua vapaa-ajan aktiviteetteihin taustamuuttujittain, %.	96
Liite 4. Asenne siitä, kenen tulisi opettaa lapselle, miten käyttäytyään taustamuuttujittain, %.	97
Liite 5. Asenne siitä, kenen tulisi kuunnella ja neuvoa lasta, jos lapsella on ongelmia taustamuuttujittain, %.	98
Liite 6. Asenne siitä, kenen tulisi olla roolimallina lapselle taustamuuttujittain, %.	99
Liite 7. Asenne perheen ja kodin vastuun jakautumisesta sukupuolten välillä taustamuuttujittain, %	100

Taulukot

Taulukko 1. Asennetta mittaavien muuttujien tunnuslukuja. 1=Äiti enemmän, 5=Isä enemmän.....	49
Taulukko 2. Kasvatukseen liittyvää asennetta mittaavien muuttujien Spearmanin korrelaatiokertoimet sekä niiden p-arvot.	50
Taulukko 3. Taustamuuttujien ja kasvatusvastuun jakautumisen khiin neliö -testien tulokset.....	55
Taulukko 4. Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin, ikäluokan ja sukupuolen elaboraatio.....	57
Taulukko 5. Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin, sukupuolen ja kasvatusvastuun jakautumisen elaboraatio.....	58
Taulukko 6. Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin, koulutustaustan ja kasvatusvastuun jakautumisen elaboraatio.....	59
Taulukko 7. Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin, ikäluokan ja kasvatusvastuun jakautumisen elaboraatio.....	60
Taulukko 8. Ikäluokan, sukupuolen ja kasvatusvastuun jakautumisen elaboraatio.	62
Taulukko 9. Elaboratio iän yhteydestä kasvatusvastuun jakautumiseen yhteiskuntaluokan mukaan.	63
Taulukko 10. Ristiintaulukointi asenteesta vastuun jakautumista kohtaan ja vastuun jakautuminen todellisuudessa.	65
Taulukko 11. Sukupuolen ja perheen ja kodin vastuun jakautumisen asenteen yhteyden elaboraatiot eri taustamuuttujittain.	70
Taulukko 12. Yhteiskuntaluokan ja perheen ja kodin vastuun jakautumisen asenteen yhteyden elaboraatiot sukupuolen ja iän mukaan.....	72
Taulukko 13. Yhteiskuntaluokan ja perheeseen ja kotiin liittyvän vastuun jakautumisen asenteen yhteyden elaboraatiot lapsuudessa saadun kasvatuksen jakautumisen mallin mukaan.	73

Kuviot

Kuvio 1. Ikäluokkien sukupuolijakaumat.....	44
Kuvio 2. Koulutusluokkien sukupuolijakaumat.	45
Kuvio 3. Lapsuudessa saatu malli vastuun jakautumisesta ikäryhmittäin.....	46
Kuvio 4. Kasvatukseen liittyvää asennetta mittaavien muuttujien jakaumia.	52

1 Johdanto

Kotiin, perheeseen ja kasvatukseen liittyvä vastuun jakautuminen heijastaa vanhempien välistä tasa-arvoa sekä perheissä vallitsevia sukupuolirooleja. Vastuunjakoon liittyvät asenteet ja vanhempien kokemukset vastuun jakautumisesta kertovat siitä, millaisia käsityksiä vanhemmuudesta ja sukupuolirooleista yhteiskunnassa pidetään hyväksytyinä ja toivottuina. Nämä käsitykset näkyvät esimerkiksi siinä, kumman vanhemman oletetaan kantavan päävastuu lapsen hoivasta, arjen organisoinnista, kotitöistä ja perheen toimeentulosta. (Ranta, Böök, Paloniemi & Rönkä 2023; Pietiläinen, Attila, Keski-Petäjä & Koivuranta 2025; Mattila 2019.) Näihin käsityksiin vaikuttavat lapsuudessa omaksutut mallit vanhempien rooleista sekä yhteiskunnallinen keskustelu ja ilmapiiri (Van Egeren 2003; Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013).

Viime vuosikymmeninä vanhemmuuteen ja perheen sisäiseen työnjakoon liittyvät ihanteet ovat muuttuneet aiempaa tasa-arvoisemmiksi. Erityisesti isien osallisuutta lasten hoivaan ja kasvatukseen on pyritty lisäämään yhteiskunnallisessa keskustelussa ja perhepoliittisilla uudistuksilla (Kuusiahho, Böök & Rönkä 2021; Lehtonen, Sorsa & Rotkirch 2023). Suomessa vanhempien välistä tasa-arvoa pidetään tärkeänä, ja Suomessa vallitsevassa kahden tienaajan mallissa molempien vanhempien osallistuminen sekä palkkatyöhön että perheeseen liittyviin vastuisiin nähdään tavoiteltavana (Eydal ym. 2015). Tasa-arvoisista ihanteista huolimatta vastuu kodista, perheestä ja kasvatuksesta jakautuu edelleen usein sukupuolittuneesti. Tasa-arvobarometrin 2024 (Pietiläinen ym. 2025) mukaan lapsiin ja kotiin liittyvät vastuut kasautuvat edelleen äideille, ja sekä miehet että naiset kokevat, että miesten tulisi ottaa enemmän vastuuta perheen arjessa.

Perhepolitiikan tavoitteena on viimeisen vuosikymmenen aikana ollut lisätä isien osallisuutta kasvatuksessa sekä parantaa äitien mahdollisuutta osallistua työelämään ja luoda ura (Mattila 2019; Lehtonen ym. 2023). Näin perhepolitiikka kytkeytyy laajemmin myös työelämän ja sukupuolten välisen tasa-arvon kysymyksiin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013). Yksi keskeisimmistä viimeaikaisista perhepoliittisista uudistuksista Suomessa oli vuonna 2022 voimaan tullut perhevapaaudistus, jonka tavoitteena oli lisätä vanhempien välistä tasa-arvoa sekä edistää hoivavastuun tasaisempaa jakautumista. Uudistuksen myötä isille merkityt vanhempainvapaapäivät lisääntyivät ja perheen ja työn yhdistäminen helpottui. (Viitamaa-Tervonen & Sandt 2022a; Lehtonen ym. 2023). Valtioneuvoston tarkastusviraston (2026)

teettämän raportin perusteella sukupuolittuneet käytännöt ja asenteet vanhemmuuden vastuunjaosta eivät kuitenkaan muutu nopeasti vain rakenteellisten uudistusten seurauksena.

Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten yhteisvanhemmuus toteutuu suomalaisissa lapsiperheissä sekä millaisia asenteita suomalaisilla vanhemmilla on yhteisvanhemmuutta kohtaan. Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että vanhemmilla on erilaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet toteuttaa tasa-arvoista vanhemmuutta riippuen iästä, koulutustaustasta, tulotasosta ja ammattiasemasta. Myös miehet ja naiset ovat hyvin erilaisessa asemassa esimerkiksi työn ja perheen yhdistämisen osalta. (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020; Lehtonen ym. 2023.) Vanhempien välistä vastuunjakoa tarkastellaan tässä tutkimuksessa yhteisvanhemmuuden käsitteen avulla. Onnistunut yhteisvanhemmuus ymmärretään sellaisena vanhemmuuden muotona, jossa mahdollisuus toimia itsenäisesti vanhempana, hoitaa kotia ja käydä palkkatyössä jakautuvat tasavertaisesti vanhempien välillä (Ranta ym. 2023; Van Egeren & Hawkins 2004).

Tutkimuksen aineistona käytetään vuoden 2022 International Social Survey Programme (ISSP) väestökyselyn Suomen aineistoa FSD3756 ISSP 2022: perhe, työ ja sukupuoliroolit (n=803). Tutkimusmenetelminä käytetään määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Tutkimus kohdistuu ydinperheisiin, joissa on oletetusti äiti, isä ja lapsi tai lapsia. Lisäksi tutkimus rajautuu koskemaan sellaisia perheitä, jotka asuvat samassa taloudessa ja joissa vanhemmat ovat olleet parisuhteessa ainakin sinä aikana, kun lapset ovat olleet pieniä. Silloin ulkopuolelle jäävät eroperheet, joissa kuitenkin vanhemmuuden ja lapsen hoivan jakautuminen on keskeistä.

Tutkimuksen viitekehyksessä luvuissa 2–4 tarkastellaan Suomen perhepolitiikkaa ja perhevapaiden jakautumista vanhempien välillä, yhteisvanhemmuutta sekä työn ja perheen yhdistämistä. Luvuissa 5–6 esitellään tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät. Tutkimustulokset raportoidaan luvulla 7. Lopuksi luvussa 8 pohditaan tutkimuksen luotettavuutta sekä tuloksia laajemmassa viitekehyksessä.

2 Perhepolitiikka

2.1 Perhepolitiikka Suomessa

Perhe politiikan kohteena on ristiriitainen aihe. Siinä korostuu perhekäsityksen monet tasot, kun yksityinen perhe otetaan osaksi yhteiskunnallisia keskusteluja. Perhe ja vanhemmuus on otettu merkittäväksi osaksi yhteiskunnallista keskustelua ja politiikkaa erityisesti 1990-luvun loppupuolelta lähtien. Perheen yhteiskunnallistuminen ja politisoituminen näkyy esimerkiksi huolipuheena, jonka avulla voidaan hallita ja ohjata perheitä. (Yesilova 2009, 11–13, 27.) Kun perhettä tarkastellaan osana politiikkaa, huomio kohdistuu yksittäisten perheiden sijaan laajempiin rakenteellisiin kokonaisuuksiin (Mattila 2019, 168).

Perheellä ja vanhemmuudella on historiallinen, sosiaalinen ja kulttuurinen puoli (Jallinoja, Hurme & Jokinen 2014; Yesilova 2009). Yhteiskunnassa vallitseva kulttuuri ja poliittiset retoriikat vaikuttavat siihen, millaisia valintoja vanhemmat tekevät ja millaista vanhemmuutta on mahdollista toteuttaa. Yhteiskunnalliset keskustelut sukupuolirooleista sekä odotukset isän ja äidin paikasta vaikuttavat vanhemmuuden jakautumiseen. Poliittiset keinot, kuten vanhempainvapaat ja taloudellinen tuki, vaikuttavat perheiden toimintaan. Tällöin perheestä ja vanhemmuudesta tulee poliittisia välineitä, joiden avulla voidaan vaikuttaa esimerkiksi sukupuolirooleihin, työelämään ja lasten kasvatukseen. (Yesilova 2009, 13–15; Lehtonen ym. 2023.)

Perhepolitiikka ei ole selkeärajainen kokonaisuus, vaan se koostuu useista eri politiikanaloista, kuten sosiaali- ja terveyshuollosta sekä asumiseen, koulutukseen, työllisyyteen ja tasa-arvoon liittyvästä politiikasta. Perhepolitiikka on ensisijaisesti Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) alaista. (Kontula 2018.) Perhepolitiikan keskeinen tavoite on lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin takaaminen. Suomessa tämä tapahtuu taloudellisen tuen, palveluiden sekä perhevapaiden avulla. STM on luetellut perhepolitiikan tavoitteiksi myös tasa-arvon edistämisen, isyyden vahvistamisen sekä perheiden toimeentulon turvaamisen. (STM 2013, 6.)

Perheen ja politiikan suhde on kaksisuuntainen, kun perheet vaikuttavat politiikkaan ja politiikka vaikuttaa perheisiin. Perheet vaikuttavat politiikkaan siten, että yhteiskunnan on vastattava poliittisin keinoin erilaisten perheiden tilanteisiin. Esimerkiksi vuoden 2022 perhevapaaudistuksen jälkeen perhevapaaajärjestelmä ottaa edellistä järjestelmää paremmin huomioon moninaiset perheet, yksinhuoltajat, perheiden erilaiset työllisyystilanteet ja

vanhempien välisen tasa-arvon. Myös syntyvyyden lasku, lapsiperheköyhyys ja mielenterveystilanne vaikuttavat perheiden tilanteisiin ja tarpeisiin ja siten perhepolitiikkaan. (Lehtonen ym. 2023; Kontula 2018.) Poliitiikka ja yhteiskunnassa vallitseva ilmapiiri taas vaikuttavat perheisiin. Se, miten yhteiskunnassa suhtaudutaan esimerkiksi isien vanhempainvapaisiin tai äitien työssäkäyntiin, vaikuttaa vanhempien valintoihin. (Mattila 2019, 158).

Perhepolitiikalla voidaan vaikuttaa perheisiin perheellistymisestä lähtien. Viime vuosina syntyvyyskeskustelu on ohjannut perhepolitiikkaa niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Valtioneuvoston tekemän selvityksen (Rotkirch 2025, 48) mukaan alhainen syntyvyys näkyy erityisesti ensimmäisen lapsen hankinnan lykkäämisessä. Selvityksessä syntyvyyteen yhteydessä oleviksi poliittisiksi toimiksi luetellaan lastenhoitopalvelujen laajentaminen ja varhaiskasvatus, vanhempainvapaajärjestelmä, terveydenhuollon saatavuus, tulonsiirrot sekä joustavat työajat. Näistä erityisesti laadukas varhaiskasvatus, pitkät perhevapaat sekä tulonsiirrot ovat vaikuttaneet positiivisesti syntyvyyteen. Suomessa kuitenkin monet luetelluista perhepoliittisista toimista ovat olleet jo pitkään käytössä, eikä niillä ole ollut vaikutusta syntyvyyden nousuun. Tasa-arvoinen perhevapaajärjestelmä, hedelmöityshoitojen tukeminen ja helposti saatavilla olevat palvelut, kuten neuvola ja varhaiskasvatus, parantavat naisten työmarkkina-asemaa ja isien oikeuksia sekä tukevat monimuotoisia perheitä. (Rotkirch 2025, 41–49.)

Suomessa vallitsee hyvin kaksijakoinen perhepoliittinen näkemys koskien lastenhoitopolitiikkaa. Yhteiskunnassa ja politiikassa tunnustetaan vanhemmuuden tasa-arvokysymykset ja äidin yhtäläinen oikeus ansiotyöhön. Toisaalta yhteiskunnassa käydään keskustelua myös siitä, mikä on lapselle parasta. (Mattila 2019.) Poliittisilla toimilla vaikutetaan siihen, millainen lapsenhoitojärjestely on kannattavaa. Sosiaalietuuksien ja vanhempainvapaapäivien määrillä rajataan sitä, miten pitkään lasta voidaan hoitaa kotona. (Lehtonen ym. 2023, 71–87; Kontula 2018.) Vanhempia kannustetaan jäämään kotiin lapsen kanssa esimerkiksi tarjoamalla perheille kotihoidon tukea (Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996).

Valinta varhaiskasvatukseen ja kotihoidon välillä nähdään tasa-arvoon ja yhteiskuntaan liittyvänä kysymyksenä. Etenkin äideille valinnassa on kyse perhesuhteisiin, työelämysuhteisiin ja parisuhteeseen liittyvistä ristiriidoista. Isille taas valinnassa korostuu vastuu perheen toimeentulosta sekä arviot siitä, miten työpaikalla suhtaudutaan kotiin

jäämiseen. (Pietiläinen ym. 2025; Mattila 2019; Lehtonen ym. 2023.) Usein vanhempien päätökset esimerkiksi vanhempainvapaiden jakamisesta tapahtuvat kyseenalaistamatta ja kulttuuristen sääntöjen mukaisesti niin, että isät ottavat tienaaajan roolin ja äidit jäävät kotiin (Mattila 2019, 161).

Perhevapaa uudistus on poliittinen keino, jolla tätä kulttuurista sääntöä on pyritty muuttamaan mahdollistamalla entistä paremmin isien vanhempainvapaalle jäämistä (Viitamaa-Tervonen & Sandt 2022a) ja toisaalta mahdollistamalla myös äitien työssäkäynnin lapsen ollessa vielä pieni (Lehtonen ym. 2023, 66–67, 89). Etenkin miehet kokevat, että vanhempainrahan korottaminen kannustaisi isiä pitämään enemmän vanhempainvapaita (Lehtonen ym. 2023, 91). Taloudellisten tekijöiden lisäksi lastenhoitojärjestelyillä on myös vanhempien väliseen tasa-arvoon liittyviä vaikutuksia. Eerola, Närvi ja Lammi-Taskula (2022) löysivät tutkimuksessaan yhteyden isän vanhempainvapaan pituuden ja äitien raportoiman lastenhoidon tasa-arvoisen jakautumisen välillä. Kun isä piti itsenäistä vanhempainvapaata enemmän kuin hänelle osoitetun muutaman viikon ajan, arjen työt jaettiin myöhemmin tasaisemmin. (Eerola ym. 2022, 973.)

Kolmas sektori on merkittävässä asemassa Suomen perhepolitiikassa erityisesti vanhemmuuden ja parisuhteiden tukemisessa (STM 2013, 10–11). Hyvinvointialueilla on sosiaalihuoltolain mukainen velvoite järjestää kasvatusta- ja perheneuvontapalveluja, ja tässä kolmannen sektorin palvelut ovat tärkeitä (Rotkirch 2025, 100). Vuoden 2023 perhebarometrin (Lehtonen ym. 2023, 41) mukaan suomalaiset pitävätkin tärkeänä verovarujen suuntaamista yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin, jotka tukevat vanhempien ja lasten hyvinvointia. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi neuvolat, mielenterveyspalvelut, kasvatusta- ja perheneuvonta sekä lastenhoitoapu (STM 2013; Lehtonen ym. 2023). Sama kritiikki on esillä myös aiemmassa vuoden 2018 perhebarometrissa (Kontula 2018). Monet vanhemmat toivovat tukea ja mahdollisuuksia matalan kynnyksen palveluihin, jotka tukevat perheiden arkea, jaksamista ja haasteita. (Kontula 2018, 95.)

Vuonna 2023 julkaistussa hallitusohjelmassa lapsiperheille ja vanhemmuudelle luvataan tukea ja poliittisen toiminnan perustana pidetään tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita (Valtioneuvosto 2023b, 6, 8). Pääministeri Petteri Orpon hallituskaudella hallitusohjelmassa on korostettu perheiden tukemista, vanhemmuuden ja työelämän tasa-arvon lisäämistä sekä perheen ja työn yhdistämisen mahdollistamista keskeisinä asioina hyvinvoinnin lisäämiseksi yhteiskunnassa. Hallitusohjelmassa tunnustetaan myös perheiden monimuotoisuus sekä eri

perheiden erilaiset tilanteet esimerkiksi taloudellisesta näkökulmasta. (Valtioneuvosto 2023b, 33.) Tutkimusten mukaan naiset kokevat kuitenkin ristiriitaa työn ja perheen yhdistämisessä erityisesti työmarkkina-asemansa suhteen (Mattila 2019; Lehtonen ym. 2023). Tähän ratkaisuna hallitusohjelmassa esitetään, että raskaus- ja perhevapaaseen perustuvan syrjinnän ehkäisyyn on säädettävä keinoja (Valtioneuvosto 2023b, 66). Hallitus on kuitenkin tehnyt lakimuutoksen, jonka mukaan määräaikaista sopimuksia voidaan sitoa ilman erityistä syytä, ja irtisanomiseen riittävät syyt kevenevät. Nämä muutokset vaikuttavat suoraan naisten asemaan perheen ja työn yhdistämisessä. (Valtioneuvosto 2023b; Rotkirch 2025.)

Yhteiskunnallinen keskustelu ja vanhempien henkilökohtaiset valinnat ovat usein ristiriidassa. Etenkin äidit kokevat, että kaikki vanhemmuuden jakamisen ratkaisut ovat aina jostakin näkökulmasta vääriä. Tällä hetkellä yhteiskunnallinen käsitys tasa-arvosta ei välttämättä tunnista äidin valinnanvapautta osana tasa-arvon kehitystä. Nykyään ajatellaan, että korkeasti koulutetun äidin tulisi palata pian takaisin työelämään, ja naisen valintaa pysyä kotiäitinä ei arvosteta sen oletetun epätasa-arvoisuuden vuoksi. Lisäksi äitien ratkaisuihin vaikuttaa myös varhaiskasvatukseen liittyvä yhteiskunnallinen keskustelu siitä, minkä ikäisenä ja missä työtai opiskelutilanteessa on sopivaa viedä lapsi hoitoon. (Mattila 2019, 164.)

Perhevapaapolitiikka, kulttuuriset normit ja yhteiskunnallinen keskustelu ovatkin vaikuttaneet nuorten naisten käsityksiin kyvyistä yhdistää perhe ja työ samalla kun vaalitaan lapsen hoitamista kotona perinteisten vanhemmuusroolien mukaisesti (Alakärppä, Sevón, Norman & Rönkä 2023).

Vuoden 2023 perhebarometrissa (Lehtonen ym. 2023) selvitettiin, mitä perhepoliittisia toimenpiteitä suomalaiset pitävät tärkeinä. Tärkeimmiksi nousivat perheen ja työn yhteensovittamiseen liittyvät toimenpiteet, kuten paremmat mahdollisuudet joustavaan työaikaan ja osa-aikatyöhön. Vastauksissa korostui kuitenkin huoli lapsiperheiden toimeentulosta, sekä vanhempien toiveet siitä, että olisi taloudellisesti mahdollista jäädä pidemmäksi ajaksi kotiin hoitamaan lasta. Suurin osa lapsiperheellisistä ei ole tyytyväisiä Suomen perhepolitiikkaan ja valtion lapsiperheille antamaan tukeen. (Lehtonen ym. 2023, 25.)

2.2 Vanhempainvapaiden jakautuminen

Vanhempainvapaiden jakautumisen tarkastelu paljastaa konkreettisesti sen, miten hoivavastuu jakautuu vanhempien välillä ja miten työn ja perheen yhteensovittaminen ratkaistaan perheen sisällä. Suomea on pidetty muiden Pohjoismaiden kanssa niin hyvinvointivaltion kuin myös tasa-arvon mallimaana. Silti perhevapaiden kehittyminen kohti niiden tasa-arvoisempaa jakautumista on ollut Suomessa hitaampaa kuin muissa Pohjoismaissa. (Salmi & Närvi 2017, 8, 25; Eydal ym. 2015.) Vaikka Suomessa perhevapaajärjestelmään on tehty muutoksia jatkuvasti, sen kehitys kohti joustavaa ja tasa-arvoista järjestelmää on ollut hidasta. Myös vanhempien valinta käyttää vapaita tasa-arvoisesti on kehittynyt hitaasti. (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020.) Vielä 2020-luvun alussa Suomessa oli käytössä perhevapaajärjestelmä, jossa isälle osoitettu vanhempainvapaakiintiö oli noin puolet äidin kiintiötä pienempi. Elokuussa 2022 Suomessa tuli voimaan perinteistä sukupuolten välistä työnjakoa haastava perhevapaauudistus, jossa molemmille vanhemmille osoitettu vanhempainrahakiintiö on yhtä suuri. (Viitamaa-Tervonen & Sandt 2022a.)

Ennen perhevapaauudistusta vanhempainvapaajärjestelmä oli hyvin sukupuolittunut. Aiemmassa järjestelmässä vanhemmille annettiin äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaata. Äidille osoitettu kiintiö oli 105 päivää ja isälle osoitettu kiintiö 54 päivää. Näiden lisäksi oli 158 vanhempainrahapäivää, jotka vanhemmat saivat jakaa vapaasti. Äitiysvapaa alkoi 30–50 päivää ennen lapsen laskettua syntymäpäivää. Isät pystyivät pitämään oman noin yhdeksänviikkoisen kiintiön niin, että korkeintaan 18 päivää sai pitää äitiys- ja vanhempainvapaan aikana ja loput toisen vanhemman vanhempainvapaan jälkeen, kuitenkin ennen kuin lapsi täytti kaksi vuotta. (Salmi & Närvi 2017, 19.) Äidit pitivät suurimman osan vanhempainvapaasta ja isät pitivät vain heille suunnatun noin yhdeksänviikkoisen isyysvapaan, josta kaksi tai kolme viikkoa pidettiin yhdessä äidin kanssa heti lapsen syntymän jälkeen. (Närvi 2017, 64; Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 348.)

Vanhempainvapaauudistuksen tavoitteena on ollut ottaa entistä paremmin huomioon erilaiset perheet, hoivan tasapuolinen jakautuminen vanhempien välillä sekä työelämän tasa-arvo. Uudistuksen myötä vanhemmille on tullut tasapuolinen vastuu lapsesta riippumatta vanhemman sukupuolesta. Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaat muuttuivat uudistuksen myötä kaikki vanhempainvapaaksi. Nyt kumpikin vanhempi saa 160 päivärahopäivän kiintiön, josta korkeintaan 63 päivää saa luovuttaa toiselle vanhemmalle. Näiden lisäksi raskaana oleva vanhempi saa 40 päivää raskausrahaa. Vanhemmat saavat nyt pitää korkeintaan 18

vanhempainrahopäivää yhtäaikaaisesti. Uusi järjestelmä mahdollistaa vapaiden pitämisen osissa tai osa-aikaisesti, mikä helpottaa työn ja perheen yhteensovittamista. (Viitamaa-Tervonen & Sandt 2022b; Lehtonen ym. 2023, 60–61.)

Suomen monipuolisesta perheitä tukevasta perhepolitiikasta huolimatta Suomen vanhempainvapaajärjestelmä on kehittynyt hitaimmin verrattuna muihin Pohjoismaihin. Suomessa myös korvaustaso on Pohjoismaiden alhaisin. Kaikissa Pohjoismaissa 2000-luvun perhepolitiikka on kuitenkin koko ajan tähdännyt vahvasti kohti kahden tienaaajan mallia, mutta Suomessa kehitys on ollut hidasta. (Salmi & Närvi 2017, 25; Eydal ym. 2015, 177; Lehtonen ym. 2023, 61.) Lammi-Taskulan (2022, 27) mukaan vuodesta 2006 vuoteen 2017 Suomessa isien pitämät vapaat olivat nousseet vain muutamalla prosentilla. Vuonna 2017 luku oli Suomessa ja Tanskassa vain 11 prosenttia, kun Norjassa se oli 20 prosenttia ja Ruotsissa ja Islannissa noin 30 prosenttia. Pohjoismaissa tehdyt muutokset perhevapaiden järjestelyissä ja kiintiöissä ovat kuitenkin edistäneet sukupuolten tasa-arvoa, sillä 2020-luvulla yhä useampi isä käyttää heille suunnattuja vapaita (Lammi-Taskula 2022; Lehtonen ym. 2023).

Kelan (2025) julkaisusta selviää, että perhevapaaudistuksella on ollut myönteinen vaikutus vapaiden tasaisempaan jakautumiseen vanhempien välillä. Ennen uudistusta isät käyttivät 12 prosenttia kaikista vanhempainrahopäivistä, kun uudistuksen jälkeen isät ovat käyttäneet niistä 20 prosenttia. Uudistus lisäsi myös isien muun kuin äidin kanssa yhtä aikaa pidettävän vanhempainvapaajakson käyttämistä. Ennen uudistusta vuonna 2021 alle 60 prosenttia isistä piti itsenäistä vapaata, kun uudistuksen jälkeen luku on noussut yli 70 prosenttiin.

Perhevapaaudistus mahdollisti myös vanhempainvapaan pitämisen osa-aikaisesti työn ohella, mutta vain kolme prosenttia vanhemmista piti vapaansa täysin osa-aikaisesti. (Kela 2025.)

Tutkimusten (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020; Eerola ym. 2019) mukaan vanhempien koulutustasolla, työmarkkina-asetella, taloudellisella asemalla sekä isän iällä ja työajalla on vaikutusta vanhempainvapaiden jakautumiseen. Korkeasti koulutettujen vanhempien perheissä isät pitävät todennäköisemmin vanhempainvapaata, mutta erityisesti äidin korkea koulutustaso on yhteydessä isän korkeampaan todennäköisyyteen käyttää kiintiöityjä vanhempainvapaitaan ja ottaa itsenäistä hoitovastuuta. Näin on myös silloin, kun isän koulutustaso on matala. Molempien vanhempien matala koulutustaso on yhteydessä isän vanhempainvapaiden vähäiseen käyttöön jopa niin, että isät pitävät vain heille annettun 2–3

viikkoisen vapaan yhdessä äidin kanssa heti lapsen syntymän jälkeen. (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353.) Eerolan ja kumppaneiden (2019, 9) tutkimuksessa isän koulutustason ei todettu olevan yhteydessä isän vanhempainvapaan pitämiseen.

Isän matala tulotaso on yhteydessä isän lyhyemmän vanhempainvapaan pitämiseen, kun taas korkea tulotaso ennustaa isän suurempaa itsenäistä hoivavastuun ottamista. Kaikista suurituloisimmat isät käyttävät kuitenkin vähemmän kiintiöityä vanhempainvapaata. Myös äidin tulotason nousu on yhteydessä isän suurempaan vanhempainvapaiden käyttöön. Korkean tulotason perheissä sekä niissä perheissä, joissa isällä on korkea tulotaso, itsenäisen hoivavastuun ottaminen on kuitenkin vähäisempää. (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 353, 355; Eerola ym. 2019, 9.)

Eerolan ja kumppaneiden (2019, 9) tutkimuksen mukaan lapsen syntyessä työssä olevat isät pitivät vapaata todennäköisemmin kuin ne isät, jotka olivat työttöminä. Päivätyötä tekevät pitivät todennäköisemmin äidin kanssa yhtäaikaisen 1–3 viikon loman tai itsenäisen 4–9 viikon loman kuin ei lomaa ollenkaan. Työttömien vähempää vanhempainvapaiden käyttöä voi selittää se, että työttömillä vanhemmilla ei välttämättä ole tarvetta pitää vanhempainvapaata. Korkeat ja vakaat tulot tuovat työelämään joustavuutta sekä mahdollisesti parempaa palkkaa myös vanhempainvapaan aikana. (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020.) Vuonna 2013 tehdyssä tutkimuksessa (Lammi-Taskula, Salmi & Närvi 2017, 116) tutkijat saivat samansuuntaisia tuloksia, mutta heidän tutkimuksensa mukaan työttömät isät pitivät muita useammin vanhempainvapaata.

Vakaammassa työtilanteessa olevat sekä keski-ikäiset isät käyttävät vanhempainvapaata enemmän kuin heikommassa työmarkkina-asemassa olevat sekä nuoremmat isät (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 351–353). Vaikka nuoret isät käyttivät Miettisen ja Saarikallio-Torpin (2020, 351) tutkimuksessa vähemmän vanhempainvapaapäiviä työtilanteesta riippumatta, saattaa syy siihen kuitenkin löytyä taloudellisesta tilanteesta ja työmarkkina-asemasta. Työnantajien asenteet ovatkin negatiivisempia nuorempien isien suunnitelmiin pitää vanhempainvapaata kuin vanhempien isien suunnitelmiin (Närvi 2017, 139). Iän on todettu olevan yhteydessä vanhempainvapaiden käyttöön kuitenkin siten, että nuorimpien isien lisäksi myös vanhimmat isät jättivät todennäköisemmin vanhempainvapaapäiviään käyttämättä (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020, 351). Eerola ja kumppanit (2019) eivät löytäneet tutkimuksessaan yhteyttä isien iän ja vanhempainvapaiden käytön välillä.

Toisaalta johtaja-aseman ja yrittäjyyden on todettu ennustavan lyhyemmän vapaan pitämistä, tai kokonaan vapaiden pitämättä jättämistä (Eerola ym. 2019, 9).

Eerolan ja kumppaneiden (2019, 9–10) tutkimuksen mukaan pidempään vapaaseen isiä motivoi halu huolehtia lapsesta, tauko työstä, äidin toive isän vapaiden pitämiselle sekä äidin työssäkäynnin ja opiskelun mahdollistaminen. Isien aito halu huolehtia lapsesta kotona ei kuitenkaan ollut yhteydessä pidemmän vapaan pitämiseen, toisin kuin halu ottaa lomaa töistä sekä äidin työhön ja opiskeluun palaamisen mahdollistaminen. Perhevapaakyselyssä 2022 (Saarikallio-Torp, Lammi-Taskula & Närvi 2024, 67–68) isät antoivat vanhempainvapaan jälkeisen isyysvapaan käytölle yleisimmiksi syiksi halun viettää aikaa lapsen kanssa, isyysvapaan pitämisen itsestänselvyyden, vanhemmuuden kokemisen molempien vanhempien yhteiseksi asiaksi sekä ajatuksen siitä, että pienen lapsen isän kuuluu hoitaa lasta. Nämä syyt olivat yhteydessä pidempään vapaan käyttöön sekä korkeampaan tulo- ja koulutustasoon.

Eerolan ja kumppaneiden tutkimuksessa (2019, 10) isät antoivat syiksi pidemmän vapaan pitämisen esteille taloudellisen tilanteen sekä työkiireet. Muita syitä olivat esimerkiksi äidin työttömyys, isän työn epävarmuus, isän ajatukset vanhempainvapaan tarpeettomuudesta sekä isän työttömyys. Samat esteet toistuivat myös vuoden 2022 Perhevapaakyselyssä. Työtilanne esteenä korostui etenkin pieni- ja suurituloisimmilla isillä. (Saarikallio-Torp ym. 2024, 71–72.)

Vuoden 2023 perhebarometrin (Lehtonen ym. 2023) mukaan perhevapaiden jakamisessa korostuu oma ja puolison työtilanne sekä perheen taloudellinen tilanne. Lisäksi keskeinen syy äitien ja isien vähäiselle vapaiden pitämiselle on yhteiskunnan asettamat paineet. Äideillä paine kohdistuu sekä oletettuun haluun hoivata lasta kotona että oman aseman vahvistamiseen työelämässä. Isillä paine kohdistuu oletukseen työelämässä edistymisestä sekä työnantajien huonoihin asenteisiin isien perhevapaita kohtaan. (Lehtonen ym. 2023, 84–87.)

Perhevapaauudistuksessa keskeisiä näkökulmia ovatkin miesvaltaisten työpaikkojen esihenkilöiden asenteet ja kannustus sekä perheellistymisen vaikutukset naisten työmarkkina-asemaan ja uralla etenemiseen (Viitamaa-Tervonen & Sandt 2022b).

Miesvaltaiset alat ovat uuden perhevapaajärjestelmän myötä keskeisessä asemassa mahdollistamassa vapaiden tasaisempaa jakautumista äitien ja isien välillä. Miesvaltaisilla aloilla pidemmät perhevapaat ovat harvinaisempia, mutta uudistuneiden kiintiöiden myötä vanhemmat menettävät kiintiöidyt perhevapaarahapäivät, jos niitä ei käytetä. (Viitamaa-

Tervonen & Sandt 2.6.2022.) Perhebarometrissa (Lehtonen ym. 2023, 90–91) vastaajat kannattivatkin työnantajien myönteisen asenteen edistämistä sekä vanhempainrahan korottamista keinoina houkuttaa isiä pitämään enemmän heille suunnattuja vapaita. Myös äitien työmarkkina-aseman parantaminen korostui keskeiseksi keinoksi kannustaa perheitä järjestämään perhevapaita tasapuolisemmin.

2.3 Perheiden monimuotoisuus

Perheen määrittely on haastavaa, sillä se on sidoksissa historiaan, yhteiskunnan kehitykseen ja yksilön omiin kokemuksiin. Perheen määritelmä on muuttunut vuosisatojen aikana ja etenkin viime vuosikymmeninä sen muutokset ovat olleet merkittävä osa perhetutkimusta ja yhteiskunnallista keskustelua. 1800- ja 1900-luvuilla perheen ajateltiin muodostuvan monesta sukupolvesta ja yhteisöistä. 1900-luvun loppupuolella perhettä on tarkasteltu elämänsäajan aikana vaihtelevina yhteisöinä. 1990-luvulla perheen määrittelyssä korostui suhdeverkostot, käytännöt ja arki, jotka ovat vaikuttaneet perhetutkimukseen edelleen 2000-luvulla. Viimeisten vuosikymmenten aikana perheen määrittelyssä ovat korostuneet perheiden monimuotoisuus sekä erilaisten perhekulttuurien vaikutus toisiinsa. Nykyään perheen määrittelyä ohjaa ajatus siitä, että jokaisella on mahdollisuus määritellä oma perheensä itse. (Jallinoja ym. 2014, 7–10.)

Valtioneuvoston hankkeessa *Laki ja perheiden monimuotoisuus* kartoitettiin normatiivisesta perhemallista poikkeavien perheiden kohtaamia lainsäädännöllisiä haasteita (Koulu, Sihvonen, Aarnio & Moring 2023a). Koulu ja kumppanit (2023a, 15) määrittelevät normatiivisen perheen sellaiseksi perhemalliksi, joka tunnustetaan kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti muita perhemalleja paremmin. Tällöin arjen laajemmat perhesuhteet jäävät huomiotta ja muut perhemuodot nähdään poikkeustilanteina, eikä niitä oteta esimerkiksi lainsäädännössä huomioon. Suomessa lainsäädännössä perhe on lähtökohtaisesti muodostunut äidistä ja isästä sekä heidän yhteisistä biologisista lapsistaan. Perhemuodot ovat todellisuudessa kuitenkin tätä laajempia. Erilaisia perheitä ovat esimerkiksi eroperheet, yksinhuoltajaperheet, uusperheet, sateenkaariperheet ja adoptioperheet. Lainsäädäntö ulottuu perheen perustamiseen, vanhemmuuden määrittelyyn, elatukseen, asumiseen, sosiaaliturvaan sekä perintökaareen. Näitä koskevien lakien soveltaminen monimuotoisten perheiden tilanteisiin on haastavaa. (Väestöliitto 2022.)

Keskeisiä perheen muutoksen kehityslinjoja koko yhteiskunnan tasolla ovat avo- ja avioerojen yleistymisen sekä uusperheiden muodostamisen, työelämän muutokset, lääketieteellisen

kehityksen sekä lapsen oikeuksien korostumisen (Koulu ym. 2023a, 12–13). Nämä laajat yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet myös lainsäädännön muuttumiseen ja perheen laajempaan määritelmään lainsäädännön tasolla. Lakimuutokset ovat lisänneet perheen perustamisen mahdollisuuksia ja tukeneet perheiden monimuotoisuutta. (Koulu ym. 2023a, 14.) Suomessa Sanna Marinin hallitus toteutti monia lakiuudistuksia ja linjauksia perhepolitiikassa vuosina 2019–2023. Näistä merkittävimpiä olivat perhevapaaudistus ja kansallinen lapsistrategia. Perhevapaaudistuksella pyrittiin ottamaan aiempaa paremmin monimuotoisten perheiden tilanteet huomioon. Lapsistrategian tavoitteena on edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia takaamalla kaikille perheille tarpeelliset palvelut sekä ottamalla erilaisista taustoista tulevat lapset ja perheet huomioon päätöksenteossa. (Valtioneuvosto 2023a). Marinin hallituksen perhepolitiikka sai perhebarometrissa korkeamman arvosanan kuin mitä edeltävät hallitukset ovat saaneet (Lehtonen ym. 2023, 34).

Perheiden monimuotoisuuden ja lainsäädännön risteämiseen liittyy kuitenkin edelleen haasteita. Vaikka lainsäädännössä tunnustetaan nykyään muitakin perhemalleja kuin kahden samaa sukupuolta olevan avioliitto ja biologiset lapset, tästä normatiivista poikkeavat perheet eivät ole yhdenvertaisessa asemassa esimerkiksi lapsiperheellistymisen ja sosiaaliturvaetuuksien saamisen suhteen. (Koulu ym. 2023a.) Esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat kokevat hedelmöityshoitoihin pääsemisen haasteelliseksi ja adoptiota suunnittelevat kokevat sen edellytykset, kuten avioliittovaatimukset ja ikäraajat, raskaiksi ja prosessia haittaaviksi (Koulu, Aarnio & Moring 2023b). Vuoden 2023 Perhebarometrissa (Lehtonen ym. 2023) 59 prosenttia vastaajista arvioivat lapsettomuushoitojen paremman saatavuuden vähintään melko tärkeäksi perheitä tukevaksi toimenpiteeksi. Näissä vastaajissa oli lapsettomia lasta toivovia 20–45-vuotiaita sekä lapsettomia naispareja. Lisäksi kaksi kolmasosa suomalaisista arvioivat myös eroperheitä tukevien palveluiden vahvistamisen viidenneksi tärkeimmäksi toimenpiteeksi. (Lehtonen ym. 2023, 46.)

Suomalaisten perheiden monimuotoisuutta tukee Tilastokeskuksen (2024) tilasto vuoden 2023 perheistä. Vuonna 2023 Suomessa oli yhteensä 1 466 954 perhettä, mikä on 71 prosenttia koko väestöstä ja 2 186 perhettä enemmän kuin vuonna 2022. Yleisin perhetyyppi vuonna 2023 oli aviopari ilman lapsia. Perheistä 550 183, eli 38 prosenttia, oli lapsiperheitä. Koko väestöstä lapsiperheitä oli 36 prosenttia. Vuonna 2023 lapsiperheiden alaikäisten lasten määrä jäi ensimmäistä kertaa perhetilastoinnin aikana alle miljoonan, kun lapsia oli yhteensä 992 502. Lapsiperheistä saman sukupuolen parien, niin avioparien, rekisteröityjen parien kuin

avoparienkin, perheitä oli yhteensä 1209. Lapsiperheistä 131 539, eli 24 prosenttia, oli yhden vanhemman perheitä, joista 84 prosenttia oli äidin ja lasten muodostamia. Keskimääräinen lapsiluku lapsiperheissä oli 1,8 lasta. Yksilapsisia lapsiperheitä oli 44 prosenttia ja kaksilapsisia 39 prosenttia. Vain 17 prosenttia lapsiperheistä oli kolmen tai useamman lapsen perheitä. (Tilastokeskus 2024.) Tilastotiedolla on kuitenkin heikkoutensa perheiden monimuotoisuuden selvittämisessä, sillä tilastoista puuttuu pienet perheryhmät ja ei-oikeudelliset merkittävät perhesuhteet (Koulu ym. 2023a, 21).

Yhteiskunnallinen muutos kohti perheiden monimuotoisuutta näkyy myös ihmisten asenteissa. Rintalan ja Mesiäislehdon (2024) mukaan suomalaisten asenne yksinhuoltajaperheitä kohtaan on muuttunut myönteisemmäksi vuodesta 2002 vuoteen 2022. Naisten asenteet yksinhuoltajien vanhemmuutta kohtaan ovat myönteisempiä kuin miesten asenteet, ja ero miesten ja naisten välillä on kasvanut ajan myötä. Asenne on tasa-arvoistunut erityisesti korkeakoulutetuilla. Suomalaisten asenne sateenkaariperheitä kohtaan on myös tasa-arvoistunut vuodesta 2012 vuoteen 2022. Naiset suhtautuvat miehiä myönteisemmin myös sateenkaariperheiden vanhemmuuteen. Nuoret suhtautuvat yksihuoltaja- ja sateenkaariperheisiin vanhempia ihmisiä myönteisemmin. Naisparin vanhemmuutta pidettiin edelleen vuonna 2022 hieman sopivampana kuin miesparin vanhemmuutta. (Rintala & Mesiäislehto 2024.)

Asenteet perheiden monimuotoisuutta kohtaan vaikuttavat myös institutionaalisella tasolla. Eerolan, Paanasen ja Revon (2023) tutkimuksessa varhaiskasvatuksen hallinnon henkilöstö jakoi puheissaan perheitä ”tavallisiin” ja ”toisiin” perheisiin perhemuodon perusteella. Suomessa tunnistetaan monimuotoiset perheet, mutta niiden asettaminen ”toiseksi”, normatiivisesta perheestä poikkeaviksi perheiksi, ylläpitää normatiivisen perheen vahvaa asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tällä voi olla seurauksia perheille, mutta myös siihen, miten instituutioiden käytäntöjä kehitetään vastaamaan erilaisten perheiden tarpeita. (Eerola ym. 2023; Koulu ym. 2023a.) Tutkimukset osoittavat, että perhemuodon tunnistaminen, ennakkoluulot ja syrjintä ovat yhteydessä monimuotoisten perheiden hyvinvointiin ja mahdollisuuksiin toteuttaa vanhemmuutta (Aarnio, Kylmä, Solantaus & Rotkirch 2018).

Perheen määritelmä ei ole pysyvä, vaan se muuttuu jatkuvasti yhteiskunnallisten, historiallisten ja kulttuuristen muutosten myötä (Jallinoja ym. 2014). Perheiden monimuotoistuminen on tuonut esiin tarpeen tarkastella perheitä aiempaa laajemmin huomioiden erilaiset perhemuodot. Vaikka lainsäädäntö ja perhepolitiikka ovat viime

vuosikymmeninä kehittyneet vastaamaan yhteiskunnallisia muutoksia, perheiden moninaisuuden tunnistamisessa ja huomioimisessa on edelleen tehtävää. (Koulu ym. 2023a; Koulu ym. 2023b.)

3 Vanhemmuus

3.1 Yhteisvanhemmuuden määritelmiä

Yhteisvanhemmuus on laaja käsite, jolla on monia määritelmiä. Sillä kuvataan sitä, miten vanhemmat tulevat keskenään toimeen vanhempina. Yhteisvanhemmuudessa vanhemmilla on yhteistä tai jaettua vastuuta lapsen huolehtimisesta, mutta vanhemmuuden jakautumisen ei tarvitse olla täysin tasavertaista. Yhteisvanhemmuus tulee erottaa vanhempien välisestä romanttisesta sekä taloudellisesta suhteesta ja se rajautuukin lapsen hyvinvointia edistäviin tekijöihin arjessa. (Feinberg 2003; Van Egeren & Hawkins 2004.) Yhteisvanhemmuudella on todettu olevan yhteyttä perhesuhteeseen sekä vanhempien ja lasten hyvinvointiin (Feinberg & Kan 2008).

Yhteisvanhemmuus mahdollistaa vanhemmuuden jakamisen lisäksi tasa-arvon vanhempien välillä. Keskeistä ei ole se, että molemmat vanhemmat toimivat yhdessä samalla tavalla, vaan se, että vanhemmilla on mahdollisuus oppia omat tapansa toimia vanhempana kuitenkin jakaen vastuuta. Tähän sisältyy myös tasavertainen mahdollisuus vanhempainvapaaseen sekä työelämään. (Ranta ym. 2023.) Ranta ja kumppanit (2023) pitävät yhteisvanhemmuudessa keskeisinä tasa-arvoa, joustavuutta ja toisen vanhemman huomioon ottamista.

Tutkimuksissa on erimielisyyksiä siitä, milloin yhteisvanhemmuus alkaa. Esimerkiksi Feinberg (2003) on sitä mieltä, että yhteisvanhemmuuteen valmistautuminen voi alkaa jo ennen ensimmäisen lapsen syntymää, kun vanhemmat keskustelevat siitä, miten he jakavat lapsen hoitamisen tai ratkaisevat perheen ja työn yhteensovittamisen haasteita. Van Egeren ja Hawkins (2004, 166) taas korostavat, että valmistautuminen vanhemmuuteen voi vain ennustaa tulevaa yhteisvanhemmuutta, mutta se alkaa varsinaisesti vasta syntymän jälkeen.

Feinberg (2003, 101) jakaa yhteisvanhemmuuden neljään osaan, jotka ovat lastenkasvatukseen liittyvät erimielisyydet (childrearing disagreement/agreement), työnjako (division of labour), vanhemmuuden tuki ja vähättely (support/undermining) ja perheen yhteinen vuorovaikutuksen hallinta (joint family management). Feinberg ja Kan (2008, 254) ovat myöhemmin lisänneet jaotteluun vielä viidennen ulottuvuuden, joka on vanhemmuuteen perustuva läheisyys (parenting-based closeness). Se eroaa vanhemmuuden tuen ulottuvuudesta, sillä siinä korostuu yhteistyö tiiminä, kun lapsen saavutuksista voidaan olla yhdessä ylpeitä.

Van Egeren ja Hawkins (2004, 168–169) jakavat yhteisvanhemmuuden neljään kategoriaan, jotka ovat yhteenkuuluvuus, tuki, vähättely ja jaettu vanhemmuus. Hock ja Mooradian (2013, 326) jakavat aiemman tutkimuksen perusteella yhteisvanhemmuuden neljään osaan, jotka ovat vanhempien harmonia, rajojen säilyttäminen, vastavuoroinen huolenpito ja vanhempien yhteys. Hock ja Mooradian (2013) esittävät, että eri osioiden merkitys vaihtelee riippuen siitä, keiden välillä yhteisvanhemmuus jaetaan. Lapsen vanhemman ja esimerkiksi isovanhemman välillä korostuu vastavuoroinen vanhemmuus, jossa keskeistä on hoivan ja kulujen konkreettinen jakautuminen. Eronneiden vanhempien välillä taas korostuu rajojen säilyttäminen ja harmonia, joissa toista vanhempaa kunnioitetaan ja rajoista sovitaan yhdessä. (Hock & Mooradian 2013, 323–327.)

Erilaisista määritelmistä huolimatta yhteistä ja oleellista yhteisvanhemmuuden määritelmässä on kuitenkin se, että konkreettisen kodista ja lapsesta huolehtimisen lisäksi se sisältää erityisesti myös arvojen ja tavoitteiden jakamista sekä näihin liittyviä kompromisseja. (Feinberg 2003; Van Egeren & Hawkins 2004; Ranta ym. 2023.) Yhteisvanhemmuus voi koskea muitakin kuin kahta biologista vanhempaa, kuten isovanhempia tai lapsen muita huoltajia (Hock & Mooradian 2013; Van Egeren & Hawkins 2004). Lisäksi yhteisvanhemmuutta voi olla myös eronneiden vanhempien välillä. Käsitteenä yhteisvanhemmuus tulee erottaa yleisimmin eroperheiden yhteydessä puhutusta jaetusta huoltajuudesta, josta huoltajat sopivat keskenään tai tarvittaessa lakiin perustuen lapsen liittyvien asioiden hoitamisesta ja jakamisesta (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2023). Eronneidenkin vanhempien välistä vanhemmuuden jakamista voidaan kuitenkin kutsua yhteisvanhemmuudeksi (Hock & Mooradian 2013).

Ranta ja kumppanit (2023) tutkivat ensimmäistä kertaa vanhemmaksi tulevia äitejä ja isejä. Tutkimuksen mukaan tulevat vanhemmat näkevät yhteisvanhemmuuden laajana ja siihen liittyy monitahoisia odotuksia. Nämä odotukset jakautuvat neljään osaan, jotka vastaavat Feinbergin (2003) jakoa yhteisvanhemmuudesta lastenkasvatukseen, työnjakoon, vanhemmuuden tukeen sekä perheen vuorovaikutukseen. Lisäksi Ranta ja kumppanit (2023) löysivät yhden uuden ulottuvuuden, joka on oppiminen ja kehittyminen. Haasteet yhdessä kategoriassa voivat aiheuttaa yhteisvanhemmuuden haasteita muissa kategorioissa. Toisaalta oppiminen ja kasvaminen on keskeistä kaikissa kategorioissa vanhempana kehittymisen kannalta. (Feinberg 2003; Ranta ym. 2023.)

Vanhempana ja yhteisvanhempana kasvaminen on yksi yhteisvanhemmuuden tavoite. Kasvaminen on keskeistä toisaalta yksilönä, mutta myös parisuhteessa. Vanhemmaksi tulemiseen liittyy paljon uuden oppimista esimerkiksi lapsen hoitamisesta, itsestä ja puolisoista vanhempina sekä kommunikaatiosta. (Ranta ym. 2023.) Lisäksi on tutkimusnäyttöä siitä, että toisen puolison odotukset onnistuneesta yhteisvanhemmuudesta tai yhteisvanhemmuuden konfliktista ennustaa toisen puolison samankaltaisia odotuksia. Etenkin äidin odotukset yhteisvanhemmuuden onnistumisesta on yhteydessä isän pienempään huoleen yhteisvanhemmuuden konfliktista. (Lindroos, Räikkönen, Malinen & Rönkä 2023.)

Äidit ja isät tunnistavat äitien taipumuksen kontrolloida ja jopa rajoittaa toisen vanhemman hoivaa ja mahdollisuutta oppia etenkin lapsen ensimmäisten kuukausien aikana. Tulevat vanhemmat pitävätkin tärkeänä antaa etenkin isille tilaa ja mahdollisuuksia vanhempina. Äidin taipumusta rajoittamiseen pidetään uhkana yhteisvanhemmuuden toteutumiseksi. Kasvamisen ja oppimisen ulottuvuus kuitenkin korostaa yhteisvanhemmuuden monitahoisuutta, sillä vanhemmat haluavat kasvaa suhteessa sekä toiseen vanhempaan että omaan lapseensa. (Ranta ym. 2023.) Hockin ja Mooradianin (2013, 324) yhteisvanhemmuuden jaottelussa etenkin parisuhteessa olevien vanhempien vanhemmuudessa korostuu yhteys toiseen vanhempaan, jonka avulla kasvetaan yhdessä vanhempina.

Vaikka yhteisvanhemmuus tulee lapsen huoltajien suhteena erottaa parisuhteesta (Feinberg 2003), niiden välillä on kuitenkin todettu olevan yhteyttä. Ensimmäistä lastaan odottavat vanhemmat ennustavat toimivaa yhteisvanhemmuutta, kun he arvioivat parisuhteensa laadun hyväksi (Lindroos ym. 2023). Myös Ronaghan, Gaulke ja Theule (2024) löysivät tutkimuksessaan yhteyden parisuhteen laadun ja yhteisvanhemmuuden laadun välillä. Tutkimuksesta (Ronaghan ym. 2024) selvisi myös, että parisuhteen pituus on yhteydessä yhteisvanhemmuuden laatuun. Schoppe-Sullivanin, Shaferin, Olofsonin ja Kamp Dushin (2021) tutkimuksen mukaan hyvä parisuhde ennen lapsen syntymää ennusti enemmän yhteisvanhemmuuden tukea ja vähemmän vähättelevää yhteisvanhemmuutta lapsen synnyttyä.

Toimivan yhteisvanhemmuuden, jossa molemmat vanhemmat jakavat yhteisiä hetkiä lapsen kanssa, on todettu vahvistavan myös parisuhdetta (Van Egeren & Hawkins 2004).

Yhteisvanhemmuuden ja parisuhteen yhteyttä selittää esimerkiksi se, että vanhemmat tuovat yhteisvanhemmuuteen parisuhteessa oppimiaan keskustelutaitoja sekä tapoja tukea ja kunnioittaa kumppaniaan. Toisaalta yhteisvanhemmuuden haasteet voivat kasaantua ja siirtyä

myös parisuhteeseen. Yhteisvanhemmuus on siis yhteydessä koko parisuhteen ja perheen vuorovaikutukseen ja toimintaan ja toisaalta perheen osapuolet vaikuttavat siihen, millainen yhteisvanhemmuus vanhempien välille muotoutuu. (Feinberg 2003, 113.)

3.2 Osallisuus yhteisvanhemmuudessa

Osallisuutta määritellään monin eri tavoin, ja sille on useita lähikäsitteitä, jotka kuitenkin viittaavat samaan aiheeseen. Englanniksi vanhempien osallisuuteen viitataan esimerkiksi käsitteillä *parental participation*, *parental involvement* sekä *parental empowerment*.

Vanhemman osallisuudella perheessä tarkoitetaan vanhemman kykyä ja halua osallistua lasta koskevien päätösten tekemiseen sekä olla osana lapsen erilaisia elämäntilanteita. Aktiivinen osallistuminen arkeen lapsen kanssa vaatii vanhemmalta kykyä hankkia tietoa ja omaksua uusia toimintatapoja (DePape & Lindsay 2015). Keskeistä osallisuudessa on myös perhe-elämän hallinta, johon sisältyy kyky edistää omia ja toisen vanhemman voimavaroja ja hyvinvointia. (Freiberg, Homel & Branch 2014, 409.)

Vanhempien osallisuutta on tutkittu erityisesti terveydenhuollon näkökulmasta niissä perheissä, joissa lapsi tai vanhempi on sairastunut vakavasti, tai joissa tarvitaan arkeen erityistä tukea (esim. DePape & Lindsay 2015). Osallisuutta on tutkittu myös paljon varhaiskasvatuksen, koulun tai harrastusten ja vanhempien välisen yhteistyön näkökulmasta (esim. Rätty, Kasanen & Laine 2009). Yhteisvanhemmuutta koskevissa tutkimuksissa on todettu, että vanhempien osallisuudella ja yhteisvanhemmuuden laadulla on yhteyttä (Altenburger 2022). Toimiva yhteisvanhemmuus edellyttää molempien vanhempien kykyä osallistua aktiivisesti ja oma-aloitteisesti lapsen hoivaan ja muihin perhe-elämään liittyvien asioiden hoitamiseen (Feinberg 2003; Van Egeren & Hawkins 2004; Hock & Mooradian 2013).

Suomessa vuonna 2024 teetetystä tasa-arvobarometrasta (Pietiläinen ym. 2025, 119) käy ilmi, että naiset kokevat miehiä useammin erimielisyyksiä lasten hoitoon liittyen. Naiset kokevat myös miehiä useammin, että heillä on riittävästi valtaa kaikessa perheen sisäisessä päätöksenteossa (Pietiläinen ym. 2025, 125). Tasa-arvobarometri vahvistaa aiempaa tutkimustietoa (Rätty ym. 2009) siitä, että naiset ovat miehiä useammin yhteydessä varhaiskasvatukseen ja kouluun sekä ovat miehiä enemmän vastuussa koulutehtävien huolehtimisesta ja sairaan lapsen hoidosta. Vastuu vanhempien välillä jakautuu tasaisimmin lapsen hoidossa sekä lapsen kanssa keskustelemisessä ja leikkimisessä. (Pietiläinen ym. 2025,

115.) Tutkimukset osoittavat, että isien osallisuus on kasvanut verrattuna aiempiin vuosikymmeneihin (Schoppe-Sullivan & Fagan 2020).

Vaikka Suomessa ja Pohjoismaissa tasa-arvo perheen sisällä on parantunut viimeisten vuosikymmenten aikana ja tasa-arvoinen vanhemmuus toteutuu suhteellisen hyvin, äidit kuitenkin kokevat, että heille jää suurempi vastuu arjen pyörittämisestä ja lasten asioiden hoitamisesta (Pietiläinen ym. 2025; Eerola, Närvi, Terävä & Repo 2021; Lammi-Taskula 2022). Toisaalta on myös tutkimusnäyttöä siitä, että kehitys kohti tasa-arvoisempaa vanhemmuuden jakautumista on ollut hyvin hidasta kaikissa Pohjoismaissa ja erityisesti Suomessa (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020). Isien osallisuuden tukemiseen ja kannustamiseen on edelleen tärkeää kiinnittää huomiota, jotta isät saadaan sitoutumaan ja osallistumaan aktiivisesti perhe-elämään ja lasten asioiden hoitamiseen (Jessee & Adamson 2018, 41).

Osallisuuden tukemisessa keskeistä on saatavilla oleva tuki. Marko Lähteenmäen väitöskirjatutkimuksen (2021) mukaan vertaistuki toisilta vanhemmilta, isovanhemmilta, työpaikalta ja neuvolasta on tärkeä osa isyyden muotoutumista ja osallisuutta. Tutkimuksessa (Lähteenmäki 2021, 64) käy toisaalta myös ilmi, että jotkut korkeassa sosiaalisessa asemassa olevat isät eivät koe lainkaan tarvetta tuelle, mikä voi olla seurausta isän työelämäsuuntatuneisuudesta. Silloin lapsen hoivaan ja kasvatukseen liittyvää tukea ei koeta tarpeellisena.

Kuusiahon ja kumppanit (2021) tutkivat koronapandemian vaikutuksia ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien kokemuksiin yhteisvanhemmuuteen valmistautumisesta. Tutkimuksen mukaan isien osallisuutta ja osallistumista esimerkiksi neuvolakäynneillä ja synnytyksessä rajoitettiin pandemian aikana. Nämä rajoitteet lisäsivät kokemusta vanhempien epätasa-arvoisuudesta, isän osallisuuden vähättelystä sekä stressistä. Myös Lähteenmäen (2021, 65–66) tutkimuksessa isien osallisuuden tukemisessa korostuu virallisten verkostojen, kuten neuvolan, tarjoama tuki ja niissä tapahtuva isän osallistaminen. Kuusiahon ja kumppaneiden (2021) tutkimus osoittaa, että yhteisvanhemmuuden ja molempien vanhempien osallisuuden tukeminen on tärkeää jo odotusaikana. Feinberg ja kumppanit (2022) ovat tutkineet koronapandemian vaikutusta perheisiin ja todenneet, että yhteisvanhemmuus on keskeinen stressiltä suojaava voimavaroitekiä. Noin puolet Tasa-arvobarometrin 2024 (Pietiläinen ym. 2025) vastaajista kokee, ettei miesten asema perhepalveluissa ole yhtä hyvä kuin naisten asema.

Tutkimusten mukaan toisen vanhemman suhtautuminen yhteisvanhemmuuteen voi rohkaista tai estää toisen vanhemman osallisuutta. Erityisesti äidin suhtautuminen yhteisvanhemmuuteen on keskeistä isien osallisuuden tukemisessa. (Altenburger 2022.) Joskus äidille voi olla haastavaa antaa isän opetella vanhemmuutta ja testata taitojaan vanhempana itsenäisesti. Keskeistä vanhempien dynamiikan muotoutumisessa on vanhemman identiteetti, odotukset sukupuolirooleista ja kokemus pystyvyydestä vanhempana. Toisen vanhemman osallisuuden rajoittaminen vaikuttaa myös yhteisvanhemmuuden dynamiikkaan. (Altenburger 2022; Ranta ym. 2023; Schoppe-Sullivan ym. 2021.)

Vanhempien osallisuutta on tutkittu enimmäkseen isien osallisuuden näkökulmasta, kun taas äitien osallisuudesta löytyy hyvin vähän tutkimusta. Tasa-arvobarometrin 2024 (Pietiläinen ym. 2025) mukaan sekä naiset että miehet ajattelevatkin yhtä usein, että miesten tulisi osallistua nykyistä enemmän lasten hoitoon ja kasvatukseen. On tutkimusnäyttöä siitä, että hyvä ja toimiva yhteisvanhemmuus lisää isien osallisuutta arjessa (Altenburger & Schoppe-Sullivan 2020).

3.3 Sosioekonominen asema ja yhteisvanhemmuus

Koulutustaustan, tulotason ja ammattiaseman muodostaman sosioekonomisen aseman on todettu olevan yhteydessä esimerkiksi kumppanin valintaan, perheen perustamiseen, vanhemmuuden käytäntöihin ja kokemuksiin yhteisvanhemmuudesta. (Alakärppä, Sevón & Rönkä 2020; Mäenpää 2015; Van Egeren 2003.) Vanhempien sosioekonominen asema on yhteydessä siihen, millaisia arvoja ja uskomuksia vanhemmuudessa halutaan toteuttaa, ja siten myös siihen, millaiseksi yhteisvanhemmuus muotoutuu (Feinberg 2003, 98).

Mäenpää (2015) tutki väitöskirjassaan suomalaisten kumppaninvalintaan vaikuttavia sosioekonomisia tekijöitä. Kumppanin valinta samankaltaisen sosioekonomisen aseman perusteella, eli homogamia on yleinen malli perheen perustamisessa. Myös omien vanhempien sosioekonomisen aseman on todettu olevan yhteydessä kumppanin valintaan, mutta tutkimusten mukaan oma saavutettu asema on enemmän yhteydessä homogamiaan kuin perhetaustaan liittyvä asema. Homogamia on myös sitä yleisempää, mitä korkeampi koulutustaso on. (Mäenpää 2015.) Toisaalta on myös tutkimusnäyttöä siitä, että Suomessa homogamia on heikentynyt korkeasti koulutettujen joukossa ja vahvistunut matalasti koulutettujen joukossa (Mäenpää & Jalovaara 2015).

Korkeasti koulutetut naiset valikoivat yhä useammin kumppaninsa myös alemmasta koulutustasosta (Mäenpää & Jalovaara 2015). Mäenpää ja Jalovaara (2015) esittävät yhdeksi selitykseksi korkeasti kouluttautuneiden naisten ja matalasti kouluttautuneiden miesten kumppanuuden yleistymiselle koulutuksen laajentumisen ja naisten koulutustason nousun. Tämä saattaa kaventaa eroja ja muuttaa eri ryhmien kriteereitä, arvostuksia ja normeja kumppanin valinnassa. (Mäenpää & Jalovaara 2015). Perhebarometrissa 2020 (Sorsa & Rotkirch 2020) korkea-asteen koulutuksen saaneita vanhempia oli vuonna 2010 noin 44 prosenttia, ja vuoteen 2018 mennessä määrä oli kasvanut vähän yli 50 prosenttiin. Muutosta on tapahtunut myös sukupuolten välillä, sillä äitien koulutustaso oli vuonna 2018 korkeampi kuin isien koulutustaso. (Sorsa & Rotkirch 2020, 23–24.)

Koulutustausta on yhteydessä perheen perustamisen tai lapsettomuuden suunnitteluun (Alakärppä ym. 2020). Tutkimuksen (Alakärppä ym. 2020) mukaan erityisesti korkeasti koulutetut naiset nostivat esiin työhön ja uraan panostamisen merkittäväksi syyksi mahdolliselle lapsettomuudelle, mikä korostaa vapaaehtoista ja tietoista valintaa. Toisen asteen koulutuksen saaneet ja pitkäaikaistyöttömät perustelivat lapsettomuuden suunnitteluun jaksamisen haasteilla sekä kasvuympäristöllä. Lapsen saaminen vaikutti siis liian suurelta taakalta, eikä lapselle toivottu samoja elämänkulun haasteita, mitä nämä naiset olivat itse kokeneet. (Alakärppä ym. 2020.) Valtioneuvoston selvityksen (Rotkirch 2025, 72) mukaan matalasti koulutetut ovat Suomessa useammin lapsettomia kuin korkeasti koulutetut. Korkeasti koulutettujen korkeampi parisuhdetyytyväisyys saattaa olla yhteydessä toiveeseen perheellistymisestä (Rotkirch 2025, 73).

Nuorten vanhempien koulutustasoa ja vanhemmuutta on tutkittu paljon. Nuorena vanhemmaksi tulleilla on lapsen saamisen myötä haasteita yhdistää perhe-elämää ja opiskelua. Nuorten vanhempien koulutustaustalla ja vanhemmuudella on muitakin yhteyksiä. Jo ennen lapsen saamista koulutukselle annettu merkitys sekä omien vanhempien koulutustaustat vaikuttavat nuorena vanhemmaksi tulleiden kouluttautumiseen. Myös sukupuoliroolit sekä oletukset hoivavastuun ja vanhemmuuden jakautumisesta vaikuttavat erityisesti nuorten äitien kouluttautumiseen. (Murto 2023, 261.) Tasa-arvoistuneista vanhemmuuskäsityksistä huolimatta nuoret vanhemmat toistavat perinteisiä rooleja omassa vanhemmuudessaan (Lammi-Taskula 2022).

Koulutustaustalla on todettu olevan yhteyttä vanhemmuuteen ja erityisesti vanhempien osallisuuteen. Koulutustason nousun myötä etenkin isien osallisuus ja tasa-arvoinen

vanhemmuus on lisääntynyt viimeisten vuosikymmenten aikana (Sullivan, Billari & Altintas 2014). Rätyn ja kumppaneiden (2009) tutkimuksessa kävi ilmi, että vanhemmista matalasti koulutetut isät osallistuivat vanhempainiltoihin ja vanhempainoimikuntaan vähiten, kun taas korkeasti koulutetut äidit osallistuivat niihin eniten. Matalasti koulutetut vanhemmat kokivat myös haasteita auttaa lastaan haastavissa koulutehtävissä, jolloin osallisuus lasten koulunkäyntiin oli heikompaa. Nuorten isien osallisuutta heikentää nuoruuden ja vanhemmuuden yhdistämisen ristiriita. Nuorten vanhempien koulutustaso on keskimääräistä matalampi, mutta nuoret vanhemmat kuitenkin korostavat asenteissaan etenkin isän osallisuuden tärkeyttä. (Murto 2023).

Oman koulutus- ja tulotason sekä ammatillisen aseman lisäksi myös puolison sosioekonominen asema on yhteydessä yhteisvanhemmuuden toteutumiseen. Van Egerenin (2003, 288–289) tutkimuksen mukaan korkeampi ammatillinen taso on yhteydessä isien kokemaan parempaan tyytyväisyyteen yhteisvanhemmuudessa. Äidin korkeampi ikä ja puolison korkeampi koulutustaso taas ovat yhteydessä äidin kokemaan tyytyväisyyteen yhteisvanhemmuudessa. Tutkimuksen (Van Egeren 2003) mukaan ne naiset, joiden miehet ovat matalammin koulutettuja, kokevat vähemmän tyytyväisyyttä yhteisvanhemmuudesta kuin ne, joiden miehet ovat korkeammin koulutettuja.

Korkea koulutus ja ammattiasema ei kuitenkaan välttämättä takaa vanhemmuuden tasaista jakautumista. Kangas, Lämsä ja Heikkinen (2016) tutkivat 37–67-vuotiaita johtajaisia ja muodostivat neljä isyysdiskurssia sen mukaan, miten miesten työ korkeassa ammattiasemassa vaikutti osallisuuteen vanhempana. Isyysdiskurssit olivat ansaitsijaisuus, lapseen sitoutumaton isyys, isyyden parhaat palat ja kokonaisvaltainen isyys. Näistä kahta ensimmäistä yhdistää työn korostaminen ja vanhemmuuden ulkoistaminen puolisolle. Ansaitsijaisat pitävät naisen hoivaa ja miehen työssäkäyntiä luonnollisena työnjakona, eivätkä he puhu ollenkaan isän hoivavastuusta. Lapseen sitoutumattomat isät tunnistavat vanhempien välisen tasa-arvon työn ja uran osalta, mutta ei lasten hoivan osalta. He viettävät vain vähän aikaa perheensä kanssa ja irtautuvat perheeseen ja kasvatukseen liittyvistä haasteista.

Isyyden parhaat palat ja kokonaisvaltainen isyys luovat suhteen työn ja perheen välille. Erona näissä diskursseissa on se, että isyyden parhaat palat -diskurssissa perhe muovautuu työn mukaan, kun taas kokonaisvaltaisessa isyydessä työtä voidaan muokata perheen tarpeiden mukaan, mutta työelämä ei saa olla esteenä perheen kanssa vietetylle ajalle tai vastuun tasa-arvoiselle jakautumiselle. Johtaja-asema nähdään etuna työn muovaamisen mahdollisuuksien

osalta. Kokonaisvaltaisen isyyden osalta voidaankin puhua jaetusta vanhemmuudesta, kun isyys nähdään samanlaisena vanhemmuutena kuin äitiys. (Kangas ym. 2016.)

Tasa-arvoinen vanhemmuuden jakautuminen vaatii neuvotteluja vanhempien välillä. Sosioekonominen asema on yhteydessä siihen, miten vanhemmat käyvät keskusteluja vastuiden jakautumisesta. Korkeammin koulutetut ja korkeatuloisemmat vanhemmat keskustelevat esimerkiksi vanhempainvapaiden jakautumisesta enemmän kuin matalammin koulutetut ja matalatuloiset vanhemmat. (Saarikallio-Torp ym. 2024, 120.) Mäenpään (2015) väitöskirjatutkimuksen mukaan etenkin molempien vanhempien korkea koulutustaso on yhteydessä avioeron pienempään riskiin. Neuvottelut hoiva- ja kotityön jakautumisesta johtavat yhdessä hyväksytyihin sopimuksiin, jotka vähentävät erimielisyyksiä (Eerola ym. 2021).

Vanhempien välillä käytävät neuvottelut vastuiden jakautumisesta tekevät näkymättömät ja syvällä olevat oletukset sukupuolirooleista näkyviksi. Neuvottelut määrittävät vanhempien toiminnan lisäksi myös yhteistä ymmärrystä siitä, millaisia merkityksiä vanhemmuuteen ja vanhempien rooleihin liitetään. Ilman keskustelua vanhemmuuden jakautuminen saattaa perustua vain hiljaa hyväksytyihin oletuksiin ja kulttuurisiin odotuksiin vanhemmuudesta. (Eerola ym. 2021; Saarikallio-Torp ym. 2024).

Sosioekonominen asema on yhteydessä yhteisvanhemmuuden toteutumiseen monin tavoin. Kumppanin valitsemista ja perheen perustamista ohjaa usein samankaltainen sosioekonominen tausta (Mäenpää 2015). Korkea koulutus- ja tulotaso sekä ammattiasema ovat puolestaan yhteydessä vanhempien osallisuuteen lasten hoivassa ja kasvatuksessa sekä tasa-arvoisempaan vanhemmuuden jakautumiseen (Van Egeren 2003). Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että tasa-arvoiset asenteet eivät aina siirry käytännön toiminnaksi. Erityisesti nuoret vanhemmat kohtaavat haasteita vanhemmuuden ja kouluttautumisen yhdistämisessä. (Murto 2023.) Myös isien korkea ammatillinen asema ja vaatimukset töissä aiheuttavat haasteita vanhemmuuden tasa-arvoiselle toteuttamiselle (Kangas ym. 2016). Näin ollen sosioekonominen asema vaikuttaa yhteisvanhemmuuteen käytettävissä olevien resurssien sekä vanhemmuutta koskevien arvojen, mahdollisuuksien ja arjen käytäntöjen kautta. (Murto 2023; Kangas ym. 2016; Van Egeren 2003.)

3.4 Oma lapsuus ja vanhemmuuden muotoutuminen

Lapsuudenperheen vaikutusta vanhemmuuteen on tutkittu monesta näkökulmasta. Oma lapsuudenperhe on yhteydessä yhteisvanhemmuuteen, mutta myös esimerkiksi vanhemmuustyyliin sekä vanhemmuuden laatuun (Rothenberg 2019). Näiden kehittymiseen vaikuttaa moni tekijä, mutta yksi yhteinen tekijä näiden taustalla on oma lapsuudenperhe sekä lapsuudessa saatu kasvatustapa. Vanhemmuuden toimintamallit ovat periytyviä sukupolvien välillä (Jessee & Adamson 2018). Lapsuudenperheen ja yhteisvanhemmuuden vaikutusta lapsen kehitykseen on tutkittu paljon, mutta sen merkitystä aikuisuudessa on tutkittu vähemmän. Varhaisessa lapsuudessa kehittyvä lapsen ja vanhemman välinen kiintymyssuhde on perusta myöhemmässä iässä muodostettaville ihmissuhteille. Lapsuuden kiintymyssuhde on yhteydessä parisuhteen kiintymystyyliin sekä siihen, millaisen kiintymyssuhteen vanhempi luo omaan lapseensa. (Ainsworth & Bowlby 1965.)

Lapsuudessa omaksuttu malli vanhemmuudesta toimii lähtökohtana vanhemmuudelle, mutta vanhemmuuden käytännöissä tapahtuu myös tietoista irtautumista opituista malleista. Lapsuudessa omaksuttujen mallien vaikutus yhteisvanhemmuuteen ei ole suoraa, vaan se muotoutuu esimerkiksi vanhempien parisuhteen kautta (Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013). Puolison tavat toteuttaa vanhemmuutta voivat vahvistaa tai muokata sukupolvelta toiselle siirtyviä toimintatapoja. Vanhempien tavat jakaa vanhemmuuden vastuita rakentuvat siis molempien vanhempien kokemusten ja käytäntöjen vuorovaikutuksessa. (Yan, Olsavsky, Schoppe-Sullivan & Kamp Dush 2018; Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013.) Lisäksi yhteiskunnalliset muutokset kasvatuskäytännöissä ja -ihanteissa vaikuttavat siihen, miten vanhemmat päätyvät jakamaan vastuita (Yesilova 2009).

Vuorenmaan ja kumppaneiden (2017) tutkimuksen mukaan perheessä koetut vastoinkäymiset ja ristiriidat ovat yhteydessä vanhempien itsevarmuuteen ja osallisuuteen vanhemmuudessa. Tällaisia vastoinkäymisiä ovat esimerkiksi vanhempien työttömyys ja mielenterveysongelmat. Ne ovat yhteydessä vanhemman luottamukseen olla aktiivisena osana lapsen elämää sekä kykyyn olla yhteydessä tarvittaviin lapsiperheiden palveluihin. Omien vanhempien heikko itsevarmuus vanhemmuudessa on periytyvää. Perheen ristiriidoilla on kuitenkin enemmän vaikutusta äitien kuin isien itsevarmuuteen vanhemmuudessa. (Vuorenmaa ym. 2017, 37–40.) Miehen osallisuuteen vanhemmuudessa on todettu vaikuttavan enemmän vanhemmilta saatu läheisyys sekä etenkin isältä saatu malli vanhemmuudesta (Jessee & Adamsons 2018).

Lapsuudessa saadun kasvatuksen, oman parisuhteen laadun ja yhteisvanhemmuuden välillä on todettu olevan yhteyttä (Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013). Lapsuudessa vanhemmalta saatu hyväksyntä on yhteydessä positiiviseen asenteeseen yhteisvanhemmuutta kohtaan, kun parisuhde ennen lapsen syntymää on hyvä. Turvaton kiintymyssuhde omiin vanhempiin taas ennustaa parisuhdetta haittaavaa käyttäytymistä ennen lapsen syntymää. (Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013; Kluwer 2010.) Tässä on kuitenkin sukupuolieroja. Esimerkiksi isien kokemus lapsuudessa saadusta hyväksynnästä on vahvemmin yhteydessä toimivampaan yhteisvanhemmuuteen kuin äitien lapsuudessaan saama hyväksyntä. (Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013, 377.)

Sukupuolten välillä on todettu olevan eroa myös lapsuudessa saadun yhteisvanhemmuuden mallin vaikutuksesta oman parisuhteen ja yhteisvanhemmuuden arviointiin. Lapsuudessa saatu malli onnistuneesta yhteisvanhemmuudesta on yhteydessä turvalliseen kiintymyssuhteeseen sekä myönteiseen kokemukseen oman parisuhteen toimivuudesta ja vuorovaikutuksesta. Lapsuudessa koettu yhteisvanhemmuus ja turvallinen kiintymyssuhde ovat yhteydessä myös kumppanin myönteiseen kokemukseen parisuhteesta. (Yan ym. 2018.) Vanhempien parisuhteen toimivuus ja hyvä vuorovaikutus taas ovat keskeisiä toimivassa yhteisvanhemmuudessa (Feinberg 2003; Feinberg & Kan 2008).

Van Egerenin tutkimuksen (2003, 289) mukaan erityisesti isät, jotka ovat kasvaneet toimivan yhteisvanhemmuuden perheissä, arvioivat omaa yhteisvanhemmuuttaan positiivisesti. Syynä eroihin naisten ja miesten välillä on mahdollisesti se, että miehille roolimallit sekä lapsuudessa saatu kuva hyvästä parisuhteesta ovat keskeisiä siinä, miten miehet oppivat keskustelemaan vanhemmuuden haasteista ja tarjoamaan tukea parisuhteessa (Van Egeren 2003; Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013).

Äidin lapsuudessaan saaman hyväksynnän ja sen seurauksena vahvaksi kehittyneen itsevarmuuden vanhemmuudessa on todettu heikentävän yhteisvanhemmuutta, jos parisuhde ei ole ollut toimiva ennen lapsen syntymää. Tällöin itsevarman äidin voi olla helpompaa heikentää isän asemaa ja mahdollisuuksia onnistua vanhempana. (Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013.) Äidin taipumus rajoittaa isän itsenäistä vanhemmuutta on yhteydessä sekä heikompaan vanhemmuuteen isän ja lapsen välillä että heikompaan isän äidille tarjoamaan yhteisvanhemmuuden tukeen (Altenburger 2022; Ranta ym. 2023; Schoppe-Sullivan ym. 2021).

Myös lapsuudessa saatu malli vanhempien parisuhteesta on yhteydessä oman parisuhteen ja vanhemmuuden muotoutumiseen. Lapsuudessa luodut sisäiset mallit ja muistot hyvästä parisuhteesta ja toimivasta vanhemmuudesta ohjaavat myöhemmällä iällä oman parisuhteen ja vanhemmuuden muodostamista (Kluwer 2010, 115). Omien vanhempien tapa jakaa vanhemmuutta periytyy myös arvojen ja asenteiden kautta. Yhteisvanhemmuuden kategorioista etenkin kasvatukseen liittyvät mielipiteet ja tavoitteet liittyvät vanhemman omaan perhetaustaan. Kasvatustavoitteissa heijastuvat vanhempien arvot ja toimintatavat, joita oma lapsuudenperhe on ainakin osittain muokannut. (Ranta ym. 2023.)

Lapsuudessa koetun vanhemmuuden jakautumisen merkitys oman vanhemmuuden muotoutumiseen on osittain sukupuolittunutta. Naisten vanhemmuuden muotoutumisessa lapsuudessa koetut haasteet ovat merkityksellisiä, kun taas miehillä lapsuuden positiiviset kokemukset vanhemmuudesta määrittelevät enemmän isyyden muotoutumista (Jessee & Adamsons 2018; Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013; Vuorenmaa ym. 2017). Omien vanhempien asenteet ja toimintatavat näkyvät ainakin osittain omassa vanhemmuudessa (Ranta ym. 2023). Toisaalta vanhemmuuden muotoutumiseen vaikuttavat monet muutkin tekijät kuin vain omien vanhempien tapa jakaa vanhemmuutta, kuten vanhempien toiveet ja niistä käydyt neuvottelut (Eerola ym. 2021; Saarikallio-Torp ym. 2024). Vanhemmuuden jakautumisen malli periytyy välillisesti esimerkiksi parisuhteessa ja vanhemmuudessa tarvittavien kommunikaatiotaitojen oppimisen kautta. (Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013; Van Egeren 2003.)

4 Työn ja perheen yhteensovittaminen

4.1 Työn ja perheen ristiriita

Euroopassa kahden työssäkäyvän vanhemman perhemalli on yleistynyt ja sen seurauksena myös työskentely päivätyöaikojen ulkopuolella on lisääntynyt. Sen lisäksi työolosuhteet ovat muuttuneet yhä vaativammiksi. Nämä muutokset muuttavat työn ja perheen yhteyttä ja voivat tehdä niiden yhdistämisestä haastavaa. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen ristiriita kuvaa niitä haasteita, joita vanhemmat joutuvat kohtaamaan perhearjen järjestelyissä (Adams 2024; Salmi & Lammi-Taskula 2014). Ristiriitaa perheeseen ja töihin liittyvien roolien täyttämässä voi syntyä molempiin suuntiin, sekä työstä perheeseen että perheestä työhön (Adams 2024). Palkallinen työ ja palkaton kotiin ja perheeseen liittyvä työ muodostavat vanhemmille kaksinkertaisen taakan. Kokemus kaksinkertaisesta taakasta koskee sekä miehiä että naisia, vaikkakin haasteet työn ja perheen yhdistämisestä kasaantuvat usein enemmän naiselle. (Beaujot ja Liu 2005, 937; Salmi & Lammi-Taskula 2014, 44.)

Työssäkäyvillä vanhemmilla on kaksi roolia, perheeseen liittyvä vanhemman rooli sekä työhön liittyvä ammatillinen rooli. Näiden kahden roolin perusteella työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen haasteet jakautuvat aikaan, kuormitukseen ja käyttäytymiseen liittyviin haasteisiin. Toisen roolin täyttämiseen käytettävä aika, roolin aiheuttama kuormitus tai sen vaatima käytös tekevät toisen roolin vaatimusten täyttämistä haastavaa. Esimerkiksi työajat, työtehtävän epäselkeys ja työtehtävissä suoriutuminen ovat vaatimuksia, jotka voivat vaikeuttaa vanhemmuudessa tai parisuhteessa suoriutumista. Perheeseen liittyviä vaatimuksia taas voivat olla pienet lapset, vähäinen tuki kumppanilta sekä vanhempaan kohdistuvat odotukset lapsen auttamisesta ja läsnäolosta. (Greenhaus & Beutell 1985, 77–78.)

Beaujot ja Liu (2005) tutkivat palkallisen ja palkattoman työn jakautumista 1990-luvulla niiden pariskuntien välillä, joista molemmat ovat palkkatyössä. Parisuhde ja lapset vaikuttavat enemmän naisten palkallisen ja palkattoman työn määrään ja vaativat usein enemmän sopeutumista naisilta kuin miehiltä. Lasten iällä ja molempien vanhempien työtilanteilla on vaikutusta perheeseen liittyvän työn ja palkkatyön määrään. Beaujotin ja Liun (2005, 937) tutkimuksen mukaan niissä perheissä, joissa molemmat vanhemmat kävivät kokoaikaisesti palkkatyössä, lapset lisäsivät palkattoman työn määrää sekä miehillä että naisilla. Näissä perheissä lapset vähensivät palkkatyön määrää erityisesti naisilla. Pienten lasten vanhempien ero palkattomassa työssä oli kaksi tuntia enemmän työtä naiselle, mutta palkallisessa työssä vain noin tunti enemmän miehelle (Beaujot & Liu 2005, 935).

Uudemmassa tutkimuksessa Tammelin, Malinen, Rönkä ja Verhoef (2017) tutkivat kahden työssäkäyvän vanhemman perheiden kokemuksia työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta Suomessa, Britanniassa ja Alankomaissa. Nämä kolme maata eroavat toisistaan yleisten työaikojen ja työpolitiikan suhteen. Tutkimuksen (Tammelin ym. 2017, 18) mukaan Suomessa ja Britanniassa erityisesti ilta-, yö- ja viikonlopputyöt koetaan haastavaksi yhdistelmäksi perhe-elämän kanssa, jolloin työajat ovat yhteydessä aikaperustaiseen ristiriitaan työn ja perheen yhdistämisessä. Lisäksi näissä maissa koetaan, että säännöllinen päivätyö sopii paremmin sekä kulttuurin asettamiin odotuksiin että palveluiden saavuttamiseen.

Tammelinin ja kumppaneiden (2017, 18) tutkimuksen mukaan voikin olla, että Alankomaissa perhe- ja työpolitiikka sekä palveluiden saatavuus sopivat paremmin yhteen poikkeavien työaikojen kanssa ja lisäävät siten kahden työssäkäyvän vanhemman tyytyväisyyttä. Sukupuolella oli merkitystä kokemuksessa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Kaikissa kolmessa maassa naiset kokivat eniten kuormittavuuteen perustuvaa ristiriitaa ja Alankomaissa ja Britanniassa naiset kertoivat kokevansa miehiä enemmän aikaan perustuvaa ristiriitaa. (Tammelin ym. 2017, 19.)

Koulutustasosta ja työllistymistilanteesta riippumatta nuorilla naisilla on kaksi ristiriitaista odotusta perheen ja työelämän yhdistämisestä. Toisaalta he odottavat, että kotityöt ja hoiva jaetaan tasa-arvoisesti puolison kanssa, mutta toisaalta he ovat äidin hoivan sekä äidin kotiin jäämisen puolella. (Alakärppä ym. 2023.) Vaikka asenne vanhemmuuden tasa-arvoista jakautumista kohtaan on voimistunut ja yleistynyt, äitien on kuitenkin vaikea päästä irti perinteisestä yhteiskunnan muovaamasta identiteetistä, jossa äidin tärkein tehtävä on hoivata lapsia (Lammi-Taskula 2022, 38). Tasa-arvobarometrin 2024 (Pietiläinen ym. 2025, 28) mukaan naiset ja miehet ajattelevat kuitenkin yhtä usein, että naisilla on oikeus palkkatyöhön perhetilanteesta huolimatta.

Alakärppän ja kumppaneiden (2023) tutkimuksessa myös puolison korkeaa tulotasoa sekä työasemaa käytettiin oikeuttamaan äidin kotona olemista. Työelämässä olevat naiset ennustivat pystyvänsä yhdistämään työn ja perhe-elämän hyvin sekä korostivat ajan löytämistä myös harrastuksille ja parisuhteelle. Korkeakoulutetut naiset, joilla on urahaaveita, korostivat työpaikkojen tasa-arvon merkitystä työn ja perheen yhteensovittamisessa, mutta eivät tuoneet esille tarvetta muutoksiin perhe-elämän tasa-arvossa. Näistä kahdesta ryhmästä erosi työttömien naisten ryhmä, jossa korostui eniten epäily omasta kyvykkyydestä pärjätä

työelämässä ja vanhemmuudessa. Tässä ryhmässä matalasti kouluttautuneet naiset myös suunnittelivat lapsetonta elämää. (Alakärppä ym. 2023.)

Toimiva yhteisvanhemmuus ja vähäiset yhteisvanhemmuuden konfliktit helpottavat työn ja perheen yhteensovittamista. Tähän liittyvät vanhempien voimavarat, kumppanilta saatava tuki sekä luottamus siihen, että toinen vanhempi huolehtii lapsesta toisen ollessa töissä. (Adams 2024.) Työn ja perheen yhteensovittamisessa keskeistä on vastavuoroisuus, joka Hockin ja Mooradianin (2013) määrittelyn mukaan tulee konkreettiseksi esimerkiksi siinä, miten työstä tullaan ajoissa kotiin helpottamaan kotona olevan vanhemman taakkaa. Tähän ulottuvuuteen liittyy myös työnteosta saatava palkka taloudellisena tekijänä, jolla voidaan maksaa lapsen ja perheeseen liittyviä kustannuksia. (Hock & Mooradian 2013, 324.) Toimivan yhteisvanhemmuuden on todettu olevan työn ja perheen yhteensovittamisen kannalta isille tärkeämpää kuin äideille. Tähän saattaa liittyä miesten työelämäsuuntautuneisuus, josta isien on vaikea päästä irti. Naiset saattavat äitiyden myötä omaksua perheen hoivaajan roolin työn kustannuksella helpommin kuin miehet. (Adams 2024, 274).

Keskeistä työn ja perheen yhteensovittamisessa on työpaikkojen perheystävällisyys ja perheellisten työntekijöiden tukeminen (Pietiläinen ym. 2025; Adams 2024). Tasa-arvobarometrissa 2024 (Pietiläinen ym. 2025, 94) 92 prosenttia naisista arvioi, että työstä perhevapaalle jääminen ei ole naiselle vaikeaa. Miehistä 11 prosenttia arvioi, että miehille on vaikeaa jäädä noin kolmen viikon vapaalle, kun vastaava luku oli neljän kuukauden vapaasta 29 prosenttia ja yhdeksän kuukauden vapaasta 45 prosenttia. Tasa-arvobarometrissa mitattiin myös ylitöistä kieltäytymisen vaikeutta perhesyistä sekä sairaan lapsen kanssa kotiin jäämisen vaikeutta. Miehet arvioivat, että äitien on helpompaa kieltäytyä ylitöistä kuin isien, kun taas naiset arvioivat sen olevan yhtä helppoa tai vaikeaa molemmille vanhemmille. Miehet ajattelivat myös sairaan lapsen kanssa kotiin jäämisen olevan helpompaa äideille kuin isille, kun taas naiset arvioivat sen olevan yhtä helppoa molemmille. (Pietiläinen ym. 2025, 102, 105.)

Työn ja perheen yhteensovittaminen aiheuttaa perheessä ja parisuhteessa usein haasteita, kuten ajanpuutetta, perheen ja kotitöiden laiminlyöntiä ja vaikeuksia jaksamisessa. Se voi kuitenkin tuottaa myös hyvinvointia. Hyvin organisoituna työ ja perhe antavat vanhemmille voimavaroja jaksaa molemmissa. Tämä vaatii kuitenkin vanhempien lisäksi joustavuutta myös työpaikoilta. (Salmi & Lammi-Taskula 2014.) Väestöliiton Perheystävällinen työpaikka-ohjelman (Väestöliitto 2020) mukaan perheystävällinen työpaikka tukee yksilön ja perheen

hyvinvointia, lisää jaksamista ja vähentää sairauspoissaoloja. Perheystävällisyyteen liittyy ennakointi, tiedottaminen, tapauskohtainen jousto ja työntekijän perhetilanteen huomioiminen työjärjestelyissä (Väestöliitto 2020). Vanhempien ikä, työasema ja työnantajan sukupuolirooliasenteet vaikuttavat siihen, miten työpaikoilla suhtaudutaan työn ja perheen yhteensovittamiseen (Lammi-Taskula 2022).

Yhteiskunnassa voidaan poliittisin keinoin lisätä perheiden voimavaroja ja joustoa, mikä mahdollistaisi entistä paremmin vanhemmuuden ja hoivaamisen työssäkäynnin ohella (Rotkirch 2025, 74). Työnantajienkin asenteilla on merkitystä siinä, millainen yhteiskunnallinen ilmapiiri työn ja perheen yhdistämisen kannalta vallitsee ja miten vanhemmuutta jaetaan. Työnantajat ovat keskeisessä asemassa määrittämässä sitä, annetaanko isille mahdollisuus olla kotona poissa työstä. Työnantaja voi myös omalla asenteellaan vaikuttaa siihen, palaako äiti takaisin työhön vai jääkö lapsen kanssa kotiin, joko omasta tahdostaan tai työnantajan painostuksesta. (Lehtonen ym. 2023.) Työpaikkojen perheystävällisyyden sekä työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen vähentäisi vanhempien kokemaa ristiriitaa työn ja perheen yhdistämisessä (Rotkirch 2025, 97).

4.2 Kotitöihin liittyvän vastuun jakautuminen

Tutkimusten (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020; Eerola ym. 2019) mukaan Suomessa pidetään tärkeänä jaettua ja tasavertaista vanhemmuutta. Suomessa on hyvin vahva kahden tienaajan malli, eli perheen molemmat vanhemmat ovat palkkatyössä. Tätä mallia tuetaan poliittisesti esimerkiksi vanhempainvapaiden ja rahallisten tukien avulla. Eerolan ja kumppaneiden (2021, 132–133) tutkimuksen mukaan isät ovat sitoutuneempia lapsen hoivaan kuin kotityöhön, jota saattaa selittää se, että hoivaa pidetään mielekkäämpänä ja merkityksellisempänä kuin kotitöitä. Äitien odotetaan ottavan isiä enemmän vastuuta sekä kotitöistä että lapsen hoivasta (Eerola ym. 2021; Kangas ym. 2016).

Puolisoiden välillä käydään keskusteluja erityisesti lasten hoidon ja kotitöiden jakamisesta vanhempien välillä. Keskustelut kotitöiden jakamisesta aiheuttavat kuitenkin enemmän ristiriitoja kuin keskustelut lapsiin liittyvän hoivan jakautumisesta (Mattila 2019, 161; Eerola ym. 2021, 132). Lasten hoivaan liittyvää epätasaista vastuun jakautumista ei koeta samalla tavalla jännitteisenä kuin kotitöiden epätasaista jakautumista (Eerola ym. 2021). Tasa-arvobarometrin 2024 (Pietiläinen ym. 2025, 117) mukaan naisista 35 prosenttia on kokenut usein tai silloin tällöin liiallista vastuuta kotitöistä, kun taas miehistä vain 10 prosenttia on kokenut vastaavaa. Vuoden 2024 Perhebarometrin (Sorsa, Kuokkanen, Lehtonen & Berg

2024) tulosten perusteella naisista 46 prosenttia ja miehistä 43 prosenttia arvioi riitelevänsä parisuhteessa lasten kasvatuksesta usein tai silloin tällöin. Kotitöistä usein tai silloin tällöin arvioi riitelevänsä naisista 61 prosenttia ja miehistä 56 prosenttia.

Vuoden 2024 tasa-arvobarometrissa (Pietiläinen ym. 2025) mitattiin perheen työnjakoa koskevia asenteita. Sen mukaan miehistä 26 prosenttia ja naisista 11 prosenttia ajattelee, että perheessä miehellä on päävastuu toimeentulosta. Näin ajattelevien miesten ja naisten määrä on hieman yli kymmenessä vuodessa vähentynyt, sillä vuonna 2012 luvut olivat miehillä 37 prosenttia ja naisilla 19 prosenttia. Tasa-arvobarometrin tuloksista selvisi, että vanhemmat naiset ajattelevat toimeentulon olevan enemmän miehen vastuulla kuin nuoret naiset, mutta nuoret miehet ajattelevat näin vanhempia miehiä useammin. (Pietiläinen ym. 2025, 27–28.) Myös muissa tutkimuksissa on todettu, että vaikka nuoret vanhemmat arvostavat sukupuolten ja vanhempien välistä tasa-arvoa ja haluavat rikkoa perinteisiä vanhemmuusrooleja, heidän käytäntönsä vanhempina eivät kuitenkaan vastaa näitä arvoja. Nuoret isät jäävät esimerkiksi harvemmin lapsen kanssa kotiin kuin vanhemmat isät. (Lammi-Taskula 2022, 38–39.)

Vanhemmuuden myötä kotityön määrä lisääntyy merkittävästi, mikä lisää epätasa-arvoa vanhempien välillä. Nuoret lapsettomat pariskunnat raportoivat kotitöiden jakautuvan tasaisemmin kuin lapsiperheiden vanhemmat, joilla kokemus kotityön epätasaisesta jakautumisesta on yleisintä. (Miettinen 2010, 135–136.) Yavorskyn, Kamp Dusin ja Schoppe-Sullivanin (2015, 673) tutkimuksen mukaan korkeakoulutetuissa kahden tienaaajan perheissä äitien tekemän kotityön määrä kasvoi enemmän kuin isien ja sukupuoliero kotityön määrässä oli jopa kolme viikkoa vuodessa. Kun lasten hoiva laskettiin mukaan, ero kaventuu noin 2,6 viikkoon. Miehen kotitöihin käyttämän ajan lisääminen lisää naisten ja miesten kokemusta työn tasaisesta jakautumisesta (Miettinen 2010, 136).

Kotitöiden epätasaisesta jakautumisesta vanhempien välillä on tutkimuksissa selitetty monilla tekijöillä, joista vallitsevimpia selityksiä ovat yksilön ulkoinen pääoma, ajan saatavuus ja sukupuoliasenteet. Ulkoista pääomaa ovat esimerkiksi koulutus, ammatillinen asema ja tulotaso. (Oinas 2010; Sevón ym. 2016.) Ajan saatavuus liittyy palkkatyön ja kotityön yhdistämiseen. Usein vähäisempää kotitöiden tekemistä perustellaan sillä, että palkkatyötä tekevä vanhemmalle ei jää aikaa tai jaksamista kodin hoitamiseen ja siksi kotona olevan vanhemman suurempi kotitöiden määrä lastenhoidon ohella on oikeutettua. Sukupuoliasenteet liittyvät vanhempien omaksumiin asenteisiin siitä, millainen työnjako on sukupuolen perusteella oikeutettua. Perinteisten sukupuoliroolien mukaan äidille jää luonnostaan

suurempi määrä lasten hoivaa ja kotityötä, kun isän oletetaan käyvän palkkatyössä. (Alakärppä ym. 2023, 1318; Eerola ym. 2021; Oinas 2010.) Oinaksen (2010, 154–157) tutkimuksessa kotityöt jakautuivat tasaisimmin vanhempien välillä, kun nainen oli miestä korkeammassa asemassa. Naisen korkea luokka-asema oli yhteydessä naisen vähäisempään kotitöihin käyttämään aikaan sekä miehen tasa-arvoisempaan asenteeseen kotityön jakautumista kohtaan.

Sevón ja kumppanit (2016) tutkivat kotityön ja vanhemmuuden jakamiselle annettuja perusteluja epätyypillisen työajan perheissä. He muodostivat tutkimuksensa perusteella viisi työnjaon perhetyyppiä, jotka ovat naishoivaajien perheet, mieselättäjien perheet, vuorotteluvanhemmuuden perheet, urasuuntautuneen vanhemman perheet sekä poissaolevan vanhemman perheet. Näissä perhetyypeissä työnjakoa perusteltiin miehen palkkatyöstä tienaamalla rahalla, ajan saatavuudella, sukupuolirooleilla ja tasa-arvolla sekä urasuuntautuneisuudella. Tutkimuksessa (Sevón ym. 2016, 306) kävi ilmi, että joissakin tapauksissa äidin epätyypillinen työaika haastoi perinteisiä sukupuolirooleja ja lisäsi isien sitoutumista kotitöihin ja hoivaan. Oinaksen (2010, 152) tutkimuksessa vanhempien työajalla ja kotitöiden jakautumisella ei todettu olevan merkitsevää yhteyttä.

Naishoivaajien perheissä sukupuoliroolit nähtiin perinteisinä. Äidin ollessa töissä isä oli vastuussa kodista ja lapsista pakotetusti. Myös mieselättäjien perheissä sukupuoliroolit olivat perinteiset, jolloin isällä ei ollut aikaa kotitöihin ja hoivavastuu nähtiin äidin tehtävänä. (Sevón ym. 2016, 301, 303.) Sama vastuun jakautumisen malli toistui myös Kangaksen ja kumppaneiden (2016, 265–267) johtajaisia koskevassa tutkimuksessa, kun miehet hyväksyivät ajatuksen naisen luonnollisesta roolista kodin ja lasten hoivaajana myös silloin, kun perheessä työssäkäynti järjestettiin tasa-arvoisesti. Miehen rooli kotityön ja lasten hoivan osalta nähtiin satunnaisena auttajana (Kangas ym. 2016, 265).

Vuorotteluvanhemmuuden perheissä sukupuolten tasa-arvo oli tärkeää ja työ ja hoivavastuu jakautuivat tasaisesti kummankin vanhemman halutessa ja kyetessä hoivaan (Sevón ym. 2016, 303–304). Kangaksen ja kumppaneiden (2016, 267–268) tutkimuksessa kaikki isyydelle omistautuneet miehet eivät kuitenkaan nähneet kotityön ja hoivan jakautuvan tasa-arvoisesti, vaan vanhemmuudesta otettiin vastuulle parhaimmat ja helpoimmat osat. Vain osa johtajaisista oli omaksunut aidosti tasa-arvoisen vanhemmuuden ja kotitöiden jakautumisen. Urasuuntautuneet vanhemmat kohtasivat enemmän ristiriitoja kodin ja työn yhteensovittamisessa, mutta sukupuolten tasa-arvoa pidettiin kuitenkin tärkeänä. Perheissä,

joissa työ sekä perheeseen ja kotiin liittyvät vastuut jakautuivat tasa-arvoisesti, johtajamiehet eivät kokeneet työn ja perheen yhdistämisen konfliktia samoin kuin naisjohtajat. (Sevón ym. 2016, 304–305; Kangas ym. 2016, 270.) Poissaolevan vanhemman perheissä työn vaatimusten aiheuttamia vaikeuksia korostettiin. Näissä perheissä sukupuoliroolit vaihtelivat tasa-arvoisesta asemasta isän vastuuttomuuteen ja äidin vastuullisuuteen. (Sevón ym. 2016, 305.)

Kotitöiden tasa-arvoinen jakautuminen lapsiperheissä riippuu paljon isien asenteesta ja aktiivisesta osallistumisesta kotiin ja perheeseen liittyvään hoivaan. Naiset kokevat miehiä enemmän vastuun jakautuvan epätasaisesti ja työnjaon epätasainen jakautuminen liittyy erityisesti perinteisesti naisten vastuualueina pidettyihin töihin. Miettisen (2010, 136) tutkimuksen perusteella lasten hoivaan käytetty aika ei vaikuttanut vanhempien kokemukseen työn tasaisesta jakautumisesta. Lasten kanssa vietettyä aikaa ei siis aina pidetä samalla tavalla kotiin ja perheeseen liittyvänä vastuuna kuin kotitöitä. Perheissä lapseen liittyvä hoiva jakautuu vanhempien välillä tasaisemmin kuin kotityöt, vaikkakin äideille kasaantuu usein enemmän hoivaan liittyviä emotionaalisesti ja ajallisesti kuormittavimpia vastuita. (Miettinen 2010; Kangas ym. 2016; Eerola ym. 2021.)

5 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen ja asenteisiin kasvatukseen, perheeseen ja kotiin liittyvää vastuunjako kohtaan. Tavoitteena on saada tietoa siitä, miten vastuut jakautuvat perheen sisällä, toisin sanoen miten perheen sisäinen tasa-arvo toteutuu.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitkä tekijät ovat yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen?
 - a) Onko sukupuoli yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen?
 - b) Onko koulutustausta yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen?
 - c) Onko lapsuuden kasvatus yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen?
 - d) Onko ikä yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen?
 - e) Onko yhteiskuntaluokka yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen?
2. Mitkä tekijät ovat yhteydessä asenteeseen perheeseen, kotiin ja kasvatukseen liittyvää vastuunjako kohtaan?
 - a) Onko sukupuoli yhteydessä asenteisiin perheeseen, kotiin ja kasvatukseen liittyvää vastuunjako kohtaan?
 - b) Onko koulutustausta yhteydessä asenteisiin perheeseen, kotiin ja kasvatukseen liittyvää vastuunjako kohtaan?
 - c) Onko lapsuuden kasvatus yhteydessä asenteisiin perheeseen, kotiin ja kasvatukseen liittyvää vastuunjako kohtaan?
 - d) Onko ikä yhteydessä asenteisiin perheeseen, kotiin ja kasvatukseen liittyvää vastuunjako kohtaan?
 - e) Onko yhteiskuntaluokka yhteydessä asenteisiin perheeseen, kotiin ja kasvatukseen liittyvää vastuunjako kohtaan?

6 Tutkimuksen toteuttaminen

6.1 Aineisto

Tutkimuksen aineistona on Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta löytyvä vuoden 2022 International Social Survey Programme (ISSP) väestökyselyn Suomen aineisto FSD3756 ISSP 2022: perhe, työ ja sukupuoliroolit. ISSP on kansainvälinen yhteiskuntatieteellinen vertailututkimusohjelma, jossa kerätään aineistoja vuosittain. Ensimmäinen ISSP:n aineisto kerättiin vuonna 1985, ja Suomesta ensimmäistä kertaa vuonna 2000. Suomessa ISSP:n jäseniin kuuluvat Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta ja Tilastokeskuksen haastattelu- ja tutkimuspalvelut -yksikkö. (ISSP, Melin & Borg 2022.)

Tässä tutkimuksessa käytettävässä aineistossa on suomalaisilta kerätyt vastaukset aikavälillä 16.9.–20.12.2022. Aineiston perusjoukkona on 15–74-vuotiaat suomalaiset ja vastaajat on kerätty systemaattisella satunnaisotannalla väestötietokannasta. Otoskoko oli 3100 henkilöä, joista kyselyyn vastasi 1250. Vastausprosentti on 40,3. Aineisto on kvantitatiivinen poikkileikkausaineisto, joka kerättiin itse täytettävällä paperisella tai sähköisellä strukturoidulla lomakkeella. (ISSP ym. 2022.)

Kyselyssä vastaajat ovat arvioineet työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen ja naisten ja miesten rooleihin liittyviä väittämiä sekä sitä, miten lapset vaikuttavat työllistymiseen ja uramahdollisuuksiin. Kyselyssä selvitettiin myös näkemyksiä siitä, miten perhevapaat tulisi jakaa vanhempien kesken. Lisäksi kyselyssä selvitettiin, kuinka paljon vanhemmat käyttävät aikaa kotitöihin ja hoivaan, sekä lasten kasvatusvastuun ja erilaisten perheeseen liittyvien töiden jakautumista sukupuolten välillä. Kyselyssä selvitettiin myös vastaajien lapsuuden kokemuksia omien vanhempien vanhemmuudesta. Aineistossa taustamuuttujina ovat esimerkiksi sukupuoli, ikä, siviilisääty, koulutustaso, ammatti, bruttotulot, työmarkkina-asema ja kotitalouden koko sekä puolison koulutus, ammatti ja työmarkkina-asema. (ISSP ym. 2022.)

Kyseinen aineisto valikoitui tämän tutkimuksen aineistoksi, sillä se on yhteiskuntatieteellinen ja käsittelee perhe-elämää, sukupuolia ja sukupuolirooleja erityisesti vanhemmuuden jakautumisen näkökulmasta. Aineisto on myös laaja ja tuore. Se on kerätty vain muutama vuosi sitten, joten se antaa ajankohtaista tietoa perheiden tilanteesta. Lisäksi on hyvä, että aineisto rajautuu suomalaisiin perheisiin, sillä esimerkiksi kulttuuriset ja perhepoliittiset

tekijät voivat vaikuttaa hoivan ja palkkatyön jakamisen mahdollisuuksiin ja niihin liittyviin asenteisiin.

6.2 Tutkimuksessa käytetyt muuttujat

Tutkimuksessa käytettävät muuttujat valikoituvat laajasta aineistosta tutkimuksen tavoitteen mukaisesti. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää yksilön taustaan liittyvien tekijöiden yhteyttä suomalaisten isien ja äitien kokemuksiin vanhemmuuden jakautumisesta sekä asenteisiin vanhemmuuden jakautumista kohtaan yhteisvanhemmuuden näkökulmasta. Siten tutkimuksen taustamuuttujiksi valikoituivat sukupuoli, ikä, lapsiluku, koulutustausta, omien vanhempien kasvatusvastuun jakautuminen ja yhteiskuntaluokka. Selitettävänä muuttujina olivat oman vanhemmuuden jakautuminen sekä muuttujajoukko, joka mittasi asennetta vanhemmuuden eri vastuualueiden jakautumista kohtaan. Muuttujaa, joka mittasi asennetta kotiin ja perheeseen liittyvää vastuunjakoa kohtaan, käytettiin tutkimuksessa taustamuuttujana ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä ja selitettävänä muuttujana toisessa tutkimuskysymyksessä. Seuraavaksi on listattu tutkimukseen valikoituneet muuttujat.

- 1) Sukupuoli: Oletko...? Kyselylomakkeessa vastausvaihtoehdoiksi oli annettu (1) Mies ja (2) Nainen.
- 2) Ikä: Pienin mahdollinen arvo 15 ja suurin 75.
- 3) Lapsiluku: Laske mukaan kaikki biologiset, adoptoidut ja sijaislapset sekä puolison lapset. Ajattele omia lapsiasi. Kumpi on osallistunut enemmän heidän kasvatukseensa - sinä vai puolisesi? Vastausvaihtoehtoina oli (0) Ei yhtään ja lasten määrä numeroina yhdestä yhdeksään.
- 4) Koulutustausta: Mikä on koulutuksesi? Valitse korkein loppuun suoritettu koulutusaste. Kyselylomakkeessa oli annettu 12 vastausvaihtoehtoa, joista (0) En ole käynyt koulua, (1) Vielä peruskoulussa, (2) Kansakoulu tai kansalaiskoulu, (3) Peruskoulu, (4) Ammattikoulu tai-kurssi, (5) Lukio tai ylioppilas, (6) Erikoisammattitutkinto, (7) Opistotason ammatillinen koulutus, (8) Alempi ammattikorkeakoulututkinto, (9) Ylempi ammattikorkeakoulututkinto, (10) Yliopisto, alempi korkeakoulututkinto, (11) Yliopisto, ylempi korkeakoulututkinto ja (12) Lisensiaatin tai tohtorin tutkinto.

- 5) Lapsuudessa saatu kasvatustapa: Vanhemmilla viitataan biologisiin vanhempiin, isä- tai äitipuoliin, kasvatustapaan tai ottovanhempiin. Kuka osallistui enemmän kasvatukseen, kun olit lapsi – äitisi, isäsi vai molemmat yhtä paljon? Vaihtoehtoina kyselylomakkeessa oli (0) Ei koske minua, (1) Äitini osallistui paljon enemmän, (2) Äitini osallistui jonkin verran enemmän, (3) Äitini ja isäni osallistuivat yhtä paljon, (4) Isäni osallistui jonkin verran enemmän, (5) Isäni osallistui paljon enemmän, (6) Olen yhden vanhemman kasvattama ja (7) Kumpikaan vanhemmistani ei kasvattanut minua.
- 6) Yhteiskuntaluokka: Yhteiskunnassamme on erilaisia luokkia. Mihin sijoittaisit itsesi seuraavalla yhteiskunnallista asemaa kuvaavalla asteikolla, jossa 10 kuvaa sijoittumista ylimpään ja 1 sijoittumista alimpaan luokkaan.
- 7) Kasvatustapaan jakautuminen: Laske mukaan kaikki biologiset, adoptoidut ja sijaislapset sekä puolison lapset. Ajattele omia lapsiasi. Kumpi on osallistunut enemmän heidän kasvatukseen - sinä vai puoliso? (k54) Vastausvaihtoehdot olivat 0) Ei koske minua, (1) Minä osallistun/osallistuin paljon enemmän, (2) Minä osallistun/osallistuin jonkin verran enemmän, (3) Minä ja puolisoni osallistumme/osallistuimme yhtä paljon”, (4) Puolisoni osallistuu/osallistui jonkin verran enemmän, (5) Puolisoni osallistuu/osallistui paljon enemmän, (6) Olen/olin yksinhuoltajavanhempi ja (88) En osaa sanoa
- 8) Asenteet vanhemmuuden jakautumista kohtaan: Ajatellaan perhettä, jossa isä ja äiti kasvattavat viisivuotiasta lasta. Kumman vanhemmista tulisi mielestäsi hoitaa seuraavat asiat? (k29) Vastausvaihtoehdot olivat (1) Enimmäkseen äidin, (2) Äidin jonkin verran enemmän kuin isän, (3) Äidin ja isän yhtä paljon, (4) Isän jonkin verran enemmän kuin äidin, (5) Enimmäkseen isän, (88) En osaa sanoa. Kysymys koostuu seuraavista muuttujista:
- a: Kenen tulisi huolehtia perheen toimeentulosta?
- b: Kenen tulisi huolehtia lapsen päivittäisistä tarpeista?
- c: Kenen tulisi leikkiä lapsen kanssa ja osallistua lapsen vapaa-ajan aktiviteetteihin?
- d: Kenen tulisi opettaa lapselle, kuinka käyttäytyään?
- e: Kenen tulisi käyttää aikaa lapsen kuuntelemiseen ja neuvomiseen, jos lapsella on ongelmia?
- f: Kenen tulisi pyrkiä olemaan roolimallina lapselle?

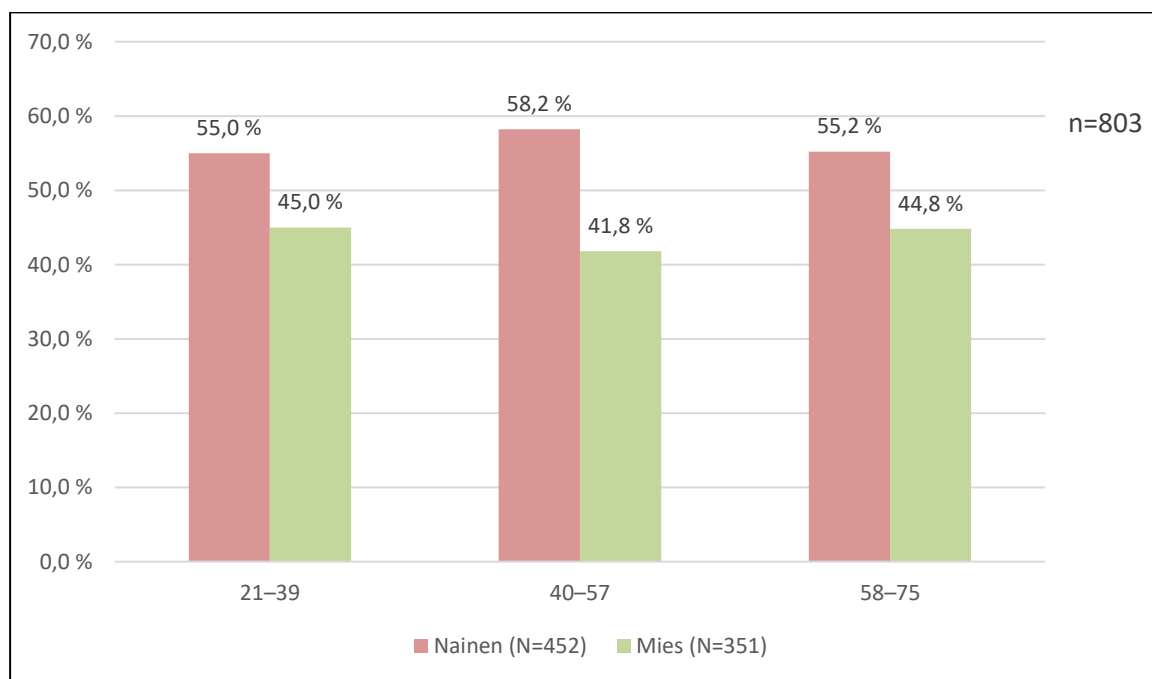
- 9) Vastuu kodista ja perheestä: Ihmisillä on erilaisia mielipiteitä siitä, kuinka paljon miesten ja naisten tulisi olla vastuussa kodista ja perheestä. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten omaa mielipidettäsi? (1) Naisten tulisi ottaa paljon enemmän vastuuta, (2) Naisten tulisi ottaa jonkin verran enemmän vastuuta, (3) Naisten ja miesten tulisi ottaa saman verran vastuuta, (4) Miesten tulisi ottaa jonkin verran enemmän vastuuta, (5) Miesten tulisi ottaa paljon enemmän vastuuta, (88) En osaa sanoa.

6.3 Tutkimusjoukko ja taustamuuttujien jakaumia

Tutkimuksen aineisto rajattiin lapsiperheisiin, joten aineistosta poistettiin ne vastaajat, jotka olivat valinneet lapsilukua käsittelevässä kysymyksessä vastausvaihtoehdon (0) Ei yhtään. Tällöin jäljelle jäi vain lapsiperheelliset vastaajat. Tämän jälkeen tutkimuksen aineiston n=803. Aineistossa vastaajien kokonaismäärä vaihtelee muuttujittain, sillä kaikki 803 vastaajaa eivät ole vastanneet kaikkiin kysymyksiin.

Vastaajista (n=803) 56,3 prosenttia (n=452) oli naisia ja 43,7 prosenttia (n=351) miehiä. Vastaajista (n=786) vain 3,7 prosenttia (n=29) kertoi olevansa yksinhuoltaja ja loput 96,3 prosenttia (n=757) kasvatti tai kasvattaa lapsensa yhdessä puolison kanssa.

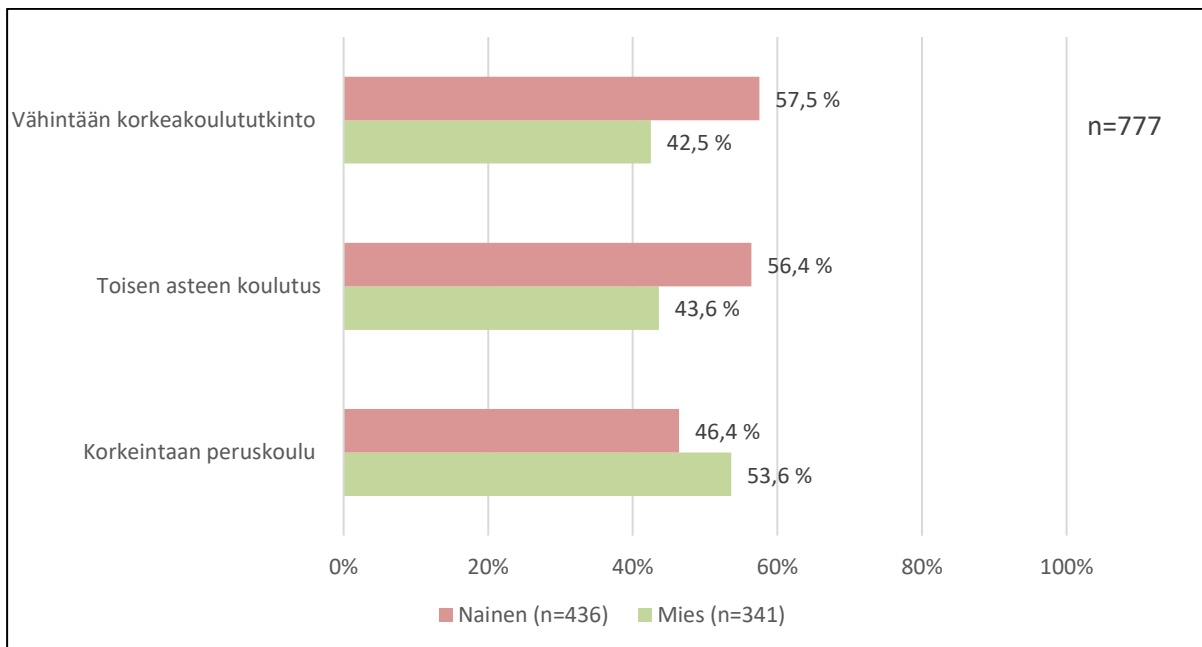
Ikämuuttuja (n=803) uudelleenluokiteltiin kolmiluokkaiseksi niin, että jokainen ikäluokka on yhtä suuri. Uudet ikäluokat olivat (1) 21–39 vuotta (2) 40–57 vuotta ja (3) 58–75 vuotta. Kyselyyn vastanneista 21–39-vuotiaita oli 14,9 prosenttia (n=120) ja 40–57-vuotiaita 36,4 prosenttia (n=292). Suurin osa vastaajista, 48,7 prosenttia (n=391), oli 58–75-vuotiaita. Keski-ikä oli 55,2 vuotta (kh 12,8). Kuten Kuviosta 1 nähdään, kaikissa ikäluokissa on enemmän naisia, mutta sukupuolijakaumat ovat kuitenkin melko tasaisia.

Kuvio 1. Ikäluokkien sukupuolijakaumat. (Lähde: ISSP ym. 2022.)

Koulutustaustaa koskeva muuttuja uudelleenluokiteltiin kolmiluokkaiseksi. Uudet luokat olivat (1) Korkeintaan peruskoulu, joka sisältää ne vastaajat, jotka eivät ole käyneet koulua,

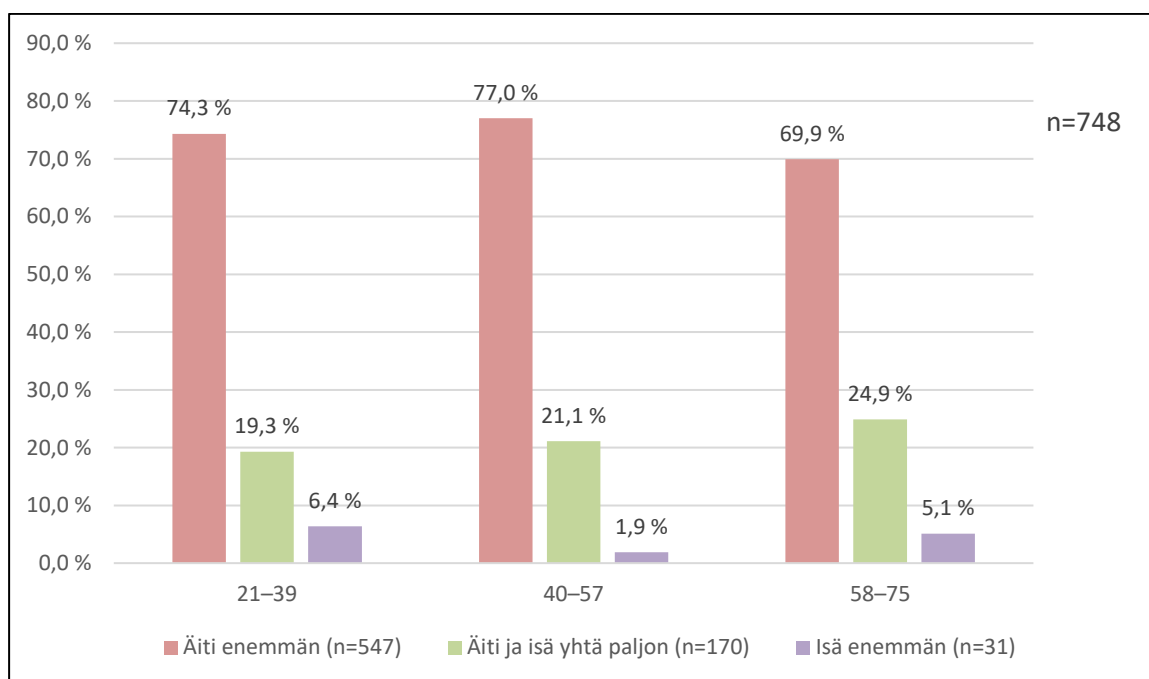
ovat vielä peruskoulussa tai ovat käyneet kansakoulun, kansalaiskoulun tai peruskoulun, (2) Toisen asteen koulutus, joka sisältää ammattikoulun tai -kurssin, lukion ja ylioppilastutkinnon, erikoisammattitutkinnon sekä opistotason ammatillisen koulutuksen ja (3) Vähintään korkeakoulututkinto, joka sisältää alemman ja ylempään ammattikorkeakoulututkinnon, alemman ja ylempään yliopistotutkinnon sekä lisensiaatin ja tohtorin tutkinnon. Vastaajista (n=777) 41,2 prosentilla (n=320) oli korkeakoulututkinto, 51,6 prosentilla (n=401) toisen asteen koulutus ja vain 7,2 prosenttia (n=56) oli käynyt korkeintaan peruskoulun. Kuten Kuvio 2 osoittaa, sukupuolijakauma kaikissa koulutustaustoissa on melko tasainen. Korkeakoulutetuista sekä toisen asteen koulutuksen käyneistä enemmistö on naisia, kun taas korkeintaan peruskoulun käyneistä enemmistö on miehiä.

Kuvio 2. Koulutusluokkien sukupuolijakaumat. (Lähde: ISSP ym. 2022.)

Yhteiskuntaluokkaa mittaavasta kymmenenluokkaisesta muuttujasta (n=731) uudelleenluokiteltiin viisiluokkainen muuttuja, jossa (1) oli alin yhteiskuntaluokka ja (5) ylin yhteiskuntaluokka. Yhteiskuntaluokkaa mittaavaa viisiluokkaista muuttujaa käsitellään kategorisena muuttujana, sillä keskimmäisen vaihtoehdon ei voida ajatella olevan neutraali. Vastaajista 37,6 prosenttia (n=294) kertoi kuuluvansa keskiluokkaan ja 42,0 prosenttia (n=328) alempaan yläluokkaan. Alimpaan luokkaan kuului 3,1 prosenttia (n=24) ja ylimpään luokkaan 5,9 prosenttia (n=46) vastaajista. Ylempään alaluokkaan kertoi kuuluvansa 11,4 prosenttia (n=89) vastaajista.

Lapsuudessa saatua kasvatusvastuun jakautumisen mallia mittaava muuttuja uudelleenluokiteltiin kategoriseksi kolmeluokkaiseksi muuttujaksi niin, että vastausvaihtoehdot (0) Ei koske minua, (6) Olen yhden vanhemman kasvattama ja (7) Kumpikaan vanhemmistani ei kasvattanut minua koodattiin puuttuviksi ja loput luokat yhdistettiin niin, että uudet luokat olivat (1) Äiti enemmän, (2) Äiti ja isä yhtä paljon ja (3) Isä enemmän. Kaikista vastaajista (n=748) 73,1 prosenttia (n=547) kertoi äidin olleen lapsuudessa enemmän vastuussa, 22,7 prosenttia (n=170) molempien vanhempien olleen yhtä paljon vastuussa ja vain 4,1 prosenttia (n=31) kertoi isän olleen enemmän vastuussa kasvatuksesta. Kokemukset lapsuudessa saadusta kasvatuksesta ovat samansuuntaisia eri ikäryhmien välillä (Kuvio 3).

Kuvio 3. Lapsuudessa saatu malli vastuun jakautumisesta ikäryhmittäin. (Lähde: ISSP ym. 2022.)

Asennetta kotiin ja perheeseen liittyvää vastuun jakautumista kohtaan mittaava muuttuja muutettiin kategoriseksi muuttujaksi. Vaihtoehto (88) En osaa sanoa koodattiin puuttuvaksi ja muut muuttujat uudelleenluokiteltiin kolmeen luokkaan, jotka olivat (1) Naisten tulisi ottaa enemmän vastuuta, (2) Naisten ja miesten tulisi ottaa yhtä paljon vastuuta, (3) Miesten tulisi ottaa enemmän vastuuta. Vastaajista (n=725) 86,2 prosenttia (N=629) katsoi, että vastuun tulisi jakautua tasan naisten ja miesten välillä. 3,4 prosenttia (N=27) katsoi vastuun kuuluvan enemmän naiselle ja 8,8 prosenttia (N=69) enemmän miehelle.

6.4 Analyysimenetelmät

ISSP väestökysely on määrällinen kyselyaineisto, joten tutkimuksessa hyödynnettiin tilastollisia analyysimenetelmiä. Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvailu, selittäminen ja ymmärtäminen. Vaikka tutkittavan ilmiön laaja ymmärtäminen on yleensä liitetty laadulliseen tutkimukseen, on se myös mahdollista ja tärkeää määrällisessä tutkimuksessa. Laajat kyselyaineistot antavat hyvät mahdollisuudet tarkastella tutkittavien tekijöiden yhteyksiä ja eroja. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020, 13–14.) Tämän määrällisen tutkimuksen tavoitteena ei siis ole tarkastella vanhemmuutta ja sen jakautumista perheissä syvällisesti ja laaja-alaisesti, vaan tavoitteena on ennemminkin luoda käsitystä siitä, mitkä eri tekijät voivat olla yhteydessä perheiden erilaisiin ratkaisuihin kasvatusvastuun jakautumisessa.

Tähtisen ja kumppaneiden (2020) mukaan kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa ei voida päästä täysin selviin tekijöiden välisten yhteyksien löytämiseen ja testaamiseen. Ihmisiin ja yhteiskuntaan liittyvät ilmiöt ovat harvoin tulkittavissa vain yhdellä tietyllä tavalla. Määrällisessä tutkimuksessa tilastollisia analyyseja pitääkin tulkita aiemman tutkimustiedon ja teorioiden avulla. (Tähtinen ym. 2020, 14.) Jos empiria ja teoria asetetaan vastakkain, määrällisessä tutkimuksessa vaarana on se, että aineiston tulkinta ja tutkimuksen teoriaosuus jäävät täysin irrallisiksi toisistaan. Tutkimusta tehdessä teoria ja empiria yhdessä vaikuttavat tutkimuskysymysten muodostamiseen, ja tutkimuskysymykset taas vaikuttavat siihen, valitaanko määrällinen vai laadullinen tutkimusmenetelmä. Täten myös määrällisessä tutkimuksessa tuloksia verrataan tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen teoriaan. (Helenius ym. 2015.)

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä selvitettiin eri taustamuuttujien yhteyttä kasvatusvastuun jakautumiseen. Kasvatusvastuun jakautumista mittaavasta muuttujasta koodattiin vaihtoehdot (0) Ei koske minua, (6) Olen/olin yksinhuoltajavanhempi ja (88) En osaa sanoa puuttuviksi tiedoiksi, sillä tutkimus kohdistui kasvatusvastuun jakautumiseen niissä perheissä, joissa on kaksi vanhempaa. Muuttujan arvot piti myös kääntää sukupuolen mukaan niin, että uudet luokat olivat (1) Nainen paljon enemmän, (3) Molemmat yhtä paljon ja (5) Mies paljon enemmän, jotta muuttujalla voitiin mitata kasvatusvastuun jakautumista miesten ja naisten välillä.

Muuttujan normaalijakautuneisuutta tarkasteltiin Kolmogorov-Smirnovi-testillä, joka hylkäsi normaalijakaumaoletuksen ($p < 0,05$). Normaalijakaumatestit hylkäävät suurissa otoksissa

herkästi normaalijakaumaoletuksen, minkä vuoksi voidaan tarkastella myös jakauman vinoutta, huipukkuuta ja graafisia kuvioita. Muuttujan vinous (0,14) ja huipukkuus (-0,23) olivat itseisarvoltaan alle yhden, jolloin jakaumaa voitaisiin pitää riittävän normaalisti jakautuneena. (Tähtinen ym. 2020, 106.) Histogrammin tarkastelu osoitti kuitenkin, ettei muuttuja ollut jakautunut normaalisti.

Kasvatusvastuun jakautumista mittaavan muuttujan ($n=757$) luokkien arvot jäivät kuitenkin viisiluokkaisena hyvin pieniksi (nainen paljon enemmän $n=171$; nainen jonkin verran enemmän $n=245$; molemmat yhtä paljon $n=309$; mies jonkin verran enemmän $n=21$; mies paljon enemmän $n=11$), joten muuttuja uudelleenluokiteltiin vielä kolmeluokkaiseksi. Kolmeluokkaisen kategorisen muuttujan luokat olivat (1) Nainen enemmän, (2) Molemmat yhtä paljon ja (3) Mies enemmän. Vastaajista 55,0 prosenttia ($N=416$) arvioi vanhemmuuden vastuun jakautuvan enemmän naiselle ja 40,8 prosenttia ($N=309$) tasan vanhempien välillä. Vain 4,2 prosenttia ($N=32$) arvioi vanhemmuuden jakautuvan enemmän miehelle.

Toisessa tutkimuskysymyksessä selvitettiin taustamuuttujien yhteyttä asenteisiin kasvatusvastuun jakautumista kohtaan. Asenteita mitattiin useamman selitettävän muuttujan avulla. Muuttujista 8a-f (esitetty taulukossa 1) yritettiin muodostaa pääkomponentteja. Pääkomponenttianalyysin tavoitteena on löytää aineistosta teoreettisella tasolla yhteneviä muuttujia, yhdistää niitä muuttujakokonaisuuksiksi ja siten tiivistää aineistoa. Sen käytön edellytyksenä on riittävän jatkuvat muuttujat, muuttujien tulee olla jakautunut normaalisti, muuttujissa ei saa olla voimakkaasti poikkeavia arvoja ja otoskoon on oltava yli 200. (Tähtinen ym. 2020, 213–214.)

Toimeentulosta huolehtimista mittaava muuttuja päätettiin jättää pois, sillä se ei mittaa lapsen liittyvää vastuuta kuten viisi muuta muuttujaa. Toimeentuloa mittaava muuttuja voi kuitenkin antaa tutkimuksen kannalta oleellista tietoa itsenäisenä muuttujana. Muuttujat eivät olleet jakautuneet normaalisti (Kolmogorov-Smirnov $p<0,05$). Muuttujat olivat myös hyvin vinoutuneita ja huipukkaita (Taulukko 1). Muuttujat eivät siis täyttäneet pääkomponenttianalyysin käyttöehtoja.

Taulukko 1. Asennetta mittaavien muuttujien tunnuslukuja. 1=Äiti enemmän, 5=Isä enemmän.

Muuttuja	Keski- arvo	Keski- hajonta	Vinous	Huipukkuus	p-arvo (Kolmogorov- Smirnof)	N
Toimeentulo	3.32	0.60	1.15	1.82	<0,001	762
Päivittäiset tarpeet	2.79	0.49	-1.91	4.11	<0,001	762
Leikki ja vapaa-aika	2.99	0.25	-1.94	34.13	<0,001	762
Käytöstapojen opettaminen	2.98	0.22	-2.71	57.74	<0,001	762
Kuunteleminen ja neuvominen	2.97	0.26	-1.42	29.82	<0,001	762
Roolimallina oleminen	3.01	0.19	2.52	86.5	<0,001	762

Cronbachin alfa $\alpha=0,59$ kun toimeentuloa mittaava muuttuja jätetään pois.

Summamuuttuja on pääkomponenttianalyysia yksinkertaisempi tapa yhdistää samaa asiaa mittaavia muuttujia yhdeksi muuttujaksi. Mitä useammasta muuttujasta summamuuttuja muodostuu, sitä luotettavampi se on, sillä summamuuttujan muodostaminen yleensä parantaa muuttujan normaalijakaumaa. (Tähtinen ym. 2020, 80–81.) Summamuuttujan muodostamiseksi lapseen liittyvää vastuuta mittaavista muuttujista muodostettiin korrelaatiotaulukko (Taulukko 2).

Pearsonin korrelaatiokerroin mittaa kahden vähintään välimatka-asteikollisen muuttujan välisen yhteyden suuntaa ja voimakkuutta. Korrelaatioiden laskemisessa ei kuitenkaan voida käyttää normaalijakaumaoletukseen perustuvaa Pearsonin korrelaatiokerrointa, joten päädyttiin käyttämään ei-parametrista Spearmanin korrelaatiokerrointa (r_s). Korrelaatiot on esitetty Taulukossa 2. Spearmanin korrelaatiokerroin perustuu järjestyslukuihin, joten positiivinen korrelaatiokerroin merkitsee muuttujien arvojen samansuuntaista järjestystä ja negatiivinen korrelaatiokerroin erisuuntaista järjestystä. Tällöin korrelaatiokertoimen arvo 1 kertoo arvojen täydestä samansuuntaisuudesta, arvo -1 täydestä erisuuntaisuudesta ja arvo 0 siitä, ettei muuttujien välillä ole ollenkaan yhteyttä. Yleisinä raja-arvoina matalalle, kohtalaiselle ja voimakkaalle korrelaatiolle on pidetty 0,1–0,3–0,5. (Tähtinen ym. 2020, 183–186, 189–190.)

Roolimallina olemisen ja päivittäisistä tarpeista huolehtimisen sekä kuuntelemisen ja neuvomisen ja leikin ja vapaa-ajan väliset korrelaatiot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$). Muut muuttujien väliset korrelaatiot olivat tilastollisesti merkitseviä ja positiivisia, mutta pääosin heikkoja ($r_s = 0,02-0,3$; $p < 0,001$). Kuuntelemisen ja neuvomisen sekä käytöstapojen opettamisen välinen korrelaatio oli voimakkain, mutta kuitenkin kohtalainen ($r_s = 0,36$; $p < 0,001$). Käytännössä tämä positiivinen kohtalainen korrelaatio tarkoittaa sitä, että vanhempien vastuun jakautuminen on samansuuntaista eri vastuualueissa. Se vanhempi, joka on enemmän vastuussa kuuntelemisesta ja neuvomisesta, on enemmän vastuussa myös käytöstapojen opettamisesta.

Näistä muuttujista muodostuvan mittarin reliabiliteettia eli luotettavuutta mitattiin kasvatustieteissä yleisimmin käytetyllä Cronbachin alfa -kertoimella (α). Mitä lähempänä alfan arvo on arvoa 1, sitä homogeenisempia, eli samaa asiaa mittaavia mittarin muuttujat ovat, ja sitä luotettavampi mittari on. Cronbachin alfan arvo oli 0,59, mikä on hieman alle luotettavan rajan 0,7. (Tähtinen ym. 2020, 86–87.) Heikkojen korrelaatioiden, heikon reliabiliteettia mittaavan Cronbachin alfan arvon sekä erittäin voimakkaiden huipukkuuksien perusteella todettiin, että summamuuttujan muodostaminen ei ole tutkimuksen kannalta mielekästä. Näin ollen ainoaksi vaihtoehdoksi jäi tarkastella taustamuuttujien yhteyksiä muuttujiin yksitellen.

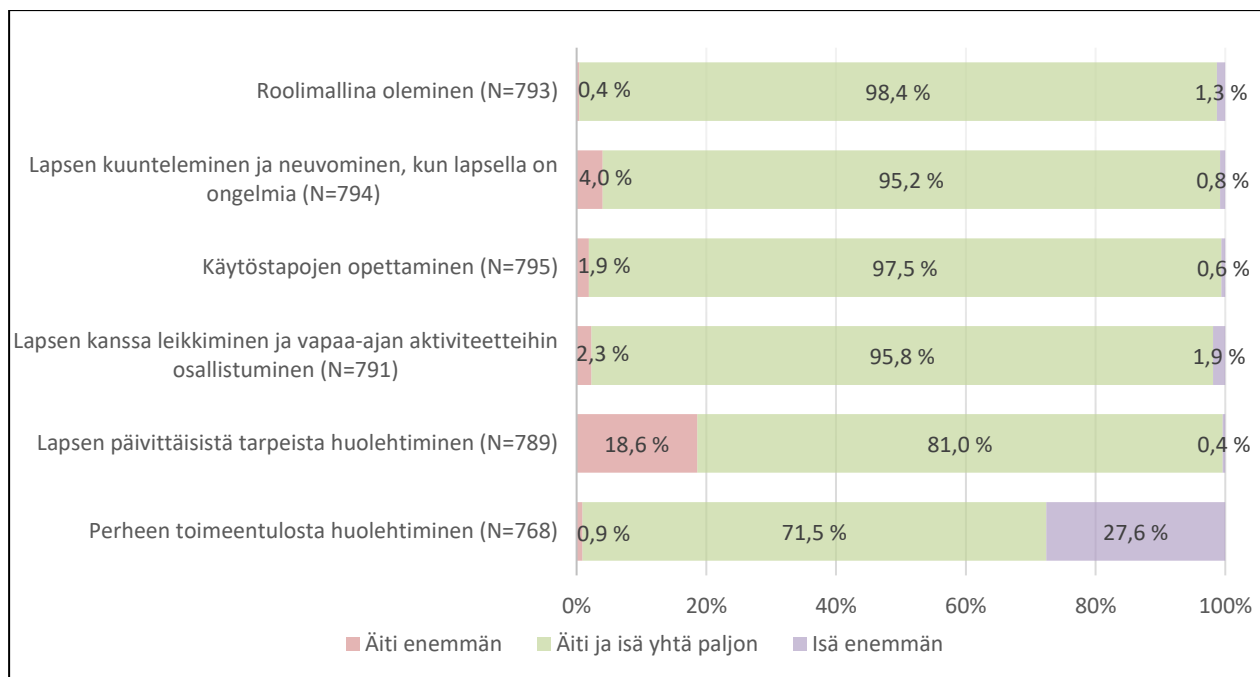
Taulukko 2. Kasvatukseen liittyvää asennetta mittaavien muuttujien Spearmanin korrelaatiokertoimet sekä niiden p-arvot.

	Kumman vanhemmista tulisi mielestäsi hoitaa seuraavat asiat?				
	Päivittäiset tarpeet	Leikki ja vapaa-aika	Käytöstapojen opettaminen	Kuunteleminen ja neuvominen	Roolimallina oleminen
Päivittäiset tarpeet	–	0,13***	0,17***	0,18***	0,24
Leikki ja vapaa-aika	0,13***	–	0,24***	0,06	0,1**
Käytöstapojen opettaminen	0,17***	0,24***	–	0,36***	0,19***
Kuunteleminen ja neuvominen	0,18***	0,06	0,36***	–	0,19***
Roolimallina oleminen	0,02	0,1**	0,19***	0,19***	–

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Alkuperäiset asennetta vastuun jakautumista kohtaan mittaavat muuttajat olivat viisiluokkaisia Likert-asteikkoja, mutta kaikki muuttajat olivat erittäin vinoutuneita tai huipukkaita siten, että osa vastausvaihtoehdoista sisälsi vain hyvin vähän havaintoja. Etenkin ääripäiden luokat sisälsivät vain muutamia havaintoja, kun taas keskimmäiseen vaihtoehtoon sisältyi kaikissa muuttujissa lähes kaikki vastaajat. Muuttujien sisällä oli siis vain vähän vaihtelua. Kaikki muuttajat uudelleenluokiteltiin kolmeluokkaisiksi siten, että uudet luokat olivat (1) Enimmäkseen äidin (2) Äidin ja isän yhtä paljon ja (3) Enimmäkseen isän. Vaihtoehto (88) En osaa sanoa koodattiin puuttuvaksi. Näin saatiin parannettua hieman muuttujien sisäistä vaihtelua.

Muuttujien muokkaaminen kolmeluokkaisiksi ei korjannut sitä ongelmaa, että suurin osa vastaajista oli valinnut keskimmäisen vastausvaihtoehdon. Kuviosta 4 käy ilmi, että suurimman osan mielestä vastuun lapsista ja toimeentulosta tulisi jakautua tasaisesti vanhempien välillä. Vastuu roolimallina olemisesta ajateltiin kuuluvan hieman useammin isälle (1,3 %) kuin äidille (0,4 %). Lapsen kuuntelemisen ja neuvomisen, käytöstopojen opettamisen, lapsen päivittäisistä tarpeista huolehtimisen sekä lapsen kanssa leikkimisen ja vapaa-ajan aktiviteetteihin osallistumisen katsottiin kuuluvan useammin äidille kuin isälle. Eniten vaihtelua oli asenteissa lapsen päivittäisten tarpeiden huolehtimisesta sekä toimeentulosta huolehtimisesta kohtaan. Vastaajista 18,6 prosenttia katsoi, että äidin tulisi olla enemmän vastuussa lapsen tarpeiden huolehtimisesta, kun taas vain 0,4 prosenttia oli sitä mieltä, että vastuun tulisi kuulua enemmän isälle. Vastaajista 27,6 prosenttia oli sitä mieltä, että vastuu toimeentulosta kuuluu isälle, kun vain 0,9 prosenttia katsoi sen olevan enemmän naisen vastuulla. Jakaumat osoittavat, että vastuut lapsen tarpeiden ja perheen toimeentulon huolehtimisesta jakautuvat vastaajien asenteissa vastakkaisiksi vastuualueiksi.

Kuvio 4. Kasvatukseen liittyvää asennetta mittaavien muuttujien jakaumia.

Tutkimuksessa käytettyjen muuttujien luonteen vuoksi monimuuttujamenetelmät eivät soveltuneet tutkimuskysymysten analysointiin, vaikka niitä yritettiin hyödyntää esimerkiksi uudelleenluokittelemalla ja kääntämällä muuttujia. Analyysimenetelmiksi valikoituivat ristiintaulukointi ja khiin neliö -testi, sillä ne eivät perustu normaalijakaumaoletukseen, ja ne soveltuvat kategoristen muuttujien analysointiin. Ristiintaulukointi on yksinkertainen, mutta toimiva analyysimenetelmä, jonka avulla muuttujien jakaumia esitetään frekvensseinä ja prosentteina. Ristiintaulukointi soveltuu hyvin monenlaisten muuttujien tarkasteluun, mutta kategorioiden on perustuttava tutkimusasetelmaan, niiden on oltava toisistaan riippumattomia ja niiden tulee muodostaa yhtenäinen kokonaisuus. (Tähtinen ym. 2020, 166.)

Khiin neliö -testin (testisuure χ^2) avulla voidaan tarkastella sitä, onko muuttujien välillä yhteyttä vai ei. Se perustuu havaittujen frekvenssien ja odotettujen frekvenssien vertailuun. Odotetut solufrekvenssit ovat frekvenssejä, jotka perustuvat muuttujien jakaumien samankaltaisuuteen tai muuttujien riippumattomuuteen. Khiin neliö -testissä muuttujien välistä tilastollista yhteyttä kuvaava p-arvo on sitä pienempi, mitä enemmän nämä frekvenssit eroavat toisistaan. Testisuureen χ^2 arvo taas kasvaa havaittujen ja odotettujen frekvenssien erotuksen kasvaessa. Khiin neliö -testin käyttö edellyttää, että alle viiden suuruisia odotettuja frekvenssejä on korkeintaan 20 prosenttia soluista. Ristiintaulukoinnin ja khiin neliö -testin tuloksista ei tule tehdä syy-seurauspäätelmiä, vaan ne antavat viitteitä muuttujien välisen

suhteen luonteesta. (Tähtinen ym. 2020, 166–167.) Khiin neliö -testissä tilastollisesti merkitsevän p-arvon rajana pidetään $p < 0,05$.

Ristiintaulukoinneissa käytettiin ensisijaisesti khiin neliö -testiä kategoristen muuttujien riippuvuuksien tarkastelemiseksi. Osa ristiintaulukoinneista oli kuitenkin kooltaan suuria ja sisälsi soluja, joiden odotettu frekvenssi jäi alle viiden, jolloin khiin neliö -testin luotettavuus heikkenee. Tällöin p-arvon tulkitsemiseen käytettiin Fisher-Freeman-Haltonin tarkkaa testiä. Tarkka (exact) testi on khiin neliö -testiä tarkempi ja sitä käytetään suuremmissa kuin kahden kaksiluokkaisen kategorisen muuttujan ristiintaulukoinneissa, kun khiin neliö -testillä ei saada riittävän luotettavia tuloksia odotettujen frekvenssien suhteen. Tarkat testit eivät perustu khiin neliö -testin mukaisesti odotettuihin solufrekvensseihin, vaan kaikkiin mahdollisiin ristiintaulukon vastaaviin solukombinaatioihin (Tähtinen ym. 2020, 167). Tässä tutkimuksessa tarkalla testillä mitattujen p-arvojen perään on merkitty sulkuihin *exact*.

Khiin neliö -testien avulla saatiin tietää muuttujien välisten yhteyksien tilastollisesta merkitsevyydestä, mutta sen tulokset eivät kerro yhteyksien voimakkuudesta. Tutkimuksessa efektikoko mittaavana tunnuslukuna käytettiin Cramerin V suuretta. Effektikoko kertoo yhteyden voimakkuudesta. Cramerin V:lle on asetettu yleiset kriteeriarvot, joiden mukaan V-arvo, joka on vähintään 0,10 merkitsee heikkoa yhteyttä, vähintään 0,30 kohtalaista yhteyttä ja yli 0,50 voimakasta yhteyttä. (Tähtinen ym. 2020, 168–169.)

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta taustamuuttujien ja kasvatusvastuun jakautumisen välisten yksittäisten ristiintaulukointien ja khiin neliö -testien jälkeen ristiintaulukointeja elaboroitiin sen selvittämiseksi, muuttuvatko kahden muuttujan väliset yhteydet, kun kolmas muuttuja otetaan huomioon. Elaboroation avulla voidaan tehdä syvempää analyysia muuttujien välisistä yhteyksistä. Elaboroimalla muuttujien välisiä yhteyksiä voidaan selvittää, miten eri tekijät yhdessä vaikuttavat tutkittavaan ilmiöön. (Tähtinen ym. 2020, 166.) Kaikkien mahdollisten elaboraatioiden tekeminen ei olisi ollut mielekästä, joten elaboraatiot tehtiin niihin yhteyksiin, jotka olivat tilastollisesti merkitseviä tai teoreettisesti mielekkäitä. Elaboratioissa kontrollimuuttujiksi valittiin sellaisia muuttujia, joiden on aiemman tutkimuksen perusteella todettu olevan yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen. Elaboraatiot on esitetty myöhemmin luvussa 7.1.

Lisäksi ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta tarkasteltiin vielä sitä, onko asenne kotiin ja perheeseen liittyvää vastuun jakautumista kohtaan yhteydessä siihen, miten vanhemmat jakavat kasvatusvastuuta todellisuudessa. Yhteyttä tarkasteltiin ristiintaulukoinnin ja khiin

neliö -testin sekä efektikokoa mittaavan Cramerin V-arvon avulla. Tämä ristiintaulukointi on esitetty luvussa 7.2.

Asennetta lapseen liittyvien vastuualueiden jakautumista kohtaan mittaavien muuttujien kohdalla (toinen tutkimuskysymys) khiin neliö -testi ei ollut soveltuva, sillä useissa soluissa odotetut frekvenssit olivat alle 5, eikä siten sen käyttöehdot täytyneet. Fisherin tarkka testi soveltuu pieniin frekvensseihin, mutta erittäin pienten frekvenssien vuoksi toisen tutkimuskysymyksen analyyseissa ei osamuuttujien osalta päädytty tekemään khiin neliö -testejä tai elaboraatioita. Kontrollimuuttujan lisääminen taulukkoon olisi pienentänyt entistä useamman solun frekvenssiä. Vaikka tarkan testin käytössä pienet frekvenssit eivät ole esteenä analyysin tekemiselle, useamman muuttujan ristiintaulukointeja ei koettu mielekkäiksi muuttujien vähäisen sisäisen vaihtelun vuoksi.

Asennetta kasvatusvastuun jakautumista kohtaan mittaavien osamuuttujien ja taustamuuttujien yhteyksiä päädyttiin siis tarkastelemaan kuvailevilla menetelmillä. Miltei kaikki vastaajat olivat suurimmassa osassa kysymyksiä valinneet keskimmäisen vaihtoehdon niin, että ääripäiden vaihtoehtoihin jäi vain muutamia tai enintään muutamia kymmeniä vastauksia. Tällöin keskimmäisen vaihtoehdon ja taustamuuttujien välillä ei voi olla tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä, kun muuttujan sisällä on vain hyvin vähän vaihtelua. Näin ollen tulososiossa tarkasteltiin näiden muuttujien ristiintaulukointien osalta vain keskimmäisestä vaihtoehdosta poikkeavien vastaajien taustatekijöitä. Näiden tarkastelujen osalta voitiin luoda käsitys siitä, mitkä taustatekijät saattavat olla yhteydessä asenteeseen siitä, että vastuu kuuluu enemmän vain toiselle vanhemmalle. Näiden yhteyksien kuvailu esitellään alaluvussa 7.3.1.

Toisen tutkimuskysymyksen analyysit jäivät vain kuvaileviksi, joten vastuun jakautumiseen liittyviä asenteita päätettiin analysoida vielä kotiin ja perheeseen liittyvä asennetta mittaavan muuttuja avulla. Muuttujaa käytettiin myös selitettävänä muuttujana kategorisena, jossa luokat olivat (1) Nainen enemmän (n=27), (2) Molemmat yhtä paljon (n=629) ja (3) Mies enemmän (n=69). Asennemuuttuja ristiintaulukoitiin yksitellen jokaisen taustamuuttujan kanssa, ja niiden yhteyttä tarkasteltiin khiin neliö -testin ja Cramerin V -suureen avulla. Näitä ristiintaulukointeja päätettiin elaboroida merkittävien yhteyksien osalta teoreettisesti mielekkäillä taustamuuttujilla. Nämä ristiintaulukoinnit ja elaboraatiot on esitetty alaluvussa 7.3.2.

7 Tulokset

7.1 Kasvatusvastuun jakautumiseen yhteydessä olevat tekijät

Taustamuuttujien yhteyttä kasvatusvastuun jakautumiseen selvitettiin ristiintaulukoimalla jokainen taustamuuttuja yksitellen selitettävän muuttujan kanssa. Nämä ristiintaulukoinnit on esitetty Taulukossa 1. Khiin neliö -testien perusteella sukupuoli ($p < 0,001$), ikä ($p = 0,008$) ja lapsuudessa saatu malli kasvatusvastuun jakautumisesta ($p < 0,001$) olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen, kun tilastollisen merkitsevyyden raja-arvona pidettiin $p < 0,05$. Koulutustausta ($p = 0,76$) ja yhteiskuntaluokka ($p = 0,13$) eivät olleet tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kasvatusvastuun jakautumiseen. Vaikka muuttujien välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä, efektikokoa mittaava Cramerin V oli kaikkien taustamuuttujien osalta kuitenkin heikko ($V < 0,3$). Tämä viittaa siihen, että taustamuuttujat yksitellen selittävät vain pienen osan kasvatusvastuun jakautumisen vaihtelusta.

Taulukko 3. Taustamuuttujien ja kasvatusvastuun jakautumisen khiin neliö -testien tulokset.

Taustamuuttuja	χ^2	df	p-arvo	p-arvo <i>exact</i>	V
Sukupuoli	28,85	2	<0,001		0,2
Koulutustausta	1,86	4	0,76		0,04
Lapsuuden kasvatus	19,64	4	<0,001		0,12
Ikä	13,87	4	0,008		0,14
Yhteiskuntaluokka	11,87	8		0,13	0,09

Sukupuolen ja kasvatusvastuun jakautumisen ristiintaulukoinnin perusteella suurin osa miehistä (46,8 %) koki kasvatusvastuun jakautuvan tasan, kun taas suurin osa naisista (62,4 %) koki vastuun jakautuvan enemmän naiselle. Miehistä 7,4 prosenttia ja naisista 1,7 prosenttia katsoi kasvatusvastuun jakautuvan enemmän miehelle.

Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin ja kasvatusvastuun jakautumisen ristiintaulukointi osoitti, että ne vastaajat, joiden äiti oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta, raportoivat omassa vanhemmuudessaan naisen olleen enemmän vastuussa (59,5 %). Samoin myös ne, joiden lapsuudessa molemmat vanhemmat olivat olleet yhtä paljon vastuussa, raportoivat vastuun jakautuneen tasan myös omassa vanhemmuudessaan

(55,3 %). Kuitenkin ne, joiden isä oli ollut enemmän vastuussa lapsuudessa, raportoivat omassa vanhemmuudessaan vastuun jakautuneen enemmän naiselle (56,7 %).

Eri ikäryhmiä tarkasteltaessa voidaan ajatella tarkasteltavan myös ajallista muutosta, jos oletetaan, että eri ikäiset ihmiset ovat olleet pienten lasten vanhempia eri aikoina. Iän ja kasvatustavoihin jakautumisen ristiintaulukoinnin perusteella vanhemmuus on tasa-arvoistunut, kun verrataan ikäryhmiä toisiinsa. 21–39-vuotiaiden ryhmä raportoi vanhemmuuden jakautuneen hieman tasaisemmin (48,7 %) kuin 40–57-vuotiaiden (43,3 %) ja 58–75-vuotiaiden (36,4 %) ryhmät. Myös miehen suurempi vastuu on kasvanut ikäryhmien välillä, sillä vanhimmasta ikäryhmästä kolme prosenttia raportoi vastuun jakautuneen enemmän isälle, kun taas nuorimmasta ikäryhmästä näin raportoi seitsemän prosenttia.

Yhteiskuntaluokan ja kasvatustavoihin jakautumisen ristiintaulukoinnin perusteella kaikissa muissa yhteiskuntaluokissa yli puolet vastaajista raportoi vastuun jakautuneen enemmän naiselle, mutta ylimmässä yhteiskuntaluokassa yli puolet vastaajista raportoi sen jakautuneen tasan vanhempien välillä. Naisen suurempi vastuu laski siirryttäessä alimmasta (68,4 %) luokasta ylimpään (43,5 %). Toisaalta miehen suurempi vastuu väheni korkeampaan yhteiskuntaluokkaan siirryttäessä. Alimmassa yhteiskuntaluokassa 5,3 prosenttia raportoi kasvatustavoihin olevan enemmän miehellä, kun taas korkeimmassa luokassa näin raportoi vain 2,2 prosenttia. Kasvatustavoihin tasainen jakautuminen kasvoi siirryttäessä alimmasta luokasta (26,3 %) ylimpään luokkaan (54,3 %). Yhteiskuntaluokan ja kasvatustavoihin jakautumisen välillä ei kuitenkaan havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä.

Koulutustaustan ja kasvatustavoihin jakautumisen ristiintaulukointi osoitti, että kokemus kasvatustavoihin jakautumisesta oli hyvin samankaltaista kaikissa koulutustaustoissa. Korkeintaan peruskoulun käyneistä 54,9 prosenttia, toisen asteen koulutuksen käyneistä 56,5 prosenttia ja korkeakoulutetuista 52,4 prosenttia raportoi naisen olleen enemmän vastuussa. Kasvatustavoihin jakautui sitä tasaisemmin, mitä korkeampi koulutus oli. Korkeintaan peruskoulun käyneistä 39,2 prosenttia raportoi vastuun jakautuvan tasan, kun taas korkeakoulutetuista 43 prosenttia raportoi näin. Miehen suurempi vastuu oli korkein matalasti koulutetuilla (5,9 %) ja matalin toisen asteen koulutetuilla (3,5 %). Koulutustaustan ja kasvatustavoihin jakautumisen välillä ei kuitenkaan havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä.

Taustamuuttujien ja kasvatustavoihin jakautumisen yksittäisissä ristiintaulukoinneissa havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä sukupuolen, iän ja lapsuuden kasvatuksen

osalta. Elaborointien avulla tarkasteltiin, vaihtelevatko näiden yhteyksien voimakkuus ja tilastollinen merkitsevyys taustamuuttujien eri ryhmissä. Muuttujien yhteyksille tehdyt elaboraatiot on esitetty seuraavissa alaluvuissa.

7.1.1 Sukupuolen yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen

Elaboraation avulla selvitettiin, muuttuiko sukupuolen ja kasvatusvastuun jakautumisen välinen yhteys, kun iän vaikutus otettiin huomioon. Näin saatiin selville, onko sukupuolen vaikutus samanlainen eri ikäryhmissä. Elaboraatio on esitetty Taulukossa 2. Khiin neliö -testi osoitti, että sukupuolen yhteys oli tilastollisesti merkitsevä 40–57-vuotiaiden ($\chi^2(2) = 11,71$; $p = 0,003$) ja 58–75-vuotiaiden ($\chi^2(2) = 14,97$; $p < 0,001$) ryhmissä, mutta ei 21–39-vuotiaiden ryhmässä ($\chi^2(2) = 3,93$; $p = 0,15$ *exact*). Yhteyden voimakkuutta kuvaava Cramerin V oli 21–39-vuotiaiden ryhmässä 0,19, 40–57-vuotiaiden ryhmässä 0,21 ja 58–75-vuotiaiden ryhmässä 0,20. Sukupuolen yhteyden voimakkuus kasvatusvastuun jakautumiseen pysyi kohtalaisena ($V < 0,3$) kaikissa ikäryhmissä.

Taulukko 4. Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin, ikäluokan ja sukupuolen elaboraatio.

Ikä	Sukupuoli	Kumpi on enemmän vastuussa kasvatuksesta?			n
		Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	
21–39	Mies	38,9	48,1	13,0	54
	Nainen	47,5	49,2	3,3	61
40–57	Mies	42,0	50,4	7,6	119
	Nainen	60,1	38,0	1,9	158
58–75	Mies	50,9	43,7	5,4	167
	Nainen	68,7	30,3	1,0	198

Sukupuolten välisiä eroja tutkittiin myös elaboroimalla sukupuolen ja kasvatusvastuun jakautumisen yhteys lapsuudessa saadulla kasvatusmallilla. Elaboraatio on esitetty taulukossa 3. Yhteys oli tilastollisesti merkitsevä, kun lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa ($\chi^2(2) = 15,03$; $p < 0,001$) sekä kun lapsuudessa äiti ja isä olivat olleet vastuussa yhtä paljon ($\chi^2(2) = 9,49$; $p = 0,006$ *exact*). Tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei havaittu, kun lapsuudessa isä oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta ($\chi^2(2) = 3,44$; $p = 0,15$ *exact*). Sukupuolen yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen vahvistui kohtalaiseksi niillä, joiden isä oli ollut enemmän vastuussa kuin äiti ($V = 0,34$), mutta pysyi heikkona niillä, joiden lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa ($V = 0,17$) tai äiti ja isä olivat olleet yhtä paljon vastuussa ($V = 0,24$).

Taulukko 5. Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin, sukupuolen ja kasvatusvastuun jakautumisen elaboraatio.

Lapsuudessa saatu kasvatus	Sukupuoli	Kumpi on enemmän vastuussa kasvatuksesta?			n
		Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	
Äiti enemmän	Mies	51,3	41,6	7,1	238
	Nainen	66,3	31,2	2,5	285
Äiti ja isä yhtä paljon	Mies	32,9	58,9	8,2	73
	Nainen	47,7	52,3	0,0	86
Isä enemmän	Mies	42,9	42,9	14,3	14
	Nainen	68,8	31,3	0,0	16

Tulokset viittaavat siihen, että sukupuolen yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen on osittain riippuvainen iästä ja lapsuudessa saadusta kasvatuksesta. Sukupuolten väliset erot korostuivat vanhemmissa ikäryhmissä sekä silloin, kun äiti oli ollut enemmän vastuussa tai molemmat vanhemmat olivat olleet yhtä paljon vastuussa kasvatuksesta. Nuorimmassa ikäryhmässä miehet ja naiset olivat samaa mieltä kasvatusvastuun jakautumisesta, kun taas vanhimmissa ikäryhmissä eroa oli enemmän. Eri ikäisten naisten mielipiteet kasvatusvastuun jakautumisesta erosivat toisistaan, kun taas eri ikäiset miehet vastasivat melko samalla tavalla. Ikäryhmien välillä oli siis niin tilastollisesti kuin myös prosenttien tarkastelun perusteella eroa naisten osalta, mutta ei miesten osalta.

Sukupuolen ja vastuunjaon välinen yhteys säilyi samansuuntaisena eri lapsuuden kasvatustaustoissa. Äidin suurempi kasvatusvastuu lapsuudessa oli yhteydessä kokemukseen naisen suuremmasta kasvatusvastuusta sekä miehillä että naisilla, mutta selvästi enemmän naisilla. Myös vanhempien välillä tasaisesti jakautunut vastuu lapsuudessa oli yhteydessä tasaisempaan vastuun jakautumiseen omassa vanhemmuudessa sekä miehillä että naisilla, mutta hieman enemmän miehillä. Lapsuudessa saatu tasa-arvoinen vanhemmuuden malli on siis yhteydessä erityisesti miesten kokemukseen tasa-arvoisesta vanhemmuuden jakautumisesta. Kaikissa lapsuudessa saatujen kasvatustyylien ryhmissä miehet kokivat naisia useammin olleensa enemmän vastuussa kasvatuksesta.

7.1.2 Lapsuudessa saadun kasvatuksen yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen

Lapsuudessa saadun kasvatuksen ja kasvatusvastuun jakautumisen välinen yhteys elaboroitiin ottamalla sukupuoli huomioon. Elaboratio on esitetty edellisessä alaluvussa taulukossa 3.

Khiin neliö -testi osoitti, että yhteys oli tilastollisesti merkitsevä naisilla ($\chi^2(4) = 14,59$; $p = 0,007$), mutta ei miehillä ($\chi^2(4) = 8,69$; $p = 0,07$ *exact*). Lapsuudessa saadun kasvatuksen yhteyden voimakkuus kasvatusvastuun jakautumiseen vahvistui hieman naisilla ($V = 0,14$) ja pysyi samana miehillä ($V = 0,12$).

Eri koulutustaustaisten taipumuksia toistaa tai muuttaa omien vanhempien kasvatusvastuun jakautumista omassa vanhemmuudessaan selvitettiin elaboroimalla lapsuudessa saadun kasvatuksen ja kasvatusvastuun jakautumisen ristiintaulukointi koulutustaustalla (taulukko 4). Näin voitiin tarkastella, muuttiko koulutustaustan huomioiminen lapsuudessa saadun kasvatuksen ja kasvatusvastuun jakautumisen välistä yhteyttä. Yhteys oli tilastollisesti merkitsevä korkeintaan peruskoulun käyneiden ($\chi^2(4) = 9,29$; $p = 0,04$ *exact*) ja toisen asteen koulutuksen käyneiden ($\chi^2(4) = 16,46$; $p = 0,002$ *exact*) ryhmissä, mutta ei korkeakoulutetuilla ($\chi^2(4) = 5,19$; $p = 0,18$ *exact*). Lapsuudessa saadun kasvatuksen yhteyden voimakkuus kasvatusvastuun jakautumiseen vahvistui kohtalaiseksi peruskoulun käyneillä ($V = 0,31$), vahvistui hieman toisen asteen käyneillä ($V = 0,15$) ja heikkeni korkeakoulutetuilla ($V = 0,1$).

Taulukko 6. Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin, koulutustaustan ja kasvatusvastuun jakautumisen elaboraatio.

Lapsuudessa saatu kasvatus	Koulutustausta	Kumpi on enemmän vastuussa kasvatuksesta?			n
		Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	
Äiti enemmän	Korkeintaan peruskoulu	67,7	22,6	9,7	31
	Toisen asteen koulutus	61,2	34,7	4,1	268
	Vähintään korkeakoulututkinto	54,8	41,0	4,3	210
Äiti ja isä yhtä paljon	Korkeintaan peruskoulu	30,8	69,2	0,0	13
	Toisen asteen koulutus	37,7	60,9	1,4	69
	Vähintään korkeakoulututkinto	45,8	48,6	5,6	72
Isä enemmän	Korkeintaan peruskoulu	66,7	33,3	0,0	3
	Toisen asteen koulutus	47,1	47,1	5,8	72
	Vähintään korkeakoulututkinto	75,0	12,5	12,5	8

Eri ikäisten taipumusta toistaa tai muuttaa lapsuudessa omilta vanhemmilta omaksuttua kasvatusvastuun jakautumista tutkittiin elaboroimalla lapsuudessa saadun kasvatuksen ja kasvatusvastuun jakautumisen ristiintaulukointia iällä. Elaboration avulla selvitettiin siis,

muuttuiko lapsuudessa saadun kasvatuksen ja kasvatusvastuun jakautumisen välinen yhteys, kun ikä otetaan huomioon. Elaboratio on esitetty taulukossa 5. Yhteys oli tilastollisesti merkitsevä 21–39-vuotiailla ($\chi^2(4)=8,79$; $p=0,04$ *exact*) ja 58–75-vuotiailla ($\chi^2(4)=16,96$; $p=0,003$ *exact*), mutta ei 40–57-vuotiailla ($\chi^2(4)=6,13$; $p=0,14$ *exact*). Lapsuudessa saadun kasvatuksen yhteyden voimakkuus kasvatusvastuun jakautumiseen vahvistui 21–39-vuotiailla ($V=0,21$) ja 58–75-vuotiailla ($V=0,16$) mutta pysyi samana 40–57-vuotiailla ($V=0,11$). Yhteyden voimakkuus oli kuitenkin kaikissa ryhmissä heikko ($V<0,3$).

Taulukko 7. Lapsuudessa saadun kasvatusvastuun jakautumisen mallin, ikäluokan ja kasvatusvastuun jakautumisen elaboratio.

Ikäluokka	Lapsuuden kasvatustyyppi	Kumpi on enemmän vastuussa kasvatuksesta?			n
		Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	
21–39	Äiti enemmän	53,2	39,0	7,8	77
	Äiti ja isä yhtä paljon	23,8	66,7	9,5	21
	Isä enemmän	14,3	71,4	14,3	7
40–57	Äiti enemmän	55,8	40,2	4,0	199
	Äiti ja isä yhtä paljon	41,8	52,7	5,5	55
	Isä enemmän	40,0	40,0	20,0	5
58–75	Äiti enemmän	64,4	31,6	4,0	247
	Äiti ja isä yhtä paljon	44,6	54,2	1,2	83
	Isä enemmän	77,8	22,2	0,0	18

Tulosten perusteella lapsuudessa saadun kasvatuksen yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen oli vain osittain sukupuolesta, koulutustaustasta ja iästä riippuvaista. Yhteys oli tilastollisesti merkitsevä naisilla, mutta ei miehillä. Naiset, joiden lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta, arvioivat miehiä useammin myös omassa vanhemmuudessaan naisen olleen enemmän vastuussa. Prosenttien tarkastelu osoitti, että lapsuudessa saatu malli vastuun tasaisesta jakautumisesta liittyi kasvatusvastuun tasaiseen jakautumiseen sekä miehillä että naisilla. Isän suurempi vastuu lapsuudessa ei näkynyt miehen vastuun korostumisena kummallakaan sukupuolella.

Erilaisten kasvatustyyppien väliset erot korostuivat korkeintaan peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen käyneillä. Lapsuudessa saatu malli kasvatusvastuun jakautumisesta vaikutti etenkin peruskoulun käyneiden vanhemmuuteen yhteyden vaikutuksen ollessa kohtalainen. Matalasti koulutetuilla äidin suurempi vastuu lapsuudessa oli yhteydessä äidin suurempaan kasvatusvastuuseen omassa vanhemmuudessa, ja vanhempien tasainen vastuunjako

lapsuudessa tasaiseen vastuunjakoon omassa vanhemmuudessa. Toisen asteen koulutuksen saaneilla malli oli samansuuntainen kuin peruskoulun käyneillä, mutta yhteydet olivat heikkoja. Korkeakoulutetuilla lapsuudessa saatu kasvatusta ei ollut yhteydessä oman vanhemmuuden vastuunjakoon. Kasvatusta raportoitiin melko usein jakautuvan tasaisesti, vaikka lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa. Lapsuudessa saatu malli kasvatusta jakautumisesta vaikuttaisi siis periytyvän enemmän peruskoulun käyneillä kuin heillä, joilla on toisen asteen koulutus tai korkeakoulutus. Isän suurempi kasvatusta ei ollut yhteydessä miehen suurempaan kasvatusta missään koulutustaustassa.

Lapsuudessa saadun kasvatusta vaikutus korostui nuorimmassa ja vanhimmassa ikäryhmässä. 21–39-vuotiaiden ikäryhmässä lapsuudessa saatu malli tasaisesta vastuunjaosta liittyi tasaiseen vastuunjakoon myös omassa vanhemmuudessa, kun taas 58–75-vuotiaiden ikäryhmässä äidin suurempi vastuu lapsuudessa liittyi naisen suurempaan vastuuseen omassa vanhemmuudessa. 40–57-vuotiaiden ryhmässä lapsuudessa koetun vastuunjaon yhteys vastuunjakoon omassa vanhemmuudessa oli heikompi, eikä tässä ryhmässä toistettu omien vanhempien tapaa jakaa vastuuta samoin kuin kahdessa muussa ikäryhmässä. Nuorin ja vanhin ikäryhmä siis toistivat enemmän lapsuudessa opittua tapaa jakaa kasvatusta kuin 40–57-vuotiaat. Isän suurempi vastuu lapsuudessa ei liittynyt miehen suurempaan kasvatusta missään ikäryhmässä.

7.1.3 Iän yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen

Elaboraation avulla selvitettiin, muuttuiko iän ja kasvatusvastuun jakautumisen välinen yhteys, kun sukupuolen vaikutus otettiin huomioon. Elaboraatio on esitetty taulukossa 6. Khiin neliö -testi osoitti, että yhteys oli tilastollisesti merkitsevä naisilla ($\chi^2(4)=9,95$; $p=0,04$), mutta ei miehillä ($\chi^2(4)=5,77$; $p=0,22$ exact). Iän yhteyden voimakkuus kasvatusvastuun jakautumiseen heikkeni hieman sekä miehillä ($V=0,09$) että naisilla ($V=0,11$).

Taulukko 8. Ikäluokan, sukupuolen ja kasvatusvastuun jakautumisen elaboraatio.

Ikä	Sukupuoli	Kumpi on enemmän vastuussa kasvatuksesta?			n
		Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	
21–39	Mies	38,9	48,1	13,0	54
	Nainen	47,5	49,2	3,3	61
40–57	Mies	42,0	50,4	7,6	119
	Nainen	60,1	38,0	1,9	158
58–75	Mies	50,9	43,7	5,4	167
	Nainen	68,7	30,3	1,0	198

Iän ja yhteiskuntaluokan välinen yhteys elaboroitiin yhteiskuntaluokalla. Elaboraatio ja khiin neliö -testin tulokset on esitetty taulukossa 7. Khiin neliö -testi osoitti, että yhteys ei ollut tilastollisesti merkitsevä missään yhteiskuntaluokassa ($p>0,05$). Vaikka analyysissa ei havaittu tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä, iän yhteyden voimakkuus kasvatusvastuun jakautumiseen vahvistui alimmassa yhteiskuntaluokassa ($V=0,42$), mutta pysyi heikkona muissa luokissa ($V<0,3$).

Taulukko 9. Elaboraatio iän yhteydestä kasvatusvastuun jakautumiseen yhteiskuntaluokan mukaan.

Yhteiskuntaluokka (1=alin, 5=ylin)	Ikä	Kumpi on enemmän vastuussa kasvatuksesta?			n
		Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	
1	21–39	50,0	50,0	0,0	2
	40–57	100,0	0,0	0,0	8
	58–75	44,4	44,4	11,1	9
2	21–39	62,5	31,3	6,3	16
	40–57	56,0	40,0	4,0	25
	58–75	73,8	21,4	4,8	42
3	21–39	47,6	42,9	9,5	42
	40–57	49,4	44,6	6,0	83
	58–75	61,6	35,8	2,6	151
4	21–39	35,6	55,6	8,9	45
	40–57	50,8	45,4	3,8	130
	58–75	57,9	39,3	2,9	140
5	21–39	33,3	66,7	0,0	6
	40–57	43,5	52,2	4,3	23
	58–75	47,1	52,9	0,0	17

1: $\chi^2(4)=6,79$; $p=0,06$ (exact); $V=0,42$

2: $\chi^2(4)=2,80$; $p=0,50$ (exact); $V=0,13$

3: $\chi^2(4)=6,95$; $p=0,12$ (exact); $V=0,11$

4: $\chi^2(4)=8,48$; $p=0,08$; $V=0,12$

5: $\chi^2(4)=1,39$; $p=0,92$ (exact); $V=0,12$

Tulokset viittaavat siihen, että iän yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen on osittain sukupuolesta riippuvaista. Iän yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen oli tilastollisesti merkitsevä naisilla, mutta ei miehillä. Ikäryhmien välillä oli kuitenkin samansuuntaista kehitystä sekä miesten että naisten osalta. Molemmilla sukupuolilla kokemus kasvatusvastuun tasaisesta jakautumisesta korostui nuorimmassa ikäryhmässä, kun taas kokemus naisen suuremmasta kasvatusvastuusta korostui vanhimmissa ikäryhmissä. Naisilla tämä näkyi kuitenkin enemmän kuin miehillä, mikä kertoo etenkin vanhemman sukupolven naisten kokemasta suuremmasta kasvatusvastuusta.

Miehistä 40–57-vuotiaat raportoivat useammin vastuun tasaisesta jakautumisesta kuin nuorimmat ja vanhimmat miehet. Vanhimman ikäryhmän miehet raportoivat vähiten vastuun jakautuneen tasaisesti. Kokemus miehen suuremmasta kasvatusvastuusta oli harvinainen miehillä ja naisilla kaikissa ikäryhmissä. Nuoret miehet kokivat hieman muita ikäryhmiä

useammin miehen olleen enemmän vastuussa kasvatuksesta. Tulosten perusteella kasvatusvastuun jakautumisessa on tapahtunut sukupolvien välillä muutosta kohti tasa-arvoisempaa vanhemmuutta. Muutos oli tilastollisesti merkitsevä kuitenkin vain naisten osalta, ja miesten kohdalla kyse saattoi olla vain satunnaisesta vaihtelusta.

län yhteys kasvatusvastuun jakautumiseen ei ollut yhteiskuntaluokasta riippuvaista, vaikkakin alimmassa yhteiskuntaluokassa havaittiin kohtalainen yhteys yhteiskuntaluokan ja kasvatusvastuun jakautumisen välillä. Tämä yhteys voi kuitenkin olla seurausta vain pienestä havaintomäärästä. Prosenttiosuuksien tarkastelun perusteella käsitys tasa-arvoisesta kasvatusvastuun jakautumisesta korostuu ylempien yhteiskuntaluokkien nuorissa ikäryhmissä. Naisen suurempi kasvatusvastuu korostuu etenkin keskiluokkien (luokat 2–4) vanhimmissa ikäryhmissä. Keskiluokkiin sijoittuvien keski-ikäisten ryhmissä käsitykset kasvatusvastuun jakautumisesta jakautuvat tasaisesti naisen suuremman ja tasaisen vastuunjaon välillä.

7.1.4 Kotiin ja perheeseen liittyvän asenteen ja kasvatustavoihin jakautumisen välinen yhteys

Kotiin ja perheeseen liittyvän vastuun jakautumisen asenteen ja vastuun todellisen jakautumisen yhteyttä tutkittiin ristiintaulukoinnilla ja khiin neliö -testillä. Khiin neliö -testin perusteella asenteen ja todellisuuden välillä oli heikko, mutta tilastollisesti merkitsevä yhteys ($\chi^2(4) = 21,55$; $p < 0,001$ exact; $V = 0,12$).

Taulukko 10. Ristiintaulukointi asenteesta vastuun jakautumista kohtaan ja vastuun jakautuminen todellisuudessa.

Kumman tulisi ottaa enemmän vastuuta kodista ja perheestä?	Kumpi on enemmän vastuussa kasvatuksesta?			n
	Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	
Nainen enemmän	72,0	12,0	16,0	25
Molemmat yhtä paljon	53,0	43,0	4,0	657
Mies enemmän	69,8	27,0	3,2	63

Tilastollisesti merkitsevä yhteys osoitti, että asenne vastuun jakautumisesta ja kokemus vastuun jakautumisesta olivat yhteydessä toisiinsa, mutta yhteyden voimakkuus oli käytännön kannalta heikko. Niistä vastaajista, joiden mielestä naisen tulisi ottaa enemmän vastuuta, enemmistö arvioi vastuun jakautuneen myös omassa vanhemmuudessaan enemmän naiselle. Suurin osa niistä vastaajista, joiden mielestä vastuun tulisi jakautua tasan vanhempien välillä, raportoi kuitenkin omassa vanhemmuudessaan vastuun jakautuneen enemmän naiselle. Ajatus siitä, että miehen tulisi ottaa enemmän vastuuta kodista ja perheestä, ei ollut yhteydessä miehen suurempaan vastuunottoon vanhemmuudessa eikä vastuun tasaiseen jakautumiseen, vaan suurin osa näistä vastaajista arvioi vastuun jakautuneen enemmän naiselle.

7.2 Asenteisiin yhteydessä olevat tekijät

7.2.1 Kasvatukseen liittyvän vastuun jakautuminen

Kasvatusvastuun jakautumiseen liittyvän asenteen ja taustamuuttujien yhteyksiä tarkasteltiin ristiintaulukoinnin ja kuvailevien prosenttien avulla. Tässä alaluvussa on kuvailtu tasa-arvoisesta asenteesta poikkeavien vastausten taustatekijöitä. Ristiintaulukoinnit ovat liitteinä 2–7.

Ristiintaulukoinnit osoittivat, että suurin osa vastaajista ajatteli vastuun toimeentulosta huolehtimisesta kuuluvan yhtä paljon äidille ja isälle taustatekijöistä huolimatta. Vastuun toimeentulosta ajateltiin kuuluvan enemmän isälle kuin äidille. Isän suurempi vastuu toimeentulosta korostui vanhimmassa ikäryhmässä (57,5 %) ja toisen asteen koulutuksen saaneilla vastaajilla (59,7 %) sekä niillä, joiden lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta (70,5 %). Äidin suurempaa vastuuta korostivat erityisesti nuoret (57,1 %), korkeakoulutetut (71,4 %), keskiluokkaiset (42,9 %) miehet (57,1 %), joiden lapsuudessa molemmat vanhemmat olivat olleet yhtä paljon vastuussa kasvatuksesta. (Liite 2.)

Lapsen päivittäisistä tarpeista huolehtimista voidaan pitää toimeentulosta huolehtimista vastakkaisena vastuualueena, sillä harvoin sama vanhempi pystyy samanaikaisesti käydä töissä ja hoitaa lapsen päivittäisiä tarpeita. Tämä näkyy myös vastaajien jakaumassa. Suurin osa vastaajista ajatteli vastuun kuuluvan yhtä paljon molemmille vanhemmille. Hieman useampi koki vastuun lapsen tarpeista huolehtimisesta kuuluvan enemmän äidille ja vain harva isälle. Äidin suurempaa vastuuta korostivat erityisesti toisen asteen koulutuksen käyneet (62,0 %) vanhimman ikäryhmän (52,4 %) miehet (52,4 %), joiden lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa (73,3 %). Näistä vastaajista suurin osa kuului keskiluokkaan (35,0 %) tai alempaan yläluokkaan (42,0 %). Isän suurempaa vastuuta korostivat peruskoulun käyneet (66,7 %) miehet (100 %), joiden lapsuudessa kasvatusvastuu oli ollut äidillä (50,0 %) tai äidillä ja isällä (50,0 %). Nämä vastaajat taas kuuluivat ylempään alaluokkaan (50,0 %) tai keskiluokkaan (50,0 %). (Liite 3.)

Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että molempien vanhempien tulisi leikkiä lapsen kanssa ja osallistua lapsen vapaa-ajan aktiviteetteihin. Yhtä moni vastaaja ajatteli vastuun kuuluvan enemmän äidille tai enemmän isälle. Äidin suurempaa vastuuta korostivat toisen asteen koulutuksen (52,9 %) tai korkeakoulutuksen (47,1 %) saaneet vanhimman ikäryhmän (50,0 %) naiset (61,1 %), joiden lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksessa (75,0 %). Äidin vastuuta korostavat vastaajat kuuluivat useimmin alempaan yläluokkaan

(55,6 %). Isän suurempaa vastuuta korostivat toisen asteen koulutuksen (53,3 %) tai korkeakoulutuksen (40,0 %) saaneet 40–57-vuotiaat (46,7 %) ja 58–75-vuotiaat (46,7 %) miehet (60,0 %). Vastaajissa oli myös vain peruskoulun käyneitä (6,7 %), toisin kuin äidin vastuuta korostavissa vastaajissa. Isän vastuuta korosti useimmin ne vastaajat, joiden lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta (71,4 %). Isän suuremman vastuun valinneet vastaajat kuuluivat useimmin keskiluokkaan (35,7 %). (Liite 4.)

Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että vastuu käytöstapojen opettamisesta kuuluu yhtä paljon molemmille vanhemmille. Hieman useampi ajatteli vastuun kuuluvan enemmän äidille kuin enemmän isälle. Ne vastaajat, jotka ajattelivat vastuun olevan enemmän äidillä, olivat enimmäkseen vähintään toisen asteen koulutuksen (46,7 %) tai korkeakoulutuksen (46,7 %) saaneita alemman yläluokan (53,3 %) naisia (60,0 %), joiden lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta (78,6 %). Isän suurempaa vastuuta käytöstapojen opettamisessa korostaneet vastaajat olivat kaikki miehiä, jotka olivat enimmäkseen toisen asteen koulutuksen saaneita (60,0 %) ja kuuluivat vanhimpaan ikäryhmään (60,0 %). Näiden vastaajien joukossa kenenkään isä ei ollut kuitenkaan lapsuudessa enemmän kasvatusvastuussa, vaan suurimmalla osalla äiti oli ollut vastuussa enemmän (80,0 %). (Liite 5.)

Vastaajista suurin osa oli sitä mieltä, että vastuu lapsen kuuntelemisesta ja neuvomisesta kuuluu tasapuolisesti molemmille vanhemmille. Vain harva oli sitä mieltä, että vastuu kuuluu enemmän äidille, ja vielä harvempi ajatteli, että se kuuluu enemmän isälle. Äidin suurempaa vastuuta korostavista yhtä moni oli miehiä ja naisia. Suurin osa oli toisen asteen koulutuksen (54,8 %) tai korkeakoulutuksen (41,9 %) saaneita 40–57-vuotiaita (40,6 %) tai 58–75-vuotiaita (46,9 %). Näiden vastaajien lapsuudessa äiti oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta (80,0 %). Isän suurempaa vastuuta korostavat vastaajat olivat enimmäkseen toisen asteen koulutuksen saaneita (83,3 %) keskiluokkaisia (50,0 %) miehiä (66,7 %). Yksikään näistä vastaajista ei ollut korkeakoulutettu. Vastaajissa korostuivat vanhin (50,0 %) ja nuorin (33,3 %) ikäluokka sekä lapsuudessa äidin suurempi kasvatusvastuu (66,7 %). (Liite 6.)

Melkein kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että vastuu lapselle roolimallina olemisesta kuuluu molemmille vanhemmille. Vain harvat ajattelivat, että vastuu siitä kuuluisi enemmän äidille tai enemmän isälle. Äidin vastuuta korostavista vastaajista hieman useampi oli naisia (66,7 %). Vastaajat olivat toisen asteen (33,3 %) tai korkeakoulun (66,7 %) käyneitä, eikä yksikään

kuulunut ylimpään tai alimpaan yhteiskuntaluokkaan. Isän suurempaa vastuuta korostavista vastaajista suurin osa oli toisen asteen koulutuksen saaneita (70,0 %) miehiä (70,0 %). Näissä vastaajissa korostuivat vanhin ikäluokka (60,0 %), keskimäinen yhteiskuntaluokka (50,0 %) ja äidin suurempi vastuu lapsuudessa (55,6 %). (Liite 7.)

7.2.2 Kotiin ja perheeseen liittyvän vastuun jakautuminen

Taustamuuttujien yhteyttä asenteeseen perheen ja kodin vastuun jakautumisesta sukupuolten välillä selvitettiin ristiintaulukoimalla jokainen taustamuuttuja yksitellen selitettävän muuttujan kanssa. Nämä ristiintaulukoinnit on esitetty liitteessä 7.

Khiin neliö -testien perusteella sukupuoli ($\chi^2(2)=8,98$; $p=0,01$; $V=0,11$) ja yhteiskuntaluokka ($\chi^2(8)=21,607$; $p=0,01$ (exact); $V=0,17$) olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä asenteeseen perheen ja kodin vastuun jakautumisesta. Ikä ($\chi^2(4)=6,27$; $p=0,18$; $V=0,09$), koulutustausta ($\chi^2(4)=5,93$; $p=0,18$ (exact); $V=0,09$) ja lapsuudessa saatu malli kasvatusvastuun jakautumisesta ($\chi^2(4)=6,35$; $p=0,12$ (exact); $V=0,09$) eivät olleet tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä asenteeseen. Vaikka muuttujien välillä havaittiin tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä, efektikokoa mittaava Cramerin V oli kaikkien taustamuuttujien osalta kuitenkin heikko ($V<0,3$). Tämä viittaa siihen, että taustamuuttujat yksitellen selittävät vain pienen osan kasvatusvastuun jakautumisen vaihtelusta.

Sukupuolen yhteyttä asenteeseen vastuun jakautumisesta elaboroitiin iällä, koulutustaustalla ja lapsuudessa saadulla kasvatuksella. Nämä elaboraatiot ja khiin neliö -testien tulokset on esitetty taulukossa 9. Yhteiskuntaluokan yhteyttä asenteeseen vastuun jakautumisesta elaboroitiin sukupuolella, iällä ja lapsuudessa saadulla kasvatusvastuun jakautumisen mallilla. Nämä tulokset on esitetty taulukoissa 10 ja 11.

Elaboraation avulla selvitettiin, muuttuiko sukupuolen ja asenteen välinen yhteys, kun ikä otettiin huomioon. Yhteys oli tilastollisesti merkitsevä vanhimmassa ikäryhmässä ($p=0,03$ exact), mutta ei 21–39-vuotiaiden ($p=0,19$ exact) ja 40–57-vuotiaiden ryhmässä ($p=0,67$ exact). Yhteyden voimakkuus pysyi heikkona 40–57-vuotiailla ja 58–75-vuotiailla ($V<0,3$) ja vahvistui kohtalaiseksi 21–39-vuotiailla ($0,5>V>0,3$).

Kun sukupuolen ja asenteen välistä yhteyttä elaboroitiin koulutustaustalla, yhteys ei ollut tilastollisesti merkitsevä missään koulutustaustassa ($p>0,05$). Yhteyden voimakkuus pysyi heikkona korkeakoulutetuilla ja toisen asteen koulutuksen käyneillä ($V<0,3$), mutta vahvistui kohtalaiseksi korkeintaan peruskoulun käyneillä ($0,5>V>0,3$). Yhteys ei myöskään ollut

tilastollisesti merkitsevä missään lapsuuden kasvatusvastuun mallin ryhmässä ($p>0,05$).

Yhteyden voimakkuus pysyi heikkona, kun äiti oli ollut enemmän vastuussa ($V<0,3$), mutta vahvistui kohtalaiseksi, kun molemmat vanhemmat olivat olleet yhtä paljon vastuussa tai kun isä oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta ($0,5>V>0,3$).

Taulukko 11. Sukupuolen ja perheen ja kodin vastuun jakautumisen asenteen yhteyden elaboraatiot eri taustamuuttujittain.

		Kumman tulisi olla enemmän vastuussa perheestä ja kodista?			
	Sukupuoli	Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	n
Ikäluokka					
21–39	Mies	9,6	82,7	7,7	52
	Nainen	3,1	81,5	15,4	65
40–57	Mies	5,0	88,2	6,7	119
	Nainen	3,0	89,3	7,7	169
58–75	Mies	4,7	87,1	8,2	171
	Nainen	0,5	90,1	9,4	212
Koulutustausta					
Korkeintaan peruskoulu	Mies	10,3	75,9	13,8	29
	Nainen	0,0	80,8	19,2	26
Toinen aste	Mies	5,9	87,0	7,1	169
	Nainen	1,8	88,3	9,9	222
Korkeakoulututkinto	Mies	4,5	88,1	7,5	134
	Nainen	1,1	90,7	8,2	182
Lapsuuden kasvatus					
Äiti enemmän	Mies	5,1	88,2	6,8	237
	Nainen	2,3	89,7	7,9	302
Äiti ja isä yhtä paljon	Mies	5,5	87,7	6,8	539
	Nainen	0,0	84,8	15,2	92
Isä enemmän	Mies	14,3	64,3	21,4	14
	Nainen	0,0	88,2	11,8	17

21–39: $\chi^2(2)=3,50$; $p=0,19$ (exact); $V=0,17$

40–57: $\chi^2(2)=0,89$; $p=0,67$ (exact); $V=0,06$

58–75: $\chi^2(2)=7,39$; $p=0,03$ (exact); $V=0,14$

Korkeintaan peruskoulu: $\chi^2(2)=2,98$; $p=0,35$ (exact); $V=0,23$

Toinen aste: $\chi^2(2)=2,43$; $p=0,07$; $V=0,12$

Korkeakoulu: $\chi^2(2)=3,60$; $p=0,2$ (exact); $V=0,11$

Äiti enemmän: $\chi^2(2)=3,13$; $p=0,21$; $V=0,08$

Äiti ja isä yhtä paljon: $\chi^2(2)=7,56$; $p=0,29$ (exact); $V=0,21$

Isä enemmän: $\chi^2(2)=3,44$; $p=0,2$ (exact); $V=0,33$

Yhteiskuntaluokan ja asenteen välistä yhteyttä elaboroitiin sukupuolimuuttujalla, jolloin huomattiin, että yhteys oli tilastollisesti merkitsevä sekä miehillä ($p=0,03$ exact) että naisilla ($p=0,03$ exact). Yhteyden voimakkuus pysyi kuitenkin heikkona molemmilla sukupuolilla ($V<0,3$). Kun yhteiskuntaluokan ja asenteen välisessä yhteydessä otettiin huomioon ikä, todettiin, että yhteys oli tilastollisesti merkitsevä 40–57-vuotiailla ($p=0,03$ exact), mutta ei 21–39-vuotiailla ($p=0,13$ exact) ja 58–75-vuotiailla ($p=0,27$ exact). Yhteyden voimakkuus vahvistui 21–39-vuotiailla kohtalaiseksi ($0,5>V>0,3$) ja pysyi heikkona 40–57-vuotiailla ja 58–75-vuotiailla ($V<0,3$).

Taulukko 12. Yhteiskuntaluokan ja perheen ja kodin vastuun jakautumisen asenteen yhteyden elaboraatiot sukupuolen ja iän mukaan.

Kumman tulisi olla enemmän vastuussa perheestä ja kodista?					
	Yhteiskunta- luokka	Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	n
Sukupuoli					
Mies	1	11,1	88,9	0,0	9
	2	14,3	68,6	17,1	35
	3	3,2	92,9	4,0	126
	4	4,9	86,7	8,4	143
	5	8,0	84,0	8,0	25
Nainen	1	0,0	73,3	26,7	15
	2	7,5	81,1	11,3	53
	3	1,2	88,2	10,6	161
	4	0,6	92,2	7,3	179
	5	0,0	95,2	4,8	21
Ikä					
21–39	1	0,0	100,0	0,0	3
	2	20,0	60,0	20,0	15
	3	0,0	88,6	11,4	44
	4	6,7	84,4	8,9	45
	5	0,0	83,3	16,7	6
40–57	1	11,1	77,8	11,1	9
	2	13,8	75,9	10,3	29
	3	2,3	89,7	8,0	87
	4	1,5	93,1	5,3	131
	5	8,7	82,6	8,7	23
58–75	1	0,0	75,0	25,0	12
	2	4,5	81,8	13,6	44
	3	2,6	91,0	6,4	156
	4	2,1	88,4	9,6	146
	5	0,0	100,0	0,0	17

Mies: $\chi^2(8)=16,15$; $p=0,03$ (exact); $V=0,16$

Nainen: $\chi^2(8)=20,88$; $p=0,03$ (exact); $V=0,16$

21–39: $\chi^2(8)=11,0$; $p=0,13$ (exact); $V=0,23$

40–57: $\chi^2(8)=14,6$ $p=0,03$ (exact); $V=0,16$

58–75: $\chi^2(8)=9,82$; $p=0,27$ (exact); $V=0,11$

Elaboraation avulla selvitettiin, muuttuiko yhteiskuntaluokan ja asenteen välinen yhteys, kun lapsuudessa saatu malli kasvatusvastuun jakautumisesta otettiin huomioon. Yhteys oli tilastollisesti merkitsevä siinä ryhmässä, jossa äiti oli ollut enemmän vastuussa kasvatuksesta ($p=0,02$), mutta ei niissä ryhmissä, joissa vastuu oli jakautunut tasaisesti ($p=0,29$) tai enemmän isälle ($p=0,47$). Yhteyden voimakkuus pysyi heikkona äidin suuremman kasvatusvastuun ja tasaisesti jakautuneen kasvatusvastuun ryhmissä ($V<0,3$), mutta voimistui kohtalaiseksi isän suuremman kasvatusvastuun ryhmässä ($0,5>V>0,3$).

Taulukko 13. Yhteiskuntaluokan ja perheeseen ja kotiin liittyvän vastuun jakautumisen asenteen yhteyden elaboraatiot lapsuudessa saadun kasvatuksen jakautumisen mallin mukaan.

		Kumman tulisi olla enemmän vastuussa perheestä ja kodista?			
Yhteiskunta- luokka		Nainen enemmän %	Molemmat yhtä paljon %	Mies enemmän %	n
Lapsuuden kasvatusta					
Äiti enemmän	1	7,7	84,6	7,7	13
	2	12,3	77,2	10,5	57
	3	1,9	91,4	6,7	209
	4	2,2	89,7	8,1	223
	5	6,5	90,3	3,2	31
Äiti ja isä yhtä paljon	1	0,0	60,0	40,0	5
	2	0,0	82,4	17,6	17
	3	3,8	84,9	11,3	53
	4	2,9	91,4	5,7	70
	5	0,0	84,6	15,4	13
Isä enemmän	1	0,0	66,7	33,3	3
	2	24,0	50,0	25,0	4
	3	0,0	90,9	9,1	11
	4	10,0	80,0	10,0	10
	5	0,0	100,0	0,0	1

Äiti enemmän: $\chi^2(8)=18,99$; $p=0,02$ (exact); $V=0,13$

Äiti ja isä yhtä paljon: $\chi^2(8)=8,55$; $p=0,29$ (exact); $V=0,16$

Isä enemmän: $\chi^2(8)=5,42$; $p=0,47$ (exact); $V=0,31$

Sukupuolten välillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä, mutta efektikooltaan heikko ero. Suurin osa miehistä ja naisista katsoi vastuun kuuluvan yhtä paljon miehelle ja naiselle (mies: 86,8 %; nainen: 88,6 %). Miehistä hieman useampi katsoi vastuun kuuluvan enemmän naiselle (5,6 %), kun taas naisista hieman useampi katsoi sen kuuluvan enemmän miehelle

(9,6 %). Pienen efektikoon vuoksi ero ei kuitenkaan ole käytännössä merkittävä. Ikäryhmien välillä ei todettu olevan tilastollisesti merkitsevää eroa, ja myös efektikoko oli hyvin pieni. Kaikissa ikäryhmissä suurin osa vastaajista katsoi vastuun kuuluvan yhtä paljon miehelle ja naiselle (21–39: 82,1 %; 40–57: 88,9 %; 58–75: 88,8 %). Nuorin ikäryhmä katsoi hieman muita useammin vastuun kuuluvan enemmän miehelle (12,0 %).

Tulosten perusteella sukupuolen yhteys asenteeseen vastuun jakautumisesta oli osittain iästä riippuvaista. Yhteys oli tilastollisesti merkitsevä vanhimmassa ikäryhmässä, mutta ei kahdessa muussa ikäryhmässä. Vanhimmassa ikäryhmässä naiset kannattivat hieman miehiä useammin vastuun tasaista jakautumista, kun taas miehet katsoivat naisia useammin vastuun kuuluvan enemmän naiselle. Yhteyden voimakkuus jäi kuitenkin heikoksi.

Eri koulutustaustojen ja asenteen välillä ei todettu olevan tilastollisesti merkitsevää eroa ja efektikokokin oli hyvin heikko. Korkeintaan peruskoulun käyneet katsoivat muita harvemmin, että vastuun tulisi jakautua tasan sukupuolten välillä (78,2 %), ja hieman muita useammin enemmän miehelle (16,4 %). Lapsuudessa saadun kasvatuksen ei todettu olevan tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä asenteeseen vastuun jakautumisesta. Asenne oli tasa-arvoisin, kun äiti oli ollut lapsuudessa enemmän vastuussa kasvatuksesta (89,1 %), ja vähiten tasa-arvoisin, kun isä oli ollut lapsuudessa enemmän vastuussa (77,4 %). Miesten tasa-arvoisessa asenteessa korostui lapsuudessa koettu äidin suurempi vastuu sekä omien vanhempien tasainen vastuunjako. Toisaalta ne miehet, joiden isä oli ollut lapsuudessa enemmän vastuussa, korostivat eniten miehen suurempaa vastuuta kodista ja perheestä.

Yhteiskuntaluokan ja asenteen välillä todettiin tilastollisesti merkitsevä yhteys. Asenne vastuun jakautumisesta oli kuitenkin kaikissa luokissa hyvin samansuuntaista. Riippumatta yhteiskuntaluokasta suurin osa katsoi, että vastuun tulisi jakautua tasan sukupuolten välillä. Asenne oli tasa-arvoisin keskiluokassa ja ylemmissä luokissa. Ajatus naisen suuremmasta vastuusta oli harvinaisinta keskiluokassa (2,1 %) ja alemmassa yläluokassa (2,5 %). Pienen efektikoon perusteella yhteys ei ole käytännössä merkittävä.

Tulosten perusteella yhteiskuntaluokan yhteys asenteeseen vastuun jakautumisesta oli sukupuolesta riippuvaista, sillä yhteys oli tilastollisesti merkitsevä sekä miehillä että naisilla. Yhteys oli kuitenkin heikko molemmilla sukupuolilla ($V < 0,3$). Suurin osa miehistä ja naisista kaikissa yhteiskuntaluokissa kannatti vastuun tasaista jakautumista, mutta vastausjakaumissa esiintyi yhteiskuntaluokkien välillä jonkin verran vaihtelua. Erityisesti toiseksi alimmassa yhteiskuntaluokassa harvempi mies korosti vastuun tasaista jakautumista, ja vastaukset

jakautuivat melko tasaisesti naisen ja miehen suuremman vastuun välillä. Naisten osalta vastuun tasainen jakautuminen korostui selvästi ylemmissä yhteiskuntaluokissa, kun taas alemmissa luokissa vastaukset jakautuivat hieman useammin myös muihin vaihtoehtoihin. Naisten tasaisesta vastuun jakautumisesta poikkeavissa vastauksissa miehen suurempi vastuu korostui kaikissa yhteiskuntaluokissa.

Yhteiskuntaluokan yhteys asenteeseen oli osittain iästä riippuvaista. Yhteys oli tilastollisesti merkitsevä vain 40–57-vuotiaiden ryhmässä. Tässä ryhmässä asenne vastuun tasaista jakautumista kohtaan korostui keskiluokassa ja ylemmissä yhteiskuntaluokissa. Alemmissa yhteiskuntaluokissa vastaukset jakautuivat melko tasaisesti sekä naisten että miesten suuremman vastuun osalta. 21–39-vuotiailla asenne tasa-arvoistui siirryttäessä alempiin yhteiskuntaluokkiin, kun taas 58–75-vuotiaiden ikäryhmässä asenne oli tasa-arvoisinta ylemmissä luokissa.

Lapsuudessa saadulla mallilla kasvatusvastuun jakautumisesta tilastollisesti merkitsevä yhteys asenteisiin havaittiin niillä, joiden lapsuudessa äidillä oli ollut suurempi vastuu kasvatuksesta. Heillä ajatus naisen suuremmasta vastuusta korostui alemmissa yhteiskuntaluokissa, kun taas keskiluokassa ja ylemmissä luokissa asenteet olivat tasa-arvoisempia. Vähiten ajatusta naisen suuremmasta vastuusta esiintyi niillä, joiden vanhemmat olivat jakaneet vastuuta tasaisesti. Myös tässä ryhmässä tasa-arvoisimmat asenteet painottuivat keskiluokkaan ja ylempiin luokkiin.

8 Tulosten pohdinta ja tutkimuksen luotettavuus

8.1 Tulosten pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella, miten yhteisvanhemmuus toteutuu suomalaisissa lapsiperheissä, sekä millaisia asenteita suomalaisilla vanhemmilla on yhteisvanhemmuutta kohtaan. Tutkimuksen perusteella suomalaisten asenteet vanhemmuuden vastuiden jakautumisesta viittaavat toimivaan yhteisvanhemmuuteen miehillä ja naisilla riippumatta taustatekijöistä, mutta vanhempien kokemukset vastuun jakautumisesta heijastavat vahvasti perinteisiä käsityksiä vanhempien välisestä vastuunjaosta. Äidin suurempi kasvatusvastuu oli vastuun tasaisen jakautumisen ohella yleistä, kun taas isän suurempi vastuu korostui vain harvoin.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää, ovatko sukupuoli, ikä, lapsuudessa saatu kasvatusvastuun jakautumisen malli, koulutustausta ja yhteiskuntaluokka yhteydessä kokemukseen kasvatusvastuun jakautumisesta. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että sukupuoli, ikä ja lapsuudessa saatu malli kasvatusvastuun jakautumisesta olivat heikosti yhteydessä vanhempien kokemuksiin vastuun jakautumisesta, kun taas koulutustausta ja yhteiskuntaluokka eivät olleet siihen yhteydessä. Toisen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä asenteeseen kotiin, perheeseen ja kasvatukseen liittyvää vastuunjakoa kohtaan. Asenteita mittaavien muuttujien jakaumien tarkastelu osoitti, että vastaajat arvioivat vastuun kuuluvan yhtä paljon molemmille vanhemmille riippumatta taustatekijöistä.

8.1.1 Kasvatusvastuun jakautuminen

Tämän tutkimuksen perusteella perinteiset sukupuoliroolit ovat vahvasti läsnä vanhempien kokemuksissa kasvatusvastuun jakautumisesta. Tulos on linjassa vuoden 2024 Tasa-arvobarometrin (Pietiläinen ym. 2025) kanssa, jonka mukaan sekä miehet että naiset kokevat, että miesten tulisi osallistua enemmän lasten hoivaan ja kasvatukseen. Tässä tutkimuksessa erityisesti vanhimmassa ikäryhmässä miehet arvioivat vastuun jakautuneen tasaisemmin kuin naiset. Aiemmissa tutkimuksissa (Beaujot & Liu 2005; Yavorskyn ym. 2015) on todettu, että lapsiperheissä palkattoman työn määrä lisääntyy lasten myötä enemmän naisilla kuin miehillä. Isien vähäinen vanhempainvapaiden käyttö on saattanut osaltaan ylläpitää tätä eroa, sillä äidin kantama vastuu voi jäädä arjessa työssä käyvälle isälle näkymättömäksi.

Vanhempien välinen vastuunjako on tulosten perusteella tasa-arvoistunut ikäryhmien välillä, vaikkakin sukupuolittunut vastuunjako on edelleen läsnä kokemuksissa. Siitä huolimatta, että tietoisuus tasa-arvoisesta vanhemmuudesta on lisääntynyt, nuorten on vaikea irrottautua perinteisistä sukupuolirooleista (Lammi-Taskula 2022), mikä näkyy tämän tutkimuksen nuorten kokemuksissa äidin suurempana kasvatusvastuuna ja hyvin harvinaisena kokemuksena isän suuremmasta kasvatusvastuusta. Tulosten perusteella kokemus vastuunjaosta tasa-arvoistui siirryttäessä vanhimmasta ikäryhmästä nuorimpaan, mutta kun yhteyttä tarkasteltiin sukupuolittain, havaittiin, että keski-ikäiset miehet kokivat muita miehiä useammin vastuun jakautuvan tasaisesti vanhempien välillä. Aiemmassakin tutkimuksessa on todettu keski-ikäisten miesten muita miehiä yleisempi kokemus vastuun tasaisesta jakautumisesta, mikä liittyy esimerkiksi taloudelliseen tilanteeseen ja asemaan työelämässä (Miettinen ja Saarikallio-Torp 2020).

Tässä tutkimuksessa etenkin naisten kokemukset olivat muuttuneet kohti tasaisempaa vastuunjakoa, kun taas miehet kokivat vastuun jakautuneen tasaisemmin ikäryhmästä riippumatta. Kokemus yhteisvanhemmuuden heikosta toteutumisesta voi selittyä paitsi aikakauden yhteiskunnallisella ilmapiirillä, myös sukupuolirooleihin liittyvillä odotuksilla ja identiteeteillä, joita omaksutaan yhteiskunnasta ja omilta vanhemmilta (Altenburger 2022). Tulosten perusteella naiset saattavat olla alttiimpia näille odotuksille ja identiteeteille. On myös mahdollista, että nuoret naiset osaavat haastaa perinteisiä käsityksiä omassa vanhemmuudessaan.

Lapsuudenperhe voi vaikuttaa kasvatukseen liittyvien arvojen ja käytäntöjen muotoutumiseen (Ranta ym. 2023). Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat sukupolvien välisiä eroja vanhemmuudessa. Nuorimmassa ikäryhmässä tasaisen vastuunjaon malli lapsuudessa näkyi vastuun tasaisempana jakautumisena omassa vanhemmuudessa, kun taas vanhimmassa ikäryhmässä lapsuudessa koettu äidin suurempi vastuu säilyi omassa vanhemmuudessa. Nuoret vanhemmat pitävät vanhempien välistä tasa-arvoa tärkeänä (Murto 2023), kun taas vanhemmissa ikäryhmissä perinteistä työnjakoa ei olla välttämättä kyseenalaistettu. Yhteiskunnalliset muutokset sukupuolirooleihin ja perhepolitiikkaan liittyvissä asenteissa ja mahdollisuuksissa voivat osaltaan selittää näitä eroja (Mattila 2019).

Tämän tutkimuksen tulokset osoittivat, että lapsuudessa saatu malli vastuun jakautumisesta on periytyvää, kun lapsuudessa äiti on ollut enemmän vastuussa, tai kun vastuu on jaettu tasaisesti vanhempien välillä. Mielenkiintoista oli kuitenkin se, että lapsuudessa koettu isän

suurempi vastuu ei ollut yhteydessä tasa-arvoiseen vanhemmuuteen, vaan naisen suurempaan kasvatusvastuuseen. Sukupuolittain tarkasteltuna miesten ja naisten välillä havaittiin kuitenkin eroja. Naisten kokemus omasta suuremmasta kasvatusvastuusta oli yhteydessä lapsuudessa omaksuttuun malliin äidin suuremmasta kasvatusvastuun kantamisesta. Naisten ylisukupolvinen suuremman kasvatusvastuun kantaminen saattaa olla seurausta lapsuudessa omaksutuista arvoista ja käsityksistä siitä, millainen on hyvä äiti, sekä näiden seurauksena kehittyneestä itsevarmuudesta vanhempana (Altenburger 2022; Ranta ym. 2023; Lammi-Taskula 2022).

Miehillä puolestaan lapsuudessa saatu malli kasvatusvastuun tasaisesta jakautumisesta näyttäytyi tämän tutkimuksen tulosten perusteella merkityksellisempänä omassa vanhemmuudessa koetun tasaisemman vastuunjaon kannalta. Yhteys miehillä ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä. Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että isien lapsuudessaan kokema toimiva yhteisvanhemmuus ja vanhempien parisuhde vahvistavat osallisuutta ja positiivisia kokemuksia yhteisvanhemmuudessa enemmän kuin äideillä. (Schoppe-Sullivan & Mangelsdorf 2013; Van Egeren 2003.)

Tämän tutkimuksen tulokset olivat koulutustaustan osalta osittain linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Aiemmin on todettu, että matalasti kouluttautuneet pitävät isien osallisuutta tärkeänä. On myös havaittu, että vanhemmuuden mallit periytyvät enemmän matalammin kouluttautuneilla kuin korkeasti kouluttautuneilla (Murto 2023; Ranta ym. 2023), mikä toistui tässä tutkimuksessa, kun kokemus miehen suuremmasta kasvatusvastuusta oli korkein matalasti kouluttautuneilla. Yhteys ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä. Peruskoulun ja korkeintaan toisen asteen käyneillä äidin suurempi vastuu sekä vastuun tasainen jakautuminen lapsuudenperheessä olivat yhteydessä kokemukseen samankaltaisesta vastuunjaosta omassa vanhemmuudessa.

Korkeakoulutetut raportoivat enemmän tasapuolista vastuunjako riippumatta lapsuudessa saadusta vastuunjaon mallista, mutta yhteys ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Tulosta saattaa selittää se, että korkeampi koulutus tarjoaa enemmän resursseja tiedon hankkimiseen ja tasa-arvoisen vanhemmuuden toteuttamiseen. Korkeakoulutetuissa perheissä saattaa olla arjen järjestelyjä, joissa sukupuoliroolit ovat joustavampia. Esimerkiksi äidin korkeamman koulutuksen on aiemmin todettu olevan yhteydessä isien suurempaan vanhempainvapaiden käyttöön, ja isän korkeampi koulutus isän itsenäisempään hoivavastuun ottamiseen. (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020.) On huomioitava, että tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu

puolison taustan yhteyttä kokemuksiin, mikä on aiemman tutkimuksen perusteella saattanut rajata keskeisen selittävän tekijän analyysin ulkopuolelle.

Koulutustausta ei ollut tulosten perusteella tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä koettuun vastuunjakoon, mikä poikkeaa osin aiemmasta tutkimuksesta. Koulutustason on aiemmin havaittu olevan monin tavoin yhteydessä perheen sisäiseen työnjakoon (Räty ym. 2009). Koulutustason nousun on aiemmin esitetty olevan yhteydessä tasa-arvoisempien vanhemmuuskäytäntöjen yleistymiseen (Sullivan ym. 2014), mikä näkyi osittain myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Koulutustaustan ja kasvatusvastuun jakautumisen yhteyden tarkastelu osoitti, että vastuu jakautui tasaisemmin siirryttäessä matalasta koulutustasosta korkeampaan.

Koulutustason lisäksi vanhempien tulotaso, työmarkkina-asema ja sosiaalinen asema on aiemmassa tutkimuksessa yhdistetty vanhempainvapaiden käyttöön ja siten kasvatusvastuun jakautumiseen (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020; Eerola ym. 2019; Alakärppä ym. 2023; Lähteenmäki 2021). Tässä tutkimuksessa näiden tekijöiden muodostaman sosioekonomisen aseman yhteyttä vastuun jakautumiseen tutkittiin yhteiskuntaluokkaa mittaavan muuttujan avulla. Tasainen vastuunjako kasvoi siirryttäessä ylempiin yhteiskuntaluokkiin, mutta vain ylimmässä yhteiskuntaluokassa suurin osa koki vastuun jakautuvan tasan vanhempien välillä. Miehen suurempi vastuu oli vähäistä kaikissa luokissa ja väheni siirryttäessä ylempiin yhteiskuntaluokkiin.

Tulosten perusteella kokemus tasa-arvoisesta vastuunjaosta korostui nuorilla vastaajilla ylemmissä yhteiskuntaluokissa. Naisen suurempi vastuu korostui etenkin keskiluokissa vanhempien ikäryhmien vastauksissa. Tulokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä, mutta saattavat heijastavaa sukupolvien välisiä muutoksia vanhemmuuden ihanteissa ja sukupuolirooleissa. Nuoremmille ikäryhmille tasa-arvoinen vastuunjako saattaa näyttäytyä aiempaa normatiivisempänä riippumatta yhteiskuntaluokasta. Toisaalta tulokset osoittavat myös korkeampien yhteiskuntaluokkien parempia taloudellisia ja työelämään liittyviä resursseja toteuttaa vanhemmuutta tasa-arvoisesti.

8.1.2 Asenteet kasvatukseen, kotiin ja perheeseen liittyvää vastuunjakoa kohtaan

Sévonin ja kumppaneiden (2016) sekä Kangaksen ja kumppaneiden (2016) tutkimusten mukaan perheen sisäiseen työnjakoon vaikuttavat saatavilla olevien resurssien lisäksi myös omaksutut ja usein kyseenalaistamattomat sukupuolirooleihin liittyvät asenteet. Aiempien tutkimusten (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020; Eerola ym. 2019) tavoin myös tämän

tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että suomalaiset arvostavat vanhempien välistä tasaista vastuunjakoja. Asenteet kasvatukseen, kotiin ja perheeseen liittyvää vastuun jakautumista kohtaan olivat tasa-arvoisempia kuin kokemukset vastuun todellisesta jakautumisesta. Asenteen sekä koetun vastuunjaon välinen yhteys jäi heikoksi. Suurin osa vastaajista koki kasvatustavasta vastuun jakautuneen enemmän naiselle riippumatta siitä, millaista vastuunjakoja pidettiin ihanteellisena. Tätä saattaa selittää se, että vastuu kodista nähdään lasten hoivasta erillisenä vastuuna (Miettinen 2010).

Suurin osa vastaajista katsoi, että vastuun kodista ja perheestä tulisi jakautua tasa-arvoisesti miesten ja naisten välillä. Sukupuolten välillä havaittiin kuitenkin eroja, sillä miehet korostivat naisia useammin naisen suurempaa vastuuta, kun taas naiset painottivat miehiä useammin miehen vastuuta. Tulokset voivat heijastaa perinteisten sukupuoliroolien vaikutusta asenteisiin (Pietiläinen ym. 2025; Alakärppä ym. 2023; Oinas 2010).

län ei havaittu olevan yhteydessä kotiin ja perheeseen liittyvään asenteeseen eikä selkeää tasa-arvoistumista ikäryhmien välillä havaittu. Tämä on osittain ristiriidassa aiemman tutkimuksen kanssa siitä, että asenne vanhempien välistä työnjakoa kohtaan on tasa-arvoistunut (Pietiläinen ym. 2025). Tässä tutkimuksessa nuorten asenteissa näkyi samanaikaisesti sekä tasa-arvoa korostavia että perinteisiä sukupuolirooleja, mikä on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa (Lammi-Taskula 2022; Alakärppä ym. 2023). Tämä voi olla seurausta nyky-yhteiskunnan ristiriitaisista odotuksista vanhemmuutta kohtaan.

Nuoret katsoivat hieman muita harvemmin, että vastuun tulisi jakautua tasan. Tämä saattaa heijastaa myös aiemmissa tutkimuksissa todettua nuorten miesten perinteisempää asennetta sukupuolten työnjakoa kohtaan (Pietiläinen ym. 2025; Lammi-Taskula 2022). Toisaalta on myös tutkimusnäyttöä siitä, että nuoret arvostavat vanhempien välistä tasa-arvoa matalasta koulutustaustasta huolimatta (Murto 2023). Naisten ja miesten suuremman vastuun luokkakoot olivat kuitenkin niin pienet, ettei prosentteja voitu tarkastella täysin luotettavasti.

Lapsuudessa saadulla kasvatustavalla ei tämän tutkimuksen perusteella ollut selkeää yhteyttä asenteeseen kasvatukseen, kotiin ja perheeseen liittyvää vastuunjakoja kohtaan.

Aiemmassa tutkimuksessa kasvatustavojen ja arvojen on todettu ainakin osittain tulevan omasta lapsuudenperheestä (Ranta ym. 2023). Miesten vastauksissa korostui tasa-arvoisen vanhemmuuden mallin merkitys omille tasa-arvoisille asenteille. Tämä on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa omien vanhempien tasa-arvoisen vastuunjaon mallin merkityksestä tasa-arvoisen vanhemmuuden toteutumiseen etenkin miehillä (Van Egeren 2003).

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu yhteyksiä ammattiaseman ja koulutustaustan sekä tasa-arvoisen vanhemmuuden välillä (Sévon ym. 2016; Kangas ym. 2016; Sullivan ym. 2014; Rätty ym. 2009). Tässä tutkimuksessa koulutustausta ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä asenteeseen kotiin ja perheeseen liittyvää vastuun jakautumista kohtaan, vaikka asenteet tasa-arvoistuivat koulutustason noustessa. Korkeintaan peruskoulun käyneet ajattelivat muita useammin vastuun kuuluvan enemmän miehelle, mikä saattaa liittyä käsitykseen perheeseen liittyvästä vastuusta erityisesti toimeentulosta huolehtimisena.

Samankaltainen, mutta tilastollisesti merkitsevä yhteys havaittiin myös yhteiskuntaluokan ja kotiin ja perheeseen liittyvän vastuunjaon asenteen välillä, sillä tasa-arvoisimmat asenteet korostuivat keskiluokassa ja ylemmissä yhteiskuntaluokissa. Naisilla asenteet tasa-arvoistuivat siirryttäessä ylempiin yhteiskuntaluokkiin, kun taas miehillä tasa-arvoisimmat asenteet ilmenivät keskiluokassa. Havainto tukee aiempia tutkimuksia, joiden mukaan naisen korkeampi luokka-asema on yhteydessä vähäisempään kotitöihin käytettyyn aikaan naisella (Oinas 2010). Tämä voi liittyä esimerkiksi työelämän vaatimukseen, jotka edellyttävät vastuun tasaisempaa jakautumista perheessä.

Tulokset ovat linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, jonka mukaan hyvä ammattiasema, korkeampi tulotaso ja keski-ikä ovat yhteydessä tasa-arvoisempaan vanhemmuuteen (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020). Tilastollisesti merkitsevä yhteys havaittiin vain 40–57-vuotiailla, joilla tasa-arvoinen suhtautuminen vastuunjakoon korostui ylemmissä yhteiskuntaluokissa. Nuorimmassa ikäryhmässä asenteet tasa-arvoistuivat siirryttäessä alempiin yhteiskuntaluokkiin, mikä saattaa liittyä siihen, että nuorten vanhempien koulutus- ja tulotaso on usein matalampi, mutta halu jakaa vanhemmuutta korkea (Murto 2023). Sukupolvien väliset erot voivat heijastaa yhteiskunnan ja työelämän muutoksia. Työn ja perheen yhteensovittamiseen suhtaudutaan nykyisin myönteisemmin kuin vanhempien ikäluokkien työuran aikana, eikä mahdollisuus niiden yhteensovittamiseen rajoitu enää yhtä vahvasti korkeaan ammattiasemaan.

Tulokset viittaavat siihen, että äidin suurempi vastuu periytyy omaan vanhemmuuteen erityisesti alemmissä yhteiskuntaluokissa. Niillä vastaajilla, joiden lapsuudessa äidillä oli ollut suurempi kasvatusvastuu, korostui ajatus naisen suuremmasta vastuusta etenkin alemmissä yhteiskuntaluokissa, kun taas tasa-arvoisemmat asenteet painottuivat keskiluokkaan ja ylempiin luokkiin. Perinteiset vastuunjaon mallit eivät kuitenkaan välttämättä siirry vain

arvoina, vaan niitä voivat ylläpitää myös rakenteelliset tekijät, kuten työelämän epävarmuus, epäsäännölliset työajat ja rajallisemmat mahdollisuudet joustaviin perhevapaisiin.

Kasvatuksen vastuualueisiin liittyviä asenteita ei voitu tarkastella tilastollisesti luotettavilla monimuuttujamenetelmällä, minkä vuoksi tulokset jäivät suuntaa antaviksi. Taustamuuttujien prosenttiosuuksien tarkastelu mahdollisti kuitenkin kuvan muodostamisen tekijöistä, jotka saattavat olla yhteydessä asenteisiin vastuun epätasaisesta jakautumisesta. Tuloksia tulee tästä syystä tulkita varoen.

Tulosten perusteella vastuu lapsen tarpeiden ja perheen toimeentulon huolehtimisesta muodostivat vastakkaisia rooleja. Nämä koettiin perinteisten sukupuoliroolien mukaisesti sukupuolittuneiksi vastuiksi. Erityisesti vanhemmissa ikäryhmissä ja matalammin koulutetuilla korostui ajatus isän suuremmasta vastuusta toimeentulosta sekä äidin suuremmasta vastuusta lapsen hoivasta. Näitä asenteita esiintyi muita enemmän vastaajilla, joiden lapsuudessa äiti oli ollut päävastuussa kasvatuksesta, mikä viittaa lapsuudessa omaksuttujen mallien yhteyteen myöhempiin käsityksiin vanhemmuuden työnjaosta. Tuloksia saattaa myös selittää perheiden erilaiset arjen järjestelyt esimerkiksi työajan ja varhaiskasvatukseen osallistumisen osalta. Tämän tutkimuksen aineistossa ei ollut mahdollista tarkastella arjen järjestelyjä tarkemmin.

Äidin suurempaa vastuuta toimeentulosta huolehtimisesta korostivat etenkin nuoret korkeakoulutetut miehet. Nuoret vanhemmat voivat nähdä äidin työssäkäynnin tasa-arvoa edistävänä järjestelynä. Tulos saattaa heijastaa myös yhteiskunnan asettamia odotuksia ja paineita etenkin äitejä kohtaan. Lehtosen ja kumppaneiden (2023) mukaan äiteihin kohdistuu ristiriitaisia odotuksia. Toisaalta hyvä äiti hoivaa lapsiaan kotona, mutta toisaalta omaa asemaa tulisi aktiivisesti vahvistaa työelämässä. Nuorelle äidille voi olla vaikeaa ajatella toimeentulosta huolehtimisen kuuluvan naiselle, sillä se rikkoo perinteistä käsitystä hyvästä lapsista huolehtivasta äidistä. Sama jakauma toistui, kun miehet korostivat naisia useammin isän suurempaa vastuuta lapsen päivittäisistä tarpeista huolehtimisesta. Nämä miehet olivat kuitenkin useammin matalasti kouluttautuneita, mikä saattaa kertoa korkeakoulutettujen perheiden äitien työelämäsuuntautuneisuudesta.

Vuoden 2024 Tasa-arvobarometrin (Pietiläinen ym. 2025) tavoin myös tämän tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että lapseen liittyvän hoivavastuun katsotaan jakautuvan vanhempien välillä tasaisemmin erityisesti leikkiin ja vuorovaikutukseen liittyvissä tehtävissä. Äidin tai isän suurempaa vastuuta korostivat vanhempien ikäryhmien miehet ja naiset, mikä

heijastaa sukupolvien välistä muutosta asenteissa. Toisin kuin aiemmissa tutkimuksissa (esim. Kangas ym. 2016), tämän tutkimuksen tuloksissa ei kuitenkaan korostunut isän erityinen vastuu esimerkiksi harrastuksiin osallistumisessa, auktoriteettina toimimisessa tai roolimallina olemisessa. Käytöstapojen opettamisen ja roolimallina olemisen katsottiin kuuluvan tasaisesti molemmille vanhemmille, mikä voi viitata siihen, että isän roolia ei nähdä enää perinteisesti auktoriteettina, vaan äidin tavoin hoivavastuuta kantavana tasapuolisena vanhempana.

Tässä tutkimuksessa kyse oli näiden vastuualueiden osalta asennetta mittaavista muuttujista, eivätkä tulokset kerro vastuun todellisesta jakautumisesta. Tasa-arvoisista asenteista huolimatta isät saattavat tarttua helpommin kevyempiin vastuualueisiin, kuten leikkiin, samalla kun äidit hoitavat muita lapseen ja kotiin liittyviä asioita. Isät voivat tällöin mieltää vastuun jakautuvan tasaisesti, vaikka todellisuudessa äidille jäisi kuormittavimmat vastuualueet hoidettaviksi. (Miettinen 2010; Kangas ym. 2016; Eerola ym. 2021.)

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu on tärkeä osa tutkimusta, sillä sen avulla voidaan tuoda esiin tutkimuksen haasteita, puutteita ja muita luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä. Tutkijan tulee pohtia luotettavuutta koko tutkimusprosessin läpi. Eettisyyden arviointi osoittaa sen, miten luotettavana tutkimuksen tuloksia voidaan pitää. (Tähtinen ym. 2020, 57–58.) Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin valmisaineistoa, joten eettisiä kysymyksiä on pohdittu ja ratkaistu jo aineistonkeruussa (Tietoarkisto 2021).

Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa käytetyt mittarit mittaavat sitä, mitä niiden on tarkoitus mitata. Tutkimuksen luotettavuudelle on tärkeää, että käytetty aineisto on tutkimuksen kannalta mahdollisimman hyvä. (Tähtinen ym. 2020, 90.) Tässä tutkimuksessa käytettiin valmista kyselyaineistoa, joka ei lopulta pystynyt täysin vastaamaan tämän tutkimuksen tarpeisiin. Tutkimuksen validiteettia voidaan kyseenalaistaa sekä mittareiden että kyselylomakkeen puutteellisuuden kannalta.

Tutkimuksessa jouduttiin tekemään heteronormatiivinen oletus, sillä aineisto sisälsi tiedon vastaajan sukupuolesta, mutta ei puolison sukupuolesta. Tämä voi heikentää tulosten validiteettia, koska osa vastaajista on voinut tulla luokitelluksi virheellisesti, jos mukana on ollut sateenkaariperheitä tai muita perhemuotoja. Luotettavuuden lisäksi oletus vaikuttaa tutkimuksen inklusiivisuuteen, eli vastaajien moninaisuuden huomioimiseen, sillä se voi tehdä muut kuin heterosuhteet näkymättömiksi. Tällöin tutkimus ei tavoita kaikkien

vastaajaryhmien kokemuksia yhdenvertaisesti, mikä on tärkeää huomioida tulosten tulkinnessa ja luotettavuuden arvioinnissa.

Onnistunut operationalisointi, eli tutkittavan asian määrittely mitattaviksi käsitteiksi takaa mittarin validiteetin (Tietoarkisto 2021). Tutkimuksessa käytettiin valmisaineistoa, joten operationalisointi oli tehty kyselyn suunnitteluvaiheessa. Tutkimuksessa jouduttiin kuitenkin pohtimaan sitä, mitkä teoreettiset käsitteet tai konkreettiset ilmiöt ilmentävät vanhempien asenteita ja kokemuksia kasvatusvastuun jakautumisesta. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi vastuun jakautumista verrataan vanhempainvapaiden jakautumiseen, sillä voidaan ajatella, että vanhemman kotona oleminen lisää vastuuta. Tämä ei kuitenkaan ole täysin aukotonta, sillä kotiin, perheeseen ja kasvatukseen liittyvät vastuut voivat olla arkisten asioiden lisäksi pidemmällä aikavälillä näkyviä vastuita. Validiteetin ja operationalisoinnin haasteet liittyvät tulosten ja johtopäätösten luotettavuuden varmistamiseen.

Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittarin, eli muuttujajoukon johdonmukaisuutta (Tietoarkisto 2021). Kasvatusasenteita mittaavista muuttujista yritettiin muodostaa summamuuttuja, mutta reliabiliteettia mittaava Cronbachin alfan arvo jäi alle luotettavan raja-arvon. Muuttujia päädyttiinkin tarkastelemaan yksitellen. Tutkimuksessa mittareita jouduttiin myös tiivistämään kolmeluokkaisiksi, jolloin niistä saatava tieto vähenee, ja mittauksen tarkkuus heikentyy. Lisäksi ristiintaulukoinnissa solufrekvenssit jäivät usein pieniksi, mikä heikentää analyysin luotettavuutta. Tätä korjattiin kuitenkin käyttämällä pieniin solufrekvensseihin sopivaa Fisherin tarkkaa testiä.

Tutkimuksen aineisto oli laaja, mutta siitä huolimatta käytettyjen muuttujien välillä havaittiin vain vähän vaihtelua. Vähäinen vaihtelu voi olla seurausta siitä, että vastaajien asenteet ja kokemukset ovat todellisuudessa keskenään samanlaisia. Toisaalta se saattaa olla seurausta kyselytutkimukseen liittyvistä tekijöistä. Pitkä kyselylomake voi heikentää vastaajien motivaatiota pohtia vastauksiaan syvällisesti, jolloin ilmeisin vaihtoehto on helpoin valita. (Tähtinen ym. 2020, 30.) Tutkimuksen aineistonkeruussa on myös se riski, että vastaaja haluaa miellyttää tutkijaa. Tällöin vastaajat pyrkivät valitsemaan vastauksen, jonka ajatellaan olevan tutkijan odotusten tai yleisesti hyväksytyjen normien mukainen. (Tähtinen ym. 2020, 28.) Tämä saattaa selittää sitä, miksi tässä tutkimuksessa kasvatusvastuun jakautumiseen liittyvät asenteet olivat hyvin tasa-arvoisia. Lisäksi vähäistä vaihtelua voi selittää se, että vastaajat eivät ole ymmärtäneet kysymyksiä tarkoitetulla tavalla. Tämän tutkimuksen

aineistossa ei ollut avattu kotiin, perheeseen ja kasvatukseen liittyviä vastuita laajasti, jolloin vastaajien käsitykset vastuista ovat saattaneet olla kapeita tai kärjistyneitä.

Tämä tutkimus ei aineiston puolesta antanut ilmiön kannalta oleellista tietoa siitä, miksi perhe on päätynyt tietynlaiseen kasvatusvastuun jakamiseen. Vastuun jakautumisessa vanhempien välillä ei ole kyse vain miesten ja naisten välisestä työnjaosta ja tasa-arvosta, vaan perheiden valinnat ovat sidoksissa perheen taloudelliseen tilanteeseen, vanhempien työmarkkina-asemaan, arjen sujuvoittamiseen sekä vanhempien aitoihin toiveisiin siitä, miten vanhemmuutta halutaan toteuttaa. Esimerkiksi naisen suurempi hoivavastuun ottaminen voi olla täysin vapaaehtoinen ja tietoinen valinta, jonka molemmat vanhemmat hyväksyvät. Tällöin kyse ei ole epätasa-arvosta sinänsä, vaikkakin se voi johtaa esimerkiksi naisen työmarkkina-aseman epätasa-arvoistumiseen.

Määrälliset tutkimusmenetelmät eivät välttämättä sovi parhaiten vanhemmuuden jakautumisen ja yhteisvanhemmuuden toteutumisen tutkimiseen. Kyselylomakkeen avulla ei saada tietoa vastaajien todellisista kokemuksista ja niiden taustoista, vaan aineistosta käy ilmi vastaajien asenteita ja kokemuksia pintapuolisesti. (Tähtinen ym. 2020, 25.)

Jatkotutkimuksessa tulisi pohtia sitä, miten kokemuksista vanhemmuuden jakautumisesta saataisiin paremmin tietoa. Kysymyksenasettelua tulisi tarkentaa. Likert-asteikollinen kysely ei välttämättä ole paras tiedonkeruumenetelmä, kun kyse on hyvin henkilökohtaisesta ja monitasoisesta ilmiöstä. Vaikka analyysi tarjoaa yleiskuvan ilmiöstä, jatkossa olisi perusteltua tarkastella yhteyksiä monimuuttujamenetelmien avulla, jotta eri taustatekijöiden samanaikaiset vaikutukset voitaisiin huomioida paremmin. Toisaalta tutkimuksesta olisi voinut saada enemmän irti, jos tietoa olisi kerätty esimerkiksi puolistrukturoidulla haastattelulla, jossa jää tilaa tarkentavien kysymysten esittämiselle ja omien kokemusten laajemmalle sanoittamiselle.

Aineiston koko ja muuttujien jakaumat eivät mahdollistaneet monimuuttujamenetelmien käyttöä, vaan analyysit tehtiin ristiintaulukoinnin ja kuvailevien analyysien avulla. Yksinkertaisetkin menetelmät voivat kuitenkin antaa tärkeää tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tässä tutkimuksessa saatiin tärkeitä tuloksia vanhempien asenteista ja vastuunjaosta. Tulokset jäivät kuitenkin pintapuolisiksi, eikä muuttujien yhteyksiä voitu analysoida ja esittää täysin luotettavasti. Tutkimuksen rajoitteista huolimatta tulokset toivat esiin asenteiden, sukupuoliroolien ja yhteiskunnallisten tekijöiden yhteyden yhteisvanhemmuuden toteuttamiseen.

8.3 Lopuksi

Tämän tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että vanhemmuuden tasa-arvon edistyminen on hitaampaa käytännön tasolla kuin asenteissa. Yhteiskunnan tasa-arvoistunut asenne lapsiperheitä ja vanhempien välistä työnjakoa kohtaan näyttäytyy myös yksilöiden tasa-arvoistuneissa asenteissa, mutta monista poliittisista päätöksistä ja järjestelmistä huolimatta tasa-arvo ei vielääkään täysin toteudu perheissä. Tulosten perusteella vanhempien välistä kasvatustuun jakautumista selittävät muut kuin tässä tutkimuksessa käytetyt taustatekijät, kuten työaikajärjestelyt ja vanhempien väliset neuvottelut.

Huomionarvoista on se, että sekä asenteita että vastuun todellista jakautumista koskevissa vastauksissa isän suurempi vastuu esiintyi vain hyvin harvoin. Tämä viittaa siihen, että vastuun kasautuminen äidille on edelleen huomattavasti yleisempää kuin sen kasautuminen isälle. Poikkeuksena tästä on asenne kotiin ja perheeseen liittyvää vastuuta kohtaan, jonka katsottiin kuuluvan useammin enemmän miehelle kuin enemmän naiselle, vaikkakin näin ajateltiin vain harvoin. Aiemman tutkimuksen perusteella etenkin miehille vastuu perheestä saattaa tarkoittaa toimeentulosta huolehtimista (Pietiläinen ym. 2025). Eerolan ja kumppaneiden (2021) tutkimuksessa kävi ilmi, että isät ottavat enemmän vastuuta lapsen hoivasta kuin kotityöstä. Eroihin vastauksissa saattaa siis vaikuttaa se, että ihmisillä on erilaisia käsityksiä siitä, mitä kotiin, perheeseen ja kasvatukseen liittyvät vastuut ovat.

Tulokset asenteista ja isän harvinaisesta suuremmasta kasvatustuusta tukevat aiempaa tutkimusta siitä, että isien osallisuutta tulisi vahvistaa (Räty ym. 2009; Eerola ym. 2021; Pietiläinen ym. 2025). Perhevapaaudistus on vastannut juuri tähän haasteeseen pyrkimällä muuttamaan vanhempien ja työnantajien asenteita myönteisemmäksi miesten vanhempainvapaiden pitämistä kohtaan, sekä kannustamalla perheitä jakamaan vanhempainvapaita tasaisemmin (Viitamaa-Tervonen & Sandt 2022a; Viitamaa-Tervonen & Sandt 2022b). Tässä tutkimuksessa vuoden 2022 perhevapaaudistuksen vaikutus ei näy, sillä aineisto on kerätty samana vuonna kuin uudistus tuli voimaan. Jatkotutkimuksessa olisikin mielenkiintoista selvittää vanhempien asenteiden ja käytäntöjen muutosta ajassa, kun uudistuksesta on kulunut muutamia vuosia, ja sen vaikutukset ovat alkaneet näkyä.

Perhevapaaudistus ei ole lisännyt niiden isien vanhempainvapaiden käyttöä, jotka eivät olleet käyttäneet vapaita ennen uudistusta. Sen sijaan uudistus kasvatti jo aiemmin vapaita käyttäneiden isien vanhempainvapaapäivien määrää. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2026.) Tämä viittaa siihen, ettei yksittäinen järjestelmätason muutos riitä muuttamaan vakiintuneita

ja sisäistettyjä sukupuolittuneita toimintatapoja tai perheeseen ja kasvatukseen liittyviä asenteita vastuunjaosta. Havainto tukee osittain tämän tutkimuksen tuloksia siitä, miten tasa-arvoiset asenteet vastuiden jakautumista kohtaan eivät näkyneet kokemuksissa kasvatusvastuun todellisesta jakautumisesta.

Toimivan yhteisvanhemmuuden edistäminen edellyttää erityisesti nuorten vanhempien tukemista, sillä äidin suurempi vastuu korostuu tulosten perusteella edelleen nuorillakin vastaajilla. Tämä tarkoittaa koulutuksen, työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollistamista (Pietiläinen ym. 2025), sekä taloudellisen turvan, tuen ja neuvonnan tarjoamista (Lähteenmäki 2021; Kuusiahho ym. 2021). Samalla tarvitaan muutosta asenteissa sukupuolirooleja kohtaan työelämässä ja arjessa. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella jokainen vanhempi voi myös omalla toiminnallaan näyttää esimerkkiä tasa-arvoisesta vanhemmuudesta, ja siten ainakin osittain vaikuttaa siihen, miten lapset toteuttavat mahdollisesti omaa vanhemmuuttaan tulevaisuudessa.

Tuloksia kotiin, perheisiin ja kasvatukseen liittyvistä asenteista sekä kasvatusvastuun todellisesta jakautumisesta voidaan tulkita kahdesta näkökulmasta. Yhtäältä ne vahvistavat käsitystä tasa-arvoisen yhteisvanhemmuuden vahvasta ideaalista Suomessa. Toisaalta ne nostavat esiin kysymyksen siitä, missä määrin kyselytutkimuksella on voitu tavoittaa vanhemmuuteen liittyvien käsitysten moniulotteisuutta, erityisesti kun kyseessä on henkilökohtainen ja vahvasti opittuihin yhteiskunnan asettamiin odotuksiin ja normeihin sidottu ilmiö.

Lähteet

- Aarnio, K., Kylmä, J., Solantaus, T., & Rotkirch, A. (2018). Sateenkaariperheiden vanhemmat: Kokemuksia lasten hyvinvoinnista, perhesuhteista ja tuen saannista. Väestöliitto.
- Adams, A. (2024). Coparenting and conflicts between work and family: Between-within analysis of German mothers and fathers. *Journal of Family Research*, 36, 262–282. <https://doi.org/10.20377/jfr-1013>
- Ainsworth, M. & Bowlby, J. (1965). *Child Care and the Growth of Love*. London: Penguin Books.
- Alakärppä, O., Sevón, E. & Rönkä, A. (2020). Perheen perustamisen odotukset nuorten lapsettomien naisten elämänselityksessä. *Yhteiskuntapolitiikka*, 85(1), 5–16. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202002115173>
- Alakärppä, O., Sevón, E., Norman, H. & Rönkä, A. (2023). Young women’s contradictory expectations and their perceived capabilities for future work-family reconciliation in Finland. *Journal of Youth Studies*, 26(10), 1321–1327. <https://doi.org/10.1080/13676261.2022.2098703>
- Altenburger, L. E. (2022). Similarities and differences between coparenting and parental gatekeeping: implications for father involvement research. *Journal of Family Studies*, 29(3), 1403–1427. <https://doi.org/10.1080/13229400.2022.2051725>
- Altenburger, L. E., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2020). New fathers’ parenting quality: Personal, contextual, and child precursors. *Journal of Family Psychology*, 34(7), 857–866. <https://doi.org/10.1037/fam0000753>
- Beaujot, R., & Liu, J. (2005). Models of time use in paid and unpaid work. *Journal of Family Issues*, 26(7), 924–946. <https://doi.org/10.1177/0192513X04273583>
- DePape A-M, Lindsay S. (2015). Parents’ Experiences of Caring for a Child With Autism Spectrum Disorder. *Qualitative Health Research*. 25(4), 569–583. [10.1177/1049732314552455](https://doi.org/10.1177/1049732314552455)
- Eerola, P., Lammi-Taskula, J., O’Brien, M., Hietamäki, J., & Räikkönen, E. (2019). Fathers’ Leave Take-Up in Finland: Motivations and Barriers in a Complex Nordic Leave Scheme. *Sage Open*, 9(4). <https://doi.org/10.1177/2158244019885389>
- Eerola, P., Närvi, J., & Lammi-Taskula, J. (2022). Can fathers' leave take-up dismantle gendered parental responsibilities? Evidence from Finland. *Journal of Family Research*, 34(3), 958–982. <https://doi.org/10.20377/jfr-723>
- Eerola, P., Närvi, J., Terävä, J. & Repo, K. (2021). Negotiating parenting practices: the arguments and justifications of Finnish couples. *Families, Relationships and Societies*, 10(1), 119–135. <https://doi.org/10.1332/204674320X15898834533942>
- Eerola, P., Paananen, M., & Repo, K. (2023). ‘Ordinary’ and ‘diverse’ families. A case study of family discourses by Finnish early childhood education and care administrators. *Journal of Family Studies*, 29(2), 489–505. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1939100>
- Eydal G. B., Gíslason I. V., Rostgaard T., Brandth B., Duvander A.-Z., Lammi-Taskula J. (2015). Trends in parental leave in the Nordic countries: Has the forward march of

- gender equality halted? *Community, Work & Family*, 18, 167–181.
<https://doi.org/10.1080/13668803.2014.1002754>
- Feinberg, M. E. (2003). The Internal Structure and Ecological Context of Coparenting: A Framework for Research and Intervention. *Parenting*, 3(2), 95–131. https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1207/S15327922PAR0302_01
- Feinberg, M. E., & Kan, M. L. (2008). Establishing Family Foundations: Intervention Effects on Coparenting, Parent/Infant Well-Being, and Parent-Child Relations. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 253–263. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.253>
- Feinberg, M. E., Mogle, J., Lee, J., Tornello, S. L., Hostetler, M. L., Cifelli, J. A., Bai, S., & Hotez, E. (2022). Impact of the COVID-19 Pandemic on Parent, Child, and Family Functioning. *Family Process*, 61(1), 361–374. <https://doi.org/10.1111/famp.12649>
- Freiberg, K., Homel, R., & Branch, S. (2014). The Parent Empowerment and Efficacy Measure (PEEM): A Tool for Strengthening the Accountability and Effectiveness of Family Support Services. *Australian Social Work*, 67(3), 405–418.
<https://doi.org/10.1080/0312407X.2014.902980>
- Greenhaus, J. H. & Beutell, N. J. (1985). Sources of conflict between work and family roles. *Academy of Management Review*, 10(1), 76–88. <https://doi.org/10.2307/258214>
- Helenius, J., Salonen-Hakamäki, S-M., Vilkkä, H., Saaranen-Kauppinen, A. & Eskola, J. (2015). Teorian ja empirian vuoropuhelu tutkimuksessa: reflektioita ja ratkaisuja, teoksessa Aaltonen & Högbacka (toim.) *Umpikujasta oivallukseen - Reflektiivisyys empirisessä tutkimuksessa*. 191–220.
- Hock, R. M. & Mooradian, J. K. (2013). Defining coparenting for social work practice: A Critical interpretive synthesis. *Journal of Family Social Work*, 16(4), 314–331.
<https://doi.org/10.1080/10522158.2013.795920>
- Jallinoja, R., Hurme, H. & Jokinen, K. (2014). Johdanto. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.) *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus. 7–17
- Jessee, V., & Adamsons, K. (2018). Father Involvement and Father–Child Relationship Quality: An Intergenerational Perspective. *Parenting*, 18(1), 28–44.
<https://doi.org/10.1080/15295192.2018.1405700>
- Kangas, E., Lämsä, A. M. & Heikkinen, S. (2016). Miesjohtajien isyysdiskurssit. Työelämän tutkimus, 14(3), 257–275. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201711144244>
- Kela. (2025). Perhevapaa uudistus lisäsi isien vanhempainvapaiden käyttöä – uusia joustomahdollisuuksia kuitenkin käytetään vain vähän. Uutinen (20.5.2025).
- Kluwer, E. (2010). From Partnership to Parenthood: A Review of Marital Change Across the Transition to Parenthood. *Journal of Family Theory & Review* 2, 105–125.
<https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00045.x>
- Kontula, O. (2018). 2020-luvun perhepolitiikkaa. Perhebarometri 2018. Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos, Katsauksia E52/2018.
- Koulu, S., Aarnio, K & Moring, A. (2023b). Lapsitoiveet ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Teoksessa S. Koulu, E. Sihvonen, K. Aarnio & A. Moring. *Laki ja perheiden monimuotoisuus*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:22. 55–80.

- Koulu, S., Sihvonen, E., Aarnio, K., & Moring, A. (2023a). Johdanto. Teoksessa S. Koulu, E. Sihvonen, K. Aarnio & A. Moring. Laki ja perheiden monimuotoisuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:22. 10–24.
- Kuusiahho, I-L., Böök, M.L. & Rönkä, A. (2021). Enemmän huolta, vähemmän tukea: yhteisvanhemmuuden ensi askeleet esikoistaan odottavilla vanhemmilla korona-aikana. *Tutkiva hoitotyö*, 19(2), 20–28. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202109084810>
- Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996.
- Lammi-Taskula, J., Salmi, M. & Närvi, J. (2017). Isien perhevapaat. Teoksessa Minna Salmi & Johanna Närvi (toim.) *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Raportti 4/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 105–134.
- Lammi-Taskula, J. (2022). Young parents on parental leave in the Nordic countries. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitos* 13/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-849-1>
- Lehtonen, N., Sorsa, T. & Rotkirch A. (2023). Kaikki tykkää perheistä. Suomalaisten perhepoliittiset toiveet. *Perhebarometri 2023*. Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos, Katsauksia E58/2023.
- Lindroos, E., Räikkönen, E., Malinen, K. & Rönkä, A. (2023). Prenatal Version of the Coparenting Relationship Scale Among Finnish Couples Expecting Their Firstborn. *J Child Fam Stud* 32, 2944–2960. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02659-0>
- Lähteenmäki, M. (2021). Keneen tukeutua isäksi tultua? Pitkittäistutkimus isien ensisijaisista tuen lähteistä ja vertaistuen tarpeesta lapsen ensimmäisinä ikävuosina. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8637-8>
- Mattila, A. (2019). Ansiotöitä vai lapsenhoitoa? Valinnanvapaus ja reunaehdot pienten lasten äitien valinnoissa. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3401-1>
- Miettinen, A. (2010). Tasapainossa vai ei? Suomalaisten naisten ja miesten käsityksiä kotitöiden jakaantumisesta perheessään. *Yhteiskuntapolitiikka-YP* 75, 131–144. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201209117703>
- Miettinen, A. & Saarikallio-Torp, M. (2020). Isälle kiintiöidyn vanhempainvapaan käyttö ja sen taustatekijät. *Yhteiskuntapolitiikka* 85(4), 345–357. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020091669860>
- Murto, V. (2023). Nuoret vanhemmat vuosituhaten vaihteen Suomessa. Vanhemmuuden lähtökohdat, vanhemmuuden jakaminen ja kouluttautuminen alle 20-vuotiaana esikoisensa saaneilla. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9376-5>
- Mäenpää, E. (2015). Homogamy in Educational Level and Parental Social Class in Finland: A Log-linear Analysis. *European Sociological Review*, 31(3), 253–267. <https://doi.org/10.1093/esr/jcu088>
- Mäenpää, E., & Jalovaara, M. (2015). Achievement replacing ascription? Changes in homogamy in education and social class origins in Finland. *Advances in Life Course Research*, 26, 76–88. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2015.09.001>
- Närvi, J. (2017). Perhevapaat työpaikoilla ja työelämässä. Teoksessa M. Salmi & J. Närvi (toim.), *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 135–181.

- Närvi, J. (2017). Äitien perhevapaat ja osallistuminen työelämään. Teoksessa M. Salmi & J. Närvi (toim.), *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 64–104.
- Oinas, T. (2010). *Sukupuolten välinen kotityönjako kahden ansaitsijan perheissä*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4117-8>
- Pietiläinen, M., Attila, H., Keski-Petäjä, M., & Koivuranta, S. (2025). Tasa-arvobarometri 2024. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2025:11.
- Ranta, M., Böök, M. L., Paloniemi, S., & Rönkä, A. (2023). “Equally, but in our own way”: First-time parents’ prenatal expectations of coparenting. *Journal of Family Studies*, 29(3), 1061–1081. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.2023609>
- Rintala, L. & Mesiäislehto, M. (2024). Asenteet perheiden monimuotoisuutta kohtaan ovat muuttuneet myönteisemmiksi 2000-luvulla. Tutkimuksesta tiiviisti 48/2024, Suomen sosiaalinen tila 8/2024. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.
- Ronaghan, D., Gaulke, T., & Theule, J. (2024). The association between marital satisfaction and coparenting quality: A meta-analysis. *Journal of Family Psychology*, 38(2), 236–245. <https://doi.org/10.1037/fam0001149>
- Rotkirch, A. (2025). 20 ehdotusta lapsitoiveiden tukemiseksi: Selvitys syntyvyyden laskusta Suomessa. Valtioneuvoston julkaisu 2025:22.
- Rothenberg, W. A. (2019). Intergenerational continuity in parenting: a review and theoretical integration. *Marriage & Family Review*, 55(8), 701–736. <https://doi.org/10.1080/01494929.2019.1589618>
- Räty, H., Kasanen, K., & Laine, N. (2009). Parents’ participation in their child’s schooling. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 53(3), 277–293. <https://doi.org/10.1080/00313830902917352>
- Saarikallio-Torp, M. & Lammi-Taskula, J. & Närvi, J. (2024). Isien perhevapaiden käyttö. Teoksessa A. Kinnunen, J. & Lammi-Taskula & A. Miettinen & J. Närvi & M. Saarikallio-Torp (toim.), *Perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuvassa työelämässä*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 165. Kela. 117–137. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-284-192-6>
- Saarikallio-Torp, M. & Närvi, J. & Miettinen, A. & Kinnunen, A. (2024). Neuvottelut lapsen hoivan jakamisesta. Teoksessa A. Kinnunen, J. & Lammi-Taskula & A. Miettinen & J. Närvi & M. Saarikallio-Torp (toim.), *Perhevapaat ja työn ja perheen yhteensovittaminen muuttuvassa työelämässä*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 165. Kela. 117–137. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-284-192-6>
- Salmi, M., & Lammi-Taskula, J. (2014). Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Salmi, M. & Närvi, J. (2017). Johdanto. Teoksessa Minna Salmi & Johanna Närvi (toim.) *Perhevapaat, talouskriisi ja sukupuolten tasa-arvo*. Raportti 4/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 8–35.
- Schoppe-Sullivan, S. J., & Fagan, J. (2020). The evolution of fathering research in the 21st century: Persistent challenges, new directions. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 175–197. <https://doi.org/10.1111/jomf.12645>

- Schoppe-Sullivan, S.J. & Mangelsdorf, S.C. (2013). Parent Characteristics and Coparenting. *Social Development*, 22: 363–383. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1111/sode.12014>
- Schoppe-Sullivan, S. J., Shafer, K., Olofson, E. L., Kamp Dush, C. M. (2021). Fathers' Parenting and Coparenting Behavior in Dual-Earner Families: Contributions of Traditional Masculinity, Father Nurturing Role Beliefs, and Maternal Gate Closing. *Psychology of Men & Masculinity*, 22(3), 538–550. <https://doi.org/10.1037/men0000336>
- Sevón, E., Malinen, K., Murtorinne-Lahtinen, M., Mykkänen, J. & Rönkä, A. (2016). Kumman vuoro? Kotityön ja vanhemmuuden jakamiselle annetut perustelut epätyypillisen työajan perheissä. *Työelämän tutkimus*, 14(3), 295–310. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201701031048>
- Sorsa T., Kuokkanen S., Lehtonen N. & Berg V. (2024). Tahdotko? Suomalaisten parisuhteet, sinkkuus ja seksielämä. *Perhebarometri 2024*. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E59/2024.
- Sorsa, T. & Rotkirch, A. (2020). Työ ja perhe ne yhteen sopii? Vanhemmuuden ja työn yhteensovittaminen suomalaisissa lapsiperheissä. *Perhebarometri 2019–2020*. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E43/2020.
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus STM. (2013). *Lapsi- ja perhepolitiikka Suomessa*. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Sullivan, O., Billari, F. C. & Altintas, E. (2014). Fathers' Changing Contributions to Child Care and Domestic Work in Very Low-Fertility Countries: The Effect of Education. *Journal of Family Issues*, 35(8), 1048–1065. <https://doi.org/10.1177/0192513X14522241>
- Tammelin, M., Malinen, K., Rönkä, A. & Verhoef, M. (2017). Work Schedules and Work-Family Conflict Among Dual Earners in Finland, the Netherlands, and the United Kingdom. *Journal of Family Issues*, 38(1), 3–24. <https://doi.org/10.1177/0192513X15585810>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023). *Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen*. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perheoikeudelliset-palvelut/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen#yhteishuolto> (Luettu 7.1.2025)
- Tietoarkisto (2021). *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/index.html>
- Tilastokeskus (2024). *Perheiden määrä kasvoi hieman vuonna 2023*. Helsinki: Tilastokeskus (Luettu 21.2.2025) <https://stat.fi/julkaisu/clmyj8x2j8l0r0cutxcbkj1z0>
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020). *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*. Turun yliopisto.
- Valtioneuvosto. (2023a). *Pääministeri Sanna Marinin hallituksen (2019–2023) seurantakertomus kansallisen lapsistrategian toimeenpanosta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:23.
- Valtioneuvosto. (2023b). *Vahva ja välittävä Suomi*. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.
- Valtiontalouden tarkastusvirasto. (2026). *Perhevapaa uudistus ja monialainen yhteistyö lapsiperheiden palveluissa*. <https://vtv.fi/raportti/perhevapaaudistus-ja-monialainen-yhteistyo-lapsiperheiden-palveluissa/>

- Van Egeren, L.A. (2003). Prebirth predictors of coparenting experiences in early infancy. *Infant Mental Health Journal*, 24(3), 278–295. <https://doi.org/10.1002/imhj.10056>
- Van Egeren, L.A., & Hawkins, D. P. (2004). Coming to Terms with Coparenting: Implications of Definition and Measurement. *Journal of Adult Development*, 11(3), 165–178. <https://doi.org/10.1023/B:JADE.0000035625.74672.0b>
- Viitamaa-Tervonen, O. & Sandt, M. (2022a). Perhevapaat tasan – jakaminen ratkaistaan perheissä, laissa ja työpaikoilla. Sosiaali- ja terveysministeriö, kolumni (2.6.2022).
- Viitamaa-Tervonen, O. & Sandt, M. (2022b). Perhevapaaudistus vahvistaa sukupuolten tasa-arvoa ja samapalkkaisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriö, kolumni (3.5.2022).
- Vuorenmaa, M., Halme, N., Kaunonen, M., Åstedt-Kurki, P., & Perälä, M. L. (2017). Determinants of maternal and paternal empowerment: exploring the role of childhood adversities. *The European Journal of Public Health*, 27(1), 35-41. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckw139>
- Väestöliitto (2022). Laki ja monimuotoiset perheet. <https://www.vaestoliitto.fi/tutkimus/perheiden-hyvinvointi/laki-ja-monimuotoiset-perheet/> (Luettu 6.11.2024.)
- Väestöliitto (2020). Perheystävällisen työpaikan periaatteet. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/8f11ec22-perheystavallisen-tyopaikan-periaatteet.pdf>
- Yan, J., Olsavsky, A., Schoppe-Sullivan, S. J., & Kamp Dush, C. M. (2018). Coparenting in the Family of Origin and New Parents' Couple Relationship Functioning. *Journal of Family Psychology*, 32(2), 206–216. <https://doi.org/10.1037/fam0000353>
- Yavorsky, J. E., Kamp Dush, C. M., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2015). The Production of Inequality: The Gender Division of Labor Across the Transition to Parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 77(3), 662–679. <https://doi.org/10.1111/jomf.12189>
- Yesilova, K. (2009). Ydinperheen politiikka. Helsinki: Gaudeamus.

Liitteet

Liite 1. Asenne toimeentulosta huolehtimista kohtaan taustamuuttujittain, %.

Kenen tulisi huolehtia perheen toimeentulosta?			
	Äiti enemmän	Äiti ja isä yhtä paljon	Isä enemmän
Sukupuoli			
Mies	57,1	41,2	51,9
Nainen	42,9	58,8	48,1
N	7	549	212
Koulutustausta			
Korkeintaan peruskoulu	0,0	6,0	9,7
Toisen asteen koulutus	28,6	49,3	59,7
Vähintään korkeakoulututkinto	71,4	44,7	30,6
N	7	533	206
Ikä			
21–39	57,1	15,3	13,2
40–57	42,9	38,4	29,2
58–75	0,0	46,3	57,5
N	7	549	212
Lapsuudessa saatu kasvatus			
Äiti enemmän	33,3	74,6	70,5
Äiti ja isä yhtä paljon	50,0	21,7	25,0
Isä enemmän	16,7	3,7	4,5
N	6	512	200
Yhteiskuntaluokka			
1	14,3	2,3	4,8
2	14,3	9,4	15,4
3	42,9	39,0	33,7
4	28,6	43,3	40,9
5	0,0	6,0	5,3
N	7	531	208

Liite 2. Asenne lapsen päivittäisistä tarpeista huolehtimista kohtaan taustamuuttujittain, %.

Kenen tulisi huolehtia lapsen päivittäisistä tarpeista?			
	Äiti enemmän	Äiti ja isä yhtä paljon	Isä enemmän
Sukupuoli			
Mies	52,4	41,6	100,0
Nainen	47,6	58,4	0,0
N	147	639	3
Koulutustausta			
Korkeintaan peruskoulu	8,5	6,4	66,7
Toisen asteen koulutus	62,0	49,8	0,0
Vähintään korkeakoulututkinto	29,6	43,8	33,3
N	142	621	3
Ikä			
21–39	15,0	14,9	33,3
40–57	32,7	37,6	33,3
58–75	52,4	47,6	33,3
N	147	639	3
Lapsuudessa saatu kasvat			
Äiti enemmän	73,3	73,5	50,0
Äiti ja isä yhtä paljon	20,7	23,0	50,0
Isä enemmän	5,9	3,5	0,0
N	135	599	2
Yhteiskuntaluokka			
1	4,2	2,7	0,0
2	14,0	10,6	50,0
3	35,0	38,3	50,0
4	42,0	42,3	0,0
5	4,9	6,1	0,0
N	143	622	2

Liite 3. Asenne siitä, kenen tulisi leikkiä lapsen kanssa ja osallistua vapaa-ajan aktiviteetteihin taustamuuttujittain, %.

Kenen tulisi leikkiä lapsen kanssa ja osallistua vapaa-ajan aktiviteetteihin?			
	Äiti enemmän	Äiti ja isä yhtä paljon	Isä enemmän
Sukupuoli			
Mies	38,9	43,8	60,0
Nainen	61,1	56,2	40,0
N	18	758	15
Koulutustausta			
Korkeintaan peruskoulu	0,0	7,2	6,7
Toisen asteen koulutus	52,9	51,6	53,3
Vähintään korkeakoulututkinto	47,1	41,2	40,0
N	17	736	15
Ikä			
21–39	27,8	14,8	6,7
40–57	22,2	36,8	46,7
58–75	50,0	48,4	46,7
N	18	758	15
Lapsuudessa saatu kasvatus			
Äiti enemmän	75,0	73,4	71,4
Äiti ja isä yhtä paljon	18,8	22,9	14,3
Isä enemmän	6,3	3,7	14,3
N	16	708	14
Yhteiskuntaluokka			
1	5,6	2,8	7,1
2	16,7	11,3	7,1
3	22,2	38,0	35,7
4	55,6	42,2	28,6
5	0,0	5,7	21,4
N	18	737	14

Liite 4. Asenne siitä, kenen tulisi opettaa lapselle, miten käyttäytyään taustamuuttujittain, %.

Kenen tulisi opettaa lapselle, miten käyttäytyään?			
	Äiti enemmän	Äiti ja isä yhtä paljon	Isä enemmän
Sukupuoli			
Mies	40,0	43,6	100,0
Nainen	60,0	56,4	0,0
N	15	775	5
Koulutustausta			
Korkeintaan peruskoulu	6,7	6,9	20,0
Toisen asteen koulutus	46,7	51,9	60,0
Vähintään korkeakoulututkinto	46,7	41,2	20,0
N	15	752	5
Ikä			
21–39	33,3	14,6	20,0
40–57	33,3	36,9	20,0
58–75	33,3	48,5	60,0
N	15	775	5
Lapsuudessa saatu kasvat			
Äiti enemmän	78,6	73,2	80,0
Äiti ja isä yhtä paljon	7,1	23,1	20,0
Isä enemmän	14,3	3,7	0,0
N	14	723	5
Yhteiskuntaluokka			
1	13,3	2,8	0,0
2	13,3	11,3	20,0
3	13,3	38,0	40,0
4	53,3	42,0	40,0
5	6,7	6,0	0,0
N	15	753	5

Liite 5. Asenne siitä, kenen tulisi kuunnella ja neuvoa lasta, jos lapsella on ongelmia taustamuuttujittain, %.

Kenen tulisi käyttää aikaa lapsen kuuntelemiseen ja neuvomiseen, jos lapsella on ongelmia?			
	Äiti enemmän	Äiti ja isä yhtä paljon	Isä enemmän
Sukupuoli			
Mies	50,0	43,4	66,7
Nainen	50,0	56,6	33,3
N	32	756	6
Koulutustausta			
Korkeintaan peruskoulu	3,2	7,1	16,7
Toisen asteen koulutus	54,8	51,4	83,3
Vähintään korkeakoulututkinto	41,9	41,6	0,0
N	31	734	6
Ikä			
21–39	12,5	14,8	33,3
40–57	40,6	36,8	16,7
58–75	46,9	48,4	50,0
N	32	756	6
Lapsuudessa saatu kasvat			
Äiti enemmän	80,0	73,0	66,7
Äiti ja isä yhtä paljon	20,0	22,8	33,3
Isä enemmän	0,0	4,1	0,0
N	30	705	6
Yhteiskuntaluokka			
1	3,1	3,0	0,0
2	12,5	11,3	16,7
3	31,3	37,6	50,0
4	43,8	42,2	33,3
5	9,4	5,9	0,0
N	32	734	6

Liite 6. Asenne siitä, kenen tulisi olla roolimallina lapselle taustamuuttujittain, %.

Kenen tulisi olla roolimallina lapselle?			
	Äiti enemmän	Äiti ja isä yhtä paljon	Isä enemmän
Sukupuoli			
Mies	33,3	43,3	70,0
Nainen	66,7	56,7	30,0
N	3	780	10
Koulutustausta			
Korkeintaan peruskoulu	0,0	6,9	20,0
Toisen asteen koulutus	33,3	51,5	70,0
Vähintään korkeakoulututkinto	66,7	41,7	10,0
N	3	756	10
Ikä			
21–39	33,3	14,9	20,0
40–57	33,3	36,9	20,0
58–75	33,3	48,2	60,0
N	3	780	10
Lapsuudessa saatu kasvat			
Äiti enemmän	100,0	73,5	55,6
Äiti ja isä yhtä paljon	0,0	22,6	33,3
Isä enemmän	0,0	3,8	11,1
N	1	729	9
Yhteiskuntaluokka			
1	0,0	3,0	0,0
2	33,3	11,3	20,0
3	33,3	37,3	50,0
4	33,3	42,3	30,0
5	0,0	5,9	0,0
N	3	758	10

Liite 7. Asenne perheen ja kodin vastuun jakautumisesta sukupuolten välillä taustamuuttujittain, %

Kumman tulisi olla enemmän vastuussa perheestä ja kodista?				
	Nainen enemmän	Molemmat yhtä paljon	Mies enemmän	N
Sukupuoli				
Mies	5,6	86,8	7,6	342
Nainen	1,8	88,6	9,6	446
Ikä				
21–39	6,0	82,1	12,0	117
40–57	3,8	88,9	7,3	288
58–75	2,3	88,8	8,9	383
Koulutustausta				
Korkeintaan peruskoulu	5,5	78,2	16,4	55
Toisen asteen koulutus	3,6	87,7	8,7	391
Vähintään korkeakoulututkinto	2,5	89,6	7,9	316
Lapsuudessa saatu kasvat				
Äiti enemmän	3,5	89,1	7,4	539
Äiti ja isä yhtä paljon	2,4	86,1	11,5	165
Isä enemmän	6,5	77,4	16,1	31
Yhteiskuntaluokka				
1	4,2	79,2	16,7	24
2	10,2	76,1	13,6	88
3	2,1	90,2	7,7	287
4	2,5	89,8	7,8	322
5	4,3	89,1	6,5	46

Sukupuoli: $\chi^2(2)=8,98$; $p=0,01$; $V=0,11$

Ikä: $\chi^2(4)=6,27$; $p=0,18$; $V=0,09$

Koulutustausta: $\chi^2(4)=5,93$; $p=0,18$ (exact); $V=0,09$

Lapsuudessa saatu kasvat: $\chi^2(4)=6,35$; $p=0,12$ (exact); $V=0,09$

Yhteiskuntaluokka: $\chi^2(8)=21,607$; $p=0,01$ (exact); $V=0,17$